

**PROGRAM PRAC REMONTOWO – KONSERWATORSKICH
DOTYCZĄCY ZABYTKOWEJ WILLI „KOSSAKÓWKA”
w Krakowie przy Pl. Kossaka 4**



**Opracowanie:
mgr Dorota Narowska Avonza**

KRAKÓW, marzec 2021

Zastrzega się wszelkie prawa wynikające z ustawy o prawie autorskim.
Opracowanie nie może być w całości lub w części przepisywane, kopiowane lub odstępione.

SPIS OPRACOWANIA:

I.	DANE INWENTARYZACYJNE OBIEKTU I OPRACOWANIA	str. 3
II.	WSTĘP. SPIS DOKUMENTACJI DOTYCZĄCYCH OBIEKTU	str. 4
III.	ZAGADNIENIA HISTORYCZNE I OPIS OBIEKTU.....	str. 7
IV.	TECHNIKA WYKONANIA OBIEKTU.....	str. 8
V.	STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ.....	str. 9
VI.	PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH.....	str. 33
A.	WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE	str. 33
B.	PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE.....	str. 39
VII.	ZAŁĄCZNIKI.	str. 47
A.	RYSUNKI PRZEDSTAWIAJĄCE LOKALIZACJĘ ELEMENTÓW ZABYTKOWYCH.....	str. 47
B.	STOLARKA OKIENNA I STOLARKA DRZWIOWA.....	str. 52
C.	PIECE KAFLOWE.....	str. 84
D.	POZOSTAŁE ELEMENTY ZABYTKOWE.....	str. 91
VIII.	DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA.....	str. 97

I. DANE INWENTARYZACYJNE OBIEKTU I OPRACOWANIA

identyfikacja obiektu	Willa „Kossakówka”, budynek mieszkalny wolnostojący, będący od 1869 r. siedzibą rodziny Kossaków
czas powstania, autor	1851 r., Karol Kremer
adres obiektu	Pl. Kossaka 4, u zbiegu ulic: al. Z. Krasińskiego i ul. Z. Morawskiego, Kraków
właściciel	nieruchomość jest własnością Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOCAK
ochrona prawna	<ul style="list-style-type: none">• Wpis do rejestru zabytków Krakowa pod nr A-951 (wpis do rejestru z dn. 25.05.1960 r.)• Wpis do gminnej ewidencji zabytków: zespół dworsko-parkowy „Kossakówka”: dworek, willa (d. pracownia tzw. „domek babci”), ogród, mur od strony placu• Teren, na którym znajduje się „Kossakówka” znajduje się w strefie buforowej obszaru wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO (z 1978 r.) oraz na obszarze historycznego zespołu miasta Krakowa uznanego za Pomnik Historii rozporządzenia Prezydenta RP (MP nr 50, poz. 418 z dn. 8.09.1994 r.).
podstawa opracowania	Umowa na opracowanie programu prac konserwatorskich dotyczący budynku „Kossakówka” w Krakowie, Pl. Kossaka 4 oraz programu prac konserwatorskich dotyczący kamiennej figury Matki Boskiej Niepokalanego Poczęcia, znajdującej się na działce nr: obr. 145 dz.146/1, Pl. Kossaka 4 zawarta z Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOCAK, dnia 28.01.2021 r.
autor opracowania	mgr Dorota Narowska Avonza, konserwator dzieł sztuki

II. WSTĘP. SPIS DOKUMENTACJI DOTYCZĄCYCH OBIEKTU

Na temat budynku Kossakówki powstało w ostatnich latach bardzo wiele branżowych opracowań, w tym dwa programy prac konserwatorskich. Potrzeba sporządzenia kolejnego programu powstała w wyniku zmiany właściciela obiektu i konieczności zaktualizowania informacji zawartych w poprzednich dokumentacjach. Najistotniejsze zmiany to planowana zmiana funkcji użytkowej budynku oraz wyraźne pogorszenie się stanu zachowania poszczególnych elementów budynku.

Poniżej przedstawiony został spis dokumentacji dotyczących obiektu:

Opracowania projektowe:

- *Projekt budowlany tom 1(i) tom 2, przebudowa i remont budynku w zakresie konstrukcji. Budynek zlokalizowany na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przy Pl. J.Kossaka 4 z 09.2014 r. (oprac. mgr inż. Andrzej Wojewoda, PPIRI Opus II Sp. z o.o.);*
- *Projekt budowlany powiększenia istniejącego podpiwniczenia budynku wielorodzinnego zlokalizowanego na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przy Pl. J.Kossaka 4 z 05.2017 r. (oprac. mgr inż. Andrzej Wojewoda, PPIRI Opus II Sp. z o.o.)*
- *Projekt wykonawczy dotyczący zakresu przerwanych prac budowlanych obejmujących posadowienie budynku, prowadzonych w ramach opracowania „Projekt budowlany konstrukcja remontu budynku w zakresie konstrukcji z wycinka jesionu wrastającego w bud. Oznaczonego nr 10 oraz remontem kanalizacji opadowej po istniejącej trasie. Budynek zlokalizowany na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przy Pl. J.Kossaka 4” z dn. 04.08.2020 r. (oprac.: dr inż. Wiesław Bereza, KB – Projekty konstrukcyjne Sp. z o.o.);*

Opracowania mapowe i inwentaryzacyjne:

- *Mapa zasadnicza (sytuacyjno-wysokościowa) do celów projektowych z dn. 04.2020 r. (oprac.: mgr inż. Roman Dziedzic, PUGK Geolot);*
- *Inwentaryzacja architektoniczno-budowlana budynku Kossakówki z dn. 04.2020 r. (oprac.: Kraksurv Sp. z o.o.);*

Badania, ekspertyzy, opinie:

- *Program prac konserwatorskich dla willi Kossaków w zespole dworskim „Kossakówka”, Kraków, Pl. Kossaka 4/5 z 10.2017 r. (oprac.: mgr Marek Sawicki, PKDSiZ Konsart);*
- *Sprawozdanie z badań konserwatorskich odkrywkowo - stratygraficznych ukierunkowanych na poszukiwanie dekoracji malarskich i pierwotnych tynków w salonie dworu należącego do zespołu dworskiego „Kossakówka”, przy Pl. Kossaka 4 w Krakowie, Kraków 2014 (oprac.: A. Chojkowska – Sawicka)*

- *Inwentaryzacja oraz ekspertyza dendrologiczna drzew wraz z projektem zabezpieczeń dla otoczenia dworu „Kossakówka” przy Placu Juliusza Kossaka 4 w Krakowie z dn. 02.2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Wojciech Bobek, Greentec Studio Wojciech Bobek);*
- *Ekspertyza konstrukcyjna stanu technicznego ze szczególnym uwzględnieniem oceny dotychczas wykonanych robót budowlanych budynku „Kossakówka” położonego w Krakowie, Pl. Kossaka 4 z dn. 03.2020 r. (oprac.: Grupa KB Projekty konstrukcyjne Sp. z o.o.);*
- *Badania mykologiczne pomieszczeń piwnicznych zabytkowego dworku „Kossakówka” przy Pl. Juliusza Kossaka 4 w Krakowie z dn. 03.2020 r. (oprac.: dr inż. Ewa Kisielowska, Laboratorium Usługowe Grzyb.E.K.);*
- *Opinia dendrologiczna dot. Wpływu na otoczenie, tym zieleni, planowanych zmian na terenie ogrodu na podstawie opracowania „Wstępne studium możliwości dobudowy pawilonu ekspozycyjnego do istniejącego budynku „Kossakówki” w Krakowie” z dn. 20.07.2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Wojciech Bobek, Greentec Studio Wojciech Bobek);*
- *Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo-historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych z 04.2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA);*
- *Założenia ideowo-programowe Muzeum Historii Sztuki w Krakowie Kompleks „Kossakówka” – aktualizacja z 11.2020 r. (oprac.: Maria Anna Potocka, Muzeum Sztuki Współczesnej MOCAK);*
- *Wstępne założenia do programu funkcjonalno-użytkowego restauracji i adaptacji na cele muzealne willi „Kossakówka” wraz z dobudową nowego pawilonu ekspozycyjnego i utworzeniem założenia parkowo-ogrodowego w oparciu o istniejący drzewostan, do koncepcji ideowo-programowej Centrum Edukacyjnego MOCAK wraz z Muzeum Historii Sztuki „Kossakówka” w Krakowie z 12.2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Wojciech Wicher, prof. PK);*
- *Program konserwatorski Willa Kossakówka, Plac Kossaka 4, Kraków oraz "Zestawienie elementów zabytkowych do zachowania" z 2014 r. (A.Zdyra, K. Gabryś-Cichacz)*
- *Program prac konserwatorskich przy kamiennej figurze Matki Boskiej Niepokalanej w Krakowie przy Pl. Kossaka 4 z 03.2021 r. (oprac.: mgr Dorota Narowska Avonza);*

Dokumentacje powykonawcze:

- *Protokół zdawczo-odbiorczy z wykonania nawiewów wentylacyjnych, oczyszczenia zagrzybionych ścian i zabezpieczenia przeciwgrzybnego z dn. 25.06.2020 r. (wykon.: PHU „BZ” Tadeusz Widomski);*
- *Dokumentacja powykonawcza dot. Wykonanie robót w zakresie uzupełnienia podbić fundamentowych w zabytkowym obiekcie budynku jednorodzinnego „KOSSAKÓWKA” przy ul. J.Kossaka 4, Kraków: dz. Nr 123/3 obr. 145 jednostka ewidencyjna Śródmieście cz.1 i 2 z dn. 29.12.2020 r. (oprac.: mgr inż. Katarzyna Batorska, KARTO Sp. z o.o.);*

Dokumenty:

- Oświadczenie Zamawiającego o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane z dn.;
- Decyzja Prezydenta Miasta Krakowa nr 3043/2014 z dn. 05.12.2014 r. (Wydział Architektury i Urbanistyki UMK, znak: AU-01-3.6740.2.1290.2014) zatwierdzająca projekt budowlany i udzielającej pozwolenia na wykonanie robót budowlanych polegających na przebudowie i remoncie budynku mieszkalnego wielorodzinnego w zakresie konstrukcji, na dz. nr 123/3 obr. Śródmieście, Plac Kossaka 4 w Krakowie;
- Decyzja Prezydenta Miasta Krakowa nr 204/6740.5/2020 z dn. 13.08.2020 r. (Wydział Architektury i Urbanistyki UMK, znak: AU-01-2.6740.5.212.2020) o przeniesieniu decyzji nr 3043/2014 z dn. 05.12.2014 r. (Wydział Architektury i Urbanistyki UMK, znak: AU-01-3.6740.2.1290.2014) na rzecz nowego inwestora: Muzeum Sztuki Współczesnej MOCaK w Krakowie;
- Pozwolenie konserwatorskie Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Nr ZN-I.5142.407.2020 z dn. 15.10.2020 r. (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, znak: ZN- ZN-I.5142.407.2020.JCh) na prowadzenie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków;

Pozwolenie konserwatorskie Nr ZN-I.5142.407.2020 z dn. 15.10.2020 r. zostało wydane na podstawie dokumentacji:

- *Program konserwatorski Willa Kossakówka, Plac Kossaka 4, Kraków oraz Zestawienie elementów zabytkowych do zachowania* z 2014 r. (A.Zdyra, K. Gabryś-Cichacz)
- *Sprawozdanie z badań konserwatorskich odkrywkowo - stratygraficznych ukierunkowanych na poszukiwanie dekoracji malarskich i pierwotnych tynków w salonie dworu należącego do zespołu dworskiego „Kossakówka”, przy Pl. Kossaka 4 w Krakowie, Kraków 2014* (oprac.: A. Chojkowska – Sawicka)
- *Projekt budowlany tom 1(i) tom 2, przebudowa i remont budynku w zakresie konstrukcji. Budynek zlokalizowany na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przy Pl. J.Kossaka 4 z 09.2014 r.* (oprac. mgr inż. Andrzej Wojewoda, PPIRI Opus II Sp. z o.o.);

W stosunku do dwóch sporządzonych uprzednio programów konserwatorskich w niniejszym programie istotne różnice dotyczą przede wszystkim wniosków i założeń konserwatorskich. Wynika to, jak wspomniano, przede wszystkim ze zmiany funkcji obiektu z budynku mieszkalnego na obiekt kultury, ale także z pilnej potrzeby aktualizacji założeń w oparciu o faktyczny obecny stan zachowania, który uległ zmianom, zwłaszcza w zakresie elementów wyposażenia wnętrz. Sformułowane w tym programie wnioski i założenia oparto na oględzinach obiektu oraz na wymienionych powyżej dokumentacjach. Na potrzeby opracowania wykorzystano rysunki rzutów budynku

pochodzące z materiałów archiwalnych przekazanych przez inwestora, a także rysunki lokalizacji elementów zabytkowych z dokumentacji naukowo – historycznej autorstwa dr inż. arch. Marka M. Łukacza oraz przyjęte w tej dokumentacji oznaczenia. Oznaczenia pomieszczeń pochodzą z dokumentacji z 2014 r.¹, zostały wykorzystane w ekspertyzie konstrukcyjnej², dlatego także w niniejszym programie zastosowano analogiczne oznaczenia, co ma ułatwić identyfikację i lokalizację opisywanych elementów budynku.

W opracowaniu konieczne były liczne odwołania do przebiegu i skutków prac remontowych przeprowadzonych w obiekcie od 16.07.2015 r. na podstawie projektu budowlanego „Remont budynku w zakresie konstrukcji z wycinką jesionu wrastającego w bud. Oznaczonego nr 10 oraz remontem kanalizacji opadowej po istniejącej trasie. Budynek zlokalizowany na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przy Pl. J. Kossaka 4”. Jeśli nie zaznaczono inaczej, odniesienia do ostatnich prac remontowych dotyczą właśnie prac z przedziału czasowego 2015 – 2018.

III. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE I OPIS OBIEKTU

Budynek powstał na terenie, który od XVIII w. zwano Latarnią, przylegającym do dawnej jurydyki Wygoda. Obiekt wzniesiono wg projektu Karola Kremiera z 1851 r. Siedzibą rodziny Kosaków stał się w 1869 r., a już w 1871 r. – ich własnością. Posiadłość Kossaków obejmowała jeszcze parterową oficynę – tzw. Dom Babci, w którym zamieszkiwała żona Juliusza Kossaka, oraz ceglana rotunda, w której mieściła się pracownia Kossaków.³ Budynek był wielokrotnie przekształcany - przed 1899 r, około 1922 r., przed 1990 r., wewnątrz chaotycznie zmieniano podziały lokali użytkowych, dodając komunikację pionową w postaci drewnianych schodów. Dzięki staraniom Elżbiety Kossak w 1960 r. uznano zespół zabudowań jako zabytek i wpisano do rejestru pod nr A-951 (wpis do rejestru z dn. 25.05.1960 r.). Od 2014 r. budynek przeszedł w ręce jednego właściciela, który rozpoczął prace remontowe. Od 2019 r. obiekt znajduje się w posiadaniu Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOCAK.

Willa Kossakówka to wolnostojący budynek, murowany, na rzucie zbliżonym do prostokąta. Bryła zróżnicowana, odpowiadająca podziałom rzutu. Fasada rozczłonkowana, składająca się z trzech części, wyróżniających się wysokością. Jest to budynek częściowo podpiwniczony i posiada dwie kondygnacje naziemne: parter i piętro.

¹ Projekt budowlany tom 1(i) tom 2, przebudowa i remont budynku w zakresie konstrukcji. Budynek zlokalizowany na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przy Pl. J.Kossaka 4 z 09.2014 r. (oprac. mgr inż. Andrzej Wojewoda, PPIRI Opus II Sp. z o.o.)

² Ekspertyza konstrukcyjna stanu technicznego ze szczególnym uwzględnieniem oceny dotychczas wykonanych robót budowlanych budynku „Kossakówka” położonego w Krakowie, Pl. Kossaka 4 z dn. 03.2020 r. (oprac.: Grupa KB Projekty konstrukcyjne Sp. z o.o.)

³ Wg M. Rożek, *Przewodnik po zabytkach Krakowa*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2006, oraz: *Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo-historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych* z 04.2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA);

Tematyka historii obiektu oraz dokładny opis architektoniczny zostały opracowane i zawarte w ramach dokumentacji: *Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo-historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych z 04.2020 r.*, oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA, na zlecenie Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOCAK.

IV. TECHNIKA WYKONANIA OBIEKTU

Budynek obecnie stanowi połączenie tradycyjnych technologii budownictwa XIX – wiecznego z różnorodnymi późniejszymi nawarstwieniami technologicznymi. Obiekt od czasu powstania został wielokrotnie poddany przebudowom. Te ostatnie – w drugiej połowie XX w. przeprowadzane były bez dbałości o walory architektoniczne budynku oraz - często - bez zachowania zasad sztuki budowlanej, przy wykorzystaniu niedopasowanych do wymogów zabytkowego obiektu materiałów.

Willa „Kossakówka” wymurowana została z cegły pełnej na kamienno – ceglanych fundamentach. Jako budulec wykorzystano wapień oraz cegłę na zaprawie wapiennej. Miejscowo, w partiach przybudówek fundamenty wykonano z luźnej cegły zalanej w wykopie zaprawą wapienną⁴. Niektóre ściany wewnętrzne mają drewniany szkielet nośny z ceglanym wypełnieniem. Spoiny zostały wykonane z zaprawy wapienno – piaskowej lub wapienno – cementowej z małą domieszką cementu. Stropy części naziemnej budynku pierwotnie były stropami drewnianymi belkowanymi oraz stropami stalowo drewnianymi (tzw. stropy Dörfle – wg dokumentacji archiwalnej). W pomieszczeniu 2.3 znajduje się odkrywka ukazująca trzcinowanie i deskowanie na stropie. Obecnie znaczna część stropów została wymieniona na stropy żelbetowe, a w niektórych przypadkach pomieszczenia pozostawiono bez stropów.

Ściany dobudówki północno – wschodniej pierwotnie wykonane były z drewna, które – wg dokumentacji z marca 2020 wymieniono ze względu na bardzo zły stan. W rzeczywistości ściany przebudówki zostały przemurowane cegłą pełną i pustakiem ceramicznym.

Tynki pochodzą z różnych okresów historycznych, najstarsze są to zaprawy wapienno – piaskowe, a późniejsze - zaprawy wapienno – cementowe oraz lokalne doraźne naprawy z zaprawy cementowej.

Ozdobny detal architektoniczny został wykonany najprawdopodobniej z zaprawy sztukatorskiej lub zaprawy wapienno – piaskowej. Celniejsze rozpoznanie będzie można przeprowadzić po oględzinach z niewielkiej odległości – makro- i mikroskopowych. W celu dokładnej identyfikacji składu zapraw użytych do wykonania detalu architektonicznego konieczne będzie wykonanie badań chemicznych (których wyniki posłużą na dalszym etapie do wyboru odpowiedniej zaprawy renowacyjnej).

⁴ Wg. Ekspertyzy konstrukcyjnej, wykonanej przez firmę OPUS II, w 2013 r., znajdującej się w archiwum WUOZ w Krakowie

Schody zewnętrzne wykonane z piaskowca, obecnie zdemontowane i magazynowane na terenie posesji.

Więźba dachowa wykonana jest z drewna. Wg założeń projektu budowlanego: „Remont budynku w zakresie konstrukcji z wycinką jesionu wrastającego w bud. Oznaczonego nr 10 oraz remontem kanalizacji opadowej po istniejącej trasie. Budynek zlokalizowany na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przy Pl. J. Kossaka 4” – więźba miała zostać wymieniona maksymalnie w 85%, miały zostać zachowane lub odtworzone końcówki krokwi okapu dachu. Ze względu na brak możliwości weryfikacji tych założeń z rzeczywistym stanem – nie można stwierdzić, czy w obrębie więźby dachowej zachowały się oryginalne elementy.

Dwuspadowy, a nad częścią północno- wschodnią - pulpitowy dach pokryty jest obecnie blachą tytanowo – cynkową łączoną na rąbek stojący. Przed ostatnim remontem pokryty był w całości papą. Fotograficzna dokumentacja archiwalna wskazuje, że we wcześniejszej fazie budynek pokryty była także dachem blaszanym, ale jakość zdjęć nie pozwala na stuprocentową pewność. Dawne obróbki blacharskie i orynnowanie zostało zdemontowane, a na ich miejsce zainstalowano nowe rynny z blachy tytanowo – cynkowej oraz rury spustowe z PVC, które połączono ze starymi żeliwnymi sztendrami.

Pierwotna stolarka okienna i drzwiowa wykonana z drewna iglastego średniożywicznego. Obecnie niewielka część stolarki okiennej i drzwiowej wykonana jest ze współczesnych materiałów – np. stolarka okienna w środkowym ryzalicy elewacji południowej, będąca nieudaną próbą nawiązania do stolarki historycznej. Stolarka posiada w dużej mierze oryginalne metalowe elementy okuć – zawiasy, zawrotnice, odbojniki i zakrętki oraz – tzw. galanterię metalową stolarki – mosiężne klamki i szyldy.

Wewnętrzna klatka schodowa wykonana została w całości z drewna – są to schody o konstrukcji zabiegowej oraz szcztątkowo zachowana balustrada.

Podłogi wykonane były w większości jako parkiety dębowe ułożone w jodełkę lub w układzie naprzemianległym. Piece wykonano z kafli ceramicznych. W dawnym salonie, pomieszczeniu oznaczonym numerem 2.1 zachował się kominek z czarnego marmuru.

V. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Budynek znajduje się w bardzo złym stanie, na co w szczególności miało wpływ kilka czynników:

- Działanie typowych czynników niszczących: wilgoci, zmiennych temperatur i nasłonecznienia.
- Liczne przebudowy, łączenie różnych materiałów budowlanych, nieprawidłowe posadowienie przybudówek
- Typowe starzenie się materiałów, czas

- Użytkowanie, doraźne naprawy wykonywane przez mieszkańców budynku
- Wydłużający się okres, kiedy budynek był nieużywany i nieocieplony, niezabezpieczony
- Prace remontowe wykonane w części niezgodnie ze sztuką budowlaną

Zdecydowana część zniszczeń powstawała na przestrzeni lat w wyniku użytkowania i szeregu procesów związanych ze starzeniem materiałów budowlanych poddanych działaniom czynników niszczących. Czynniki atmosferyczne mają zawsze destrukcyjny wpływ na materię zabytku, jednak tempo postępowania niekorzystnych zmian uzależnione jest w ogromnym stopniu od jej stanu zachowania. Im więcej jest powierzchniowych zniszczeń w postaci ubytków i pęknięć, tym szybciej postępuje destrukcja i ma coraz szerszy zasięg.

W omawianym obiekcie procesy destrukcji są bardzo zaawansowane. Wykorzystując informacje zawarte w archiwalnych dokumentacjach i porównując stan zachowania ze stanem sprzed kilku lat (dokumentacja fotograficzna z poprzednich programów prac⁵) można zauważyć znaczne przyspieszenie procesów niszczących, zwłaszcza tych związanych z zawilgoceniem i rozwojem mikroorganizmów oraz zniszczeniami spowodowanymi zaniedbaniem. Do przyspieszenia degradacji materii przyczyniły się wykonywane częściowo nieprawidłowo i przerwane prace remontowe. Prace naprawcze na elewacji oraz przemurowania spowodowały usunięcie części tynków. Te, które pozostały nie zostały zabezpieczone ani usunięte. Przerwanie ciągłości tynków i wydłużenie linii ich krawędzi powoduje, że w dużo większym stopniu narażone są na wnikanie wody i działanie wiatru oraz wszystkie procesy niszczące z tym związane. Na fatalny stan murów budynku, przede wszystkim liczne głębokie pęknięcia i pęknięcia z przesunięciem, miało wpływ nieprawidłowe posadowienie części późniejszych dobudówek – niejednorodne podłoże, różne głębokości posadowienia powodowało przez lata niejednakowe osiadanie, powstawanie naprężeń i spękań. Warto wspomnieć o niebagatelnym wpływie złego stanu ofasowań, orynnowania i odpływów na wszystkie elementy elewacji i fundamentów. Nieszczelności systemu odprowadzania wody opadowej w bardzo szybkim czasie powodują poważne zawilgocenia murów, odspojenia tynków, porastanie powierzchni glonami.

Kolejną znaczącą przyczyną degradacji murów i tynków był brak izolacji poziomej i pionowej i kapilarne podciąganie wody, prowadzące do szeregu problemów⁶. Kapilarne podciąganie wody przez mury budynku może powodować: stałe zawilgocenia murów, osłabienie i odspajanie tynków, ataku mikroorganizmów lub okresowe zawilgocenie

⁵ A. Zdyra, K. Gabryś-Cichacz *"Program konserwatorski Willa Kossakówka, Plac Kossaka 4, Kraków"*, Kraków 2014; Marek Sawicki, *"Kossakówka", program prac konserwatorskich*, Kraków 2017.

⁶ Izolacja pionowa ścian zewnętrznych została wykonana dopiero w ostatnich latach : w czasie prac w latach 2015 – 2019, jednak ze względu na kwestionowaną w ekspertyzie konstrukcyjnej (autorstwa dr inż. Stanisława Kaczmarczyka i mgr inż. Łukasza Bubuli) jakość prac, potrzebna będzie weryfikacja podanego zakresu i technologii podczas planowanych prac geologicznych.

murów, krystalizację soli wewnątrz tynków i na powierzchni, co także prowadzi do destrukcji tynków.

Do poważnych skutków zarówno dla konstrukcji murów, jak i tynków doprowadziła otaczająca budynek roślinność. Przez lata system korzeniowy dużych drzew porastających najbliższe otoczenie budynku, a od strony północnej – nawet wrastających w mury i fundamenty (wycięty podczas prac w latach 2015 -2019 jesien) – powodowały naprężenia i pęknięcia, dodatkowo negatywny wpływ miało kumulowanie wilgoci. Niszczący efekt związany z kumulacją wilgoci miały także naziemne części drzew i zarośli otaczających budynek, przyczyniających się do zalegania dużej ilości materiału organicznego na elementach elewacji budynku, przyczyniając się do rozwoju mikroorganizmów, utrudniając odparowywanie wody.

Budynek nie został fachowo zabezpieczony podczas prac remontowych prowadzonych w latach 2015 – 2019. Zdemontowano praktycznie całą stolarkę drzwiową bez oznaczania zdemontowanych elementów, pomimo że istniała już inwentaryzacja stolarki, z numerami i lokalizacją elementów na planie. Zdemontowane fragmenty ościeżnic i skrzydła drzwi złożono bez zabezpieczenia czy przekładek. Piece kaflowe zostały rozebrane, a kafle, w dużej mierze w wyniku rozbiórki zniszczone, oraz żeliwne drzwiczki złożone w sposób nieuporządkowany, nie posegregowano elementów pochodzących z poszczególnych pieców. Parkiety zostały zdjęte i złożone w dwóch pomieszczeniach w sposób uniemożliwiający wiarygodną ocenę ich stanu i ilości. Z dokumentacji fotograficznej i opisowej programu z 2014 r.⁷ wynika, że część parkietów (wspomniany parkiet w pomieszczeniu 2.9) była zawilgocona i najprawdopodobniej zaatakowana przez mikroorganizmy. Jeśli klepki z takiego parkietu zostały złożone razem ze zdrowym materiałem drewnianym, to może dojść także do jego zniszczenia.

Co najistotniejsze, same prace remontowe oceniono jako wykonane w znacznym stopniu nieprawidłowo. Ekspertyza konstrukcyjna z 2020 r.⁸ wykazała szereg nieprawidłowości na poziomie wykonawstwa, ale także projektowania. Ekspertyza zawiera określenie zakresu i jakości wykonanych prac w stosunku do projektu⁹, analizę i systematykę uszkodzeń budynku, opinię na temat stanu technicznego budynku i przyczyn degradacji¹⁰. Na dwadzieścia różnych prac opisanych w odpowiednich punktach projektu tylko trzy prace zostały wykonane w całości, z czego dwie otrzymały w ekspertyzie uwagi,

⁷ A.Zdyra, K. Gabryś-Cichacz *"Program konserwatorski Willa Kossakówka, Plac Kossaka 4, Kraków"* oraz *"Zestawienie elementów zabytkowych do zachowania"*

⁸ KB – PROJEKTY KONSTRUKCYJNE SP. Z o.o., *"Ekspertyza konstrukcyjna stanu technicznego, ze szczególnym uwzględnieniem oceny dotychczas wykonanych robót budowlanych budynku „Kossakówka” położonego w Krakowie przy Pl. Kossaka 4”, Kraków marzec 2020*

⁹ A.Wojewoda, B.Mikulski , *"Projekt budowlany - konstrukcja. Remontu budynku w zakresie konstrukcji z wycinką jesionu wzrastającego w bud. oznaczonego nr 10 oraz remontem kanalizacji opadowej po istniejącejtrasie. Budynek zlokalizowany na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przyPlacu J.Kossaka 4"*

¹⁰ Wg punktu 1. ww. opracowania

siedem czynności wykonano, ale z oceną niekorzystną, a dziesięciu punktów projektu nie zrealizowano w ogóle. Szczegółowy stan zachowania elementów zabytkowej willi wynikający bezpośrednio lub pośrednio z przeprowadzonych prac remontowych został bardzo dokładnie przedstawiony w omawianej ekspertyzie konstrukcyjnej.

Stan zachowania poszczególnych elementów związany z innymi czynnikami opisany zostanie poniżej.

MURY FUNDAMENTOWE I MURY PIWNIC.

Ściany fundamentowe zostały podbite i lokalnie przemurowane. Jednak latami bardzo słabo wentylowane piwnice i stale zamakające mury bez izolacji przeciwwilgociowej stały się odpowiednim środowiskiem do rozrostu grzybów. Źródłem obecności mikroorganizmów w obiekcie jest zawsze woda i gleba, stąd mury piwniczne, mające bezpośredni kontakt z podłożem, podciągające z niego kapilarnie wodę – są w pierwszej kolejności i najintensywniej atakowane przez mikroorganizmy. Kwasy organiczne i nieorganiczne, będące produktem metabolizmu grzybów i bakterii oraz tzw. woda metaboliczna produkowana przez grzyby, powodują postępujące rozpuszczanie materii budowlanej (z lepiszczem wapiennym), powstawanie nadżerek, kraterów itp., które z kolei stają się dobrym środowiskiem do rozwoju kolejnych, wyższych organizmów.

Badania mykologiczne, skoncentrowane właśnie na murach piwnicznych, wykonane w marcu 2020 r.¹¹, wykazały obecność różnych gatunków grzybów. Kolonie porastające ściany widoczne były w skali makroskopowej. Z próbek wyizolowano głównie „grzyby pleśniowe z klasy *Micromycetes* oraz drożdżaki, czynne w rozkładzie i degradacji krzemianów i glinokrzemianów oraz zaprawy wapienno – cementowej. (...) Obecność grzybów z rodzajów *Alternaria* oraz *Cladosporium* świadczy o daleko posuniętym procesie degradacji substancji budowlanej.”¹² W tym samym roku wykonano nawiewy wentylacyjne, oczyszczenie zagrzybionych ścian i ich zabezpieczenie środkiem biobójczym¹³. Identyfikacja grzybów pozwala na dobranie odpowiednich środków biobójczych na etapie proponowanego postępowania konserwatorskiego.

MURY KONSTRUKCYJNE.

Obecnie mury budynku wciąż znajdują się w stanie wskazującym na konieczność pilnych prac remontowych. Pomocne będzie przytoczenie fragmentu opisu stanu zachowania murów z ekspertyzy konstrukcyjnej z 2013 r.¹⁴:

¹¹ Dr inż. Ewa Kisielowska, „Badania mykologiczne pomieszczeń piwnicznych zabytkowego dworku „Kossakówka” prz Pl. Juliusza Kossaka 4 w Krakowie”

¹² J.w.

¹³ Protokół zdawczo-odbiorczy z wykonania nawiewów wentylacyjnych, oczyszczenia zagrzybionych ścian i zabezpieczenia przeciwgrzybnego z dn. 25.06.2020 r. (wykon.: PHU „BZ” Tadeusz Widomski)

¹⁴ Wg. Ekspertyzy konstrukcyjnej, wykonanej przez firmę OPUS II, w 2013 r., znajdującej się w archiwum WUOZ w Krakowie

„Mury lokalnie spękałe na skutek osiadań oraz złego podłoża gruntowego dodatkowo poddawane destrukcji poprzez nieuszczelną kanalizację opadową oraz wnikające w mury fundamentowe systemy korzenne drzew rosnących w bezpośredniej bliskości budynku. Dobudowana część wysoka od strony północnej posadowiona płycej z powodu osiadań oddziałuje niekorzystnie na przylegające części obiektu. Mury dobudowane nie powiązane z istniejącymi powodują pęknięcia o rozwartości do 5 cm na całą głębokość muru. W starej części budynku występują liczne pęknięcia o rozwartości od 0,2 cm do 5 cm oraz przemieszczenie od pionu i poziomu. Parterowe dobudówki od strony północnej i wschodniej stawiane były na miernej jakości fundamentach bez powiązania ścian, występują w nich liczne pęknięcia i odspojenia oraz przemieszczenia. (...) Mury nośne wewnętrzne obiektu posiadają liczne pęknięcia oraz przemurowania otworów komunikacyjnych, lokalnie występują ścianki o znacznej grubości wykonane w konstrukcji drewnianej. Powyższe wynika z ciągłej przebudowy, łączenia i wydzielania lokali na przestrzeni lat. Mury i tynki generalnie zawilgocone od podłoża oraz nieuszczelności dachu i obróbek blacharskich. Lokalnie występuje zagrzybienie.”

Mury poddano pracom naprawczym tylko w ograniczonym zakresie. Przemurowano największe pęknięcia na elewacji zachodniej, pozostawiono pęknięcie na osi między oknami pierwszej i drugiej kondygnacji. Na elewacji północnej dokonano przemurowania przybudówki, część muru została pokryta tzw. obrzutką tynkarską. Na pozostałych elewacjach większość problemów technicznych pozostała nierozwiązana.



Fot. 1. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok fragmentu elewacji północnej. Bardzo zły stan murów i tynków, widoczne nowe przemurowania wykonane z pustaków ceramicznych i mocnej zaprawy cementowej. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



Fot.2. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok fragmentu elewacji północnej. Bardzo zły stan murów i tynków, widoczne liczne ubytki tynków i fatalny stan pozostałych na elewacji wypraw tynkarskich. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



Fot. 3. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok fragmentu elewacji południowej. Bardzo zły stan murów i tynków, widoczne ubytki tynku w partiach przyziemnych i zawilgocenie. Głębokie pęknięcia konstrukcyjne pod oknem i w narożniku budynku. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



Fot. 4. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków*. Widok fragmentu elewacji południowej. Bardzo zły stan murów i tynków, widoczne ubytki tynku. Głębokie pęknięcia w narożniku budynku. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



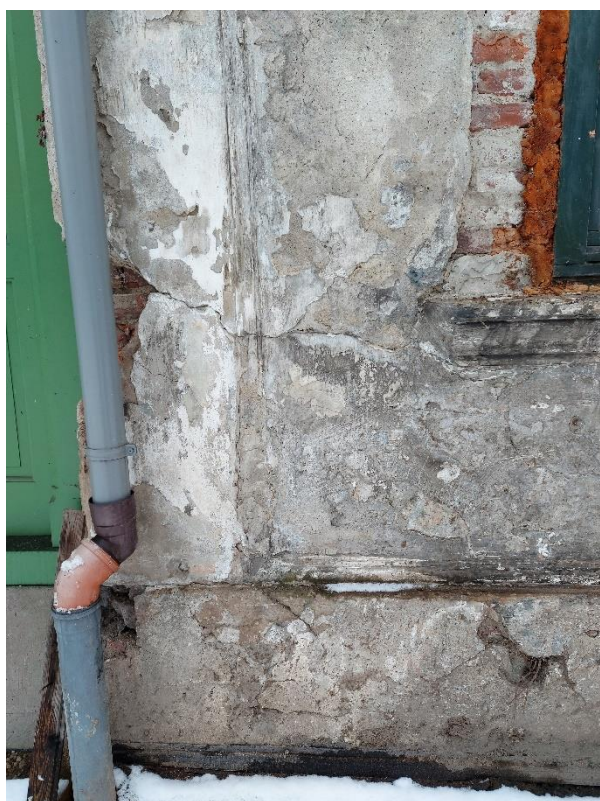
Fot. 5. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków*. Widok fragmentu elewacji wschodniej. Bardzo zły stan murów i tynków, widoczne ubytki tynku. Głębokie pęknięcia pod oknem, widoczne także od wewnątrz budynku. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r.

TYNKI I DETAL ARCHITEKTONICZNY.

Stan tynków właściwie na całej powierzchni elewacji jest fatalny, wymagający pilnego podjęcia prac renowacyjnych. Zniszczenia tynku są oczywiście ściśle powiązane z problemami konstrukcyjnymi i w miejscach pęknięć powstają też ubytki tynku i odspojenia na krawędziach ubytków.

W najgorszym stanie znajdują się partie przyziemne i parterowe, ze względu na stałe narażenie tych obszarów na działanie wody. Obecność wody w strukturze i na powierzchni tynków bierze się przede wszystkim z podciągania kapilarnego, zamakania murów na skutek niedrożności systemu odprowadzającego wodę opadową, zamakania elewacji w czasie deszczu, a także z procesu wytwarzania wody metabolicznej przez obecne na elewacjach grzyby. Jeśli dodatkowo ściany budynku znajdują się w pobliżu gęstej roślinności wyższej, jak miało to miejsce przez lata w przypadku omawianego obiektu, to proces odparowywania wody jest bardzo utrudniony, a materiał organiczny pochodzący z zarośli staje się źródłem substancji odżywczych dla mikroorganizmów.

Woda z gruntu podciągana kapilarnie zawiera w sobie związki siarki, oraz m.in. azotany, chlorki oraz bakterie. Wskutek działalności bakterii siarkowych powstaje kwas siarkowy, który z kolei reaguje z lepiszczem wapiennym i prowadzi do powstania gipsu, którego kryształy są większe i cięższe od pierwotnego materiału. Powoduje to powstawanie wykwitów, tworzy się skorupa gipsowa, która traci przyczepność i pod wpływem swego ciężaru odpada, powodując znaczne zniszczenia na powierzchni zabytku. Związki azotanowe z gleby i powietrza biorą udział w procesach metabolicznych bakterii nitryfikacyjnych. Powstaje kwas azotowy, minerały zawarte w materiale budulcowym zamieniają się w rozpuszczalne w wodzie sole, które w okresach wysychania materiału tworzą kryształy soli. Sole azotanowe krystalizują najczęściej w postaci białych wykwitów powyżej linii zawilgocenia.



Fot. 6,7. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Widok fragmentów elewacji południowej. Bardzo zły stan murów i tynków, spowodowany przez wilgoć, wysolenia oraz mikroorganizmy i glony. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



Fot. 8,9,10. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok fragmentów elewacji południowej. Bardzo zły stan murów i tynków, spowodowany przez wilgoć, wysolenia oraz dużą ilość nawarstwień. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r

Na całej powierzchni elewacji widoczne są liczne spękania tynków i odspojenia. W naturalnych odkrywkach widoczne są poprzednie nawarstwienia, również kolorystyczne. Tak duże zniszczenia powstały przez lata działalności czynników atmosferycznych: początkowo w małe włosowate spękania wnikała woda opadowa, która zamarzając zimą powodowała stopniowe powiększanie się szczelin, prowadząc do powstania odspojień i ubytków. Do dezintegracji tynków doprowadziła utrata pierwotnych właściwości spoiwa na skutek starzenia, działalności wody i mikroorganizmów. Detal architektoniczny jest wielokrotnie pokryty nawarstwieniami, które zatracają pierwotną formę rzeźbiarską. Grubość nawarstwień i ich inne od podłoża parametry spowodowały powstanie łuskowatych odspojień.

Na fatalny stan elewacji miały także w ogromnym stopniu losy budynku pod koniec XX w. Obiekt, który nie posiada jednego właściciela przez lata, zarządzany jest przez wspólnotę mieszkaniową, znajduje się w sytuacji, w której znalezienie środków na fachowy remont elewacji jest dużo trudniejsze. Szansa na poprawę stanu budynku pojawiła się wraz z nowym właścicielem w 2014 r., który rozpoczął prace remontowe. Obszerna ocena wpływu tych prac na stan budynku zawiera wspomniana już ekspertyza z 2020 r.¹⁵. W okresie między 2014 – 2019 r. doszło do zniszczeń w obrębie dekoracji architektonicznej, najprawdopodobniej w wyniku nieoszacowania ryzyka samoistnego odpadnięcia elementów dekoracji i brakiem inicjatywy zabezpieczenia miejsc narażonych na powiększającą się destrukcję. W nieokreślonym przedziale czasu doszło do całkowitej destrukcji lub umyślnego demontażu dekoracji sztukatorskiej z elewacji południowej nad oknami części parterowej budynku. Stan tynków występujących w miejscu dawnej dekoracji świadczy o tym, że do przekształcenia doszło stosunkowo dawno.

¹⁵ KB – PROJEKTY KONSTRUKCYJNE SP. Z o.o., „Ekspertyza konstrukcyjna stanu technicznego, ze szczególnym uwzględnieniem oceny dotychczas wykonanych robót budowlanych budynku „Kossakówka” położonego w Krakowie przy Pl. Kossaka 4”, Kraków marzec 2020



Fot. 11. Fragment środkowej części elewacji południowej. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków**. Fotografia powyżej: pochodząca z opracowania: A.Zdyra, K. Gabryś-Cichacz "Program konserwatorski Willa Kossakówka, Plac Kossaka 4, Kraków" oraz "Zestawienie elementów zabytkowych do zachowania", Kraków 2014 r., znajdującego się w archiwum WUOZ w Krakowie. Widok fragmentu elewacji południowej z biforium – zachowane wszystkie kanelowane pilastry i wszystkie trzy rozetki.



Fot. 12. Fragment środkowej części elewacji południowej. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków** Ubytki dekoracji architektonicznej, brak środkowej rozetki wraz z otaczającym ją tynkiem, rozległe ubytki obramienia biforium. Bardzo zły stan murów i tynków, spowodowany przez wilgoć, wysolenia oraz mikroorganizmy i glony. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



Fot. 13,14. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków*. Zestawienie stanu dekoracji sztukatorskiej z lutego 2021 (fot. D. Narowska Avonza) ze stanem z 1936 r. (fotografia poniżej, pochodząca ze zbiorów NAC, sygn. 1-K-3654-4). Obecnie dekoracja sztukatorska w formie trzech rozet nie zachowała się, detal architektoniczny wokół okien w stanie dość złym, ale bez większych ubytków form.



BALKON. Żelbetowy balkon znajduje się w stanie złym. Płyta od spodu pokryta jest nawarstwieniami – malarskimi, możliwe że także tynkarskimi, które są spękanе i odspojone. Wsporniki posiadają ubytki, w których widoczne są fragmenty skorodowanego zbrojenia. Powierzchnia płyty od góry jest praktycznie niewidoczna spod nawarstwień biologicznych i brudu. Glony, mchy i porosty widoczne są także na powierzchni elementów balustrady – prostopadłościennym pochwycie i uproszczonych kolumnkach. Występują szczeliny pomiędzy tralkami a pochwycem oraz pęknięcia tych elementów.



Fot. 15. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków*. Żelbetowy balkon na elewacji zachodniej, bardzo zły stan wsporników i płyty, umiarkowania zły stan pochwyty i tralek. Widoczne fragmenty odsłoniętego zbrojenia, zacieki i spękania. Fot. D. Narowska Avonza

DREWNIANA WERANDA.

Werenda została poddana pracom renowacyjnym, które ukończono. Ze względu na brak dokumentacji powykonawczej prac, nie można stwierdzić, czy w całości wykonana jest z nowych materiałów, czy też udało się zachować jakieś elementy pierwotne. Fotografie stanu zachowania werandy sprzed renowacji wskazują, że prawdopodobnie wymieniono wszystkie elementy na nowe. Ponadto w części przeszklonej zastosowano sześcioboczne podziały inspirowane podziałami widocznymi na zdjęciach archiwalnych (z 1936 r.). Obecna forma werandy nie jest jednak rekonstrukcją werandy z tego czasu, gdyż przeszklenia nie zajmują całej powierzchni wydzielonych pól, ale do $\frac{1}{4}$ wysokości wypełnione są drewnianymi płycinami. Werenda zyskała nowe pokrycie dachowe, obróbki blacharskie. Wykonano nowy fundament. Powierzchnia elementów drewnianych została pomalowana na sposób kryjący matowy w kolorze RAL 6011 (reseda green)¹⁶. Niestety, pomimo bardzo krótkiego czasu, jaki upłynął od zakończenia prac, na werandzie znajduje się kilka, na razie niewielkich wycieków żywicy, drobnych spękań oraz odspojień farby w miejscach łączeń stolarskich. Po prawej stronie drzwi, na wysokości około 1 metra, znajduje się także niewielkie uszkodzenie mechaniczne – ubytek substancji drewnianej, który zapewne powstał wskutek nieuwagi przy innych pracach remontowych. Uszkodzenie wymaga natychmiastowego zabezpieczenia, aby nie doszło do wnikanania wody w głąb drewna.

¹⁶ Wg protokołu z komisji z 3.10.2019 r., znajdującego się w dokumentacji WUOZ w Krakowie

SCHODY Z PIASKOWCA

Wszystkie stopnie schodów zewnętrznych wykonanych z piaskowca zostały zdemontowane o złożone na terenie posesji. Stopnie znajdują się w bardzo złym stanie spowodowanym wieloletnim użytkowaniem, działaniem czynników niszczących związanych z ekspozycją zewnętrzną oraz przez nieodpowiednie przechowywanie. Niewielka część materiału kamiennego nadaje się do wykorzystania na pierwotny cel – czyli schody o tych samych wymiarach, po przełożeniu i zabiegach konserwatorskich.

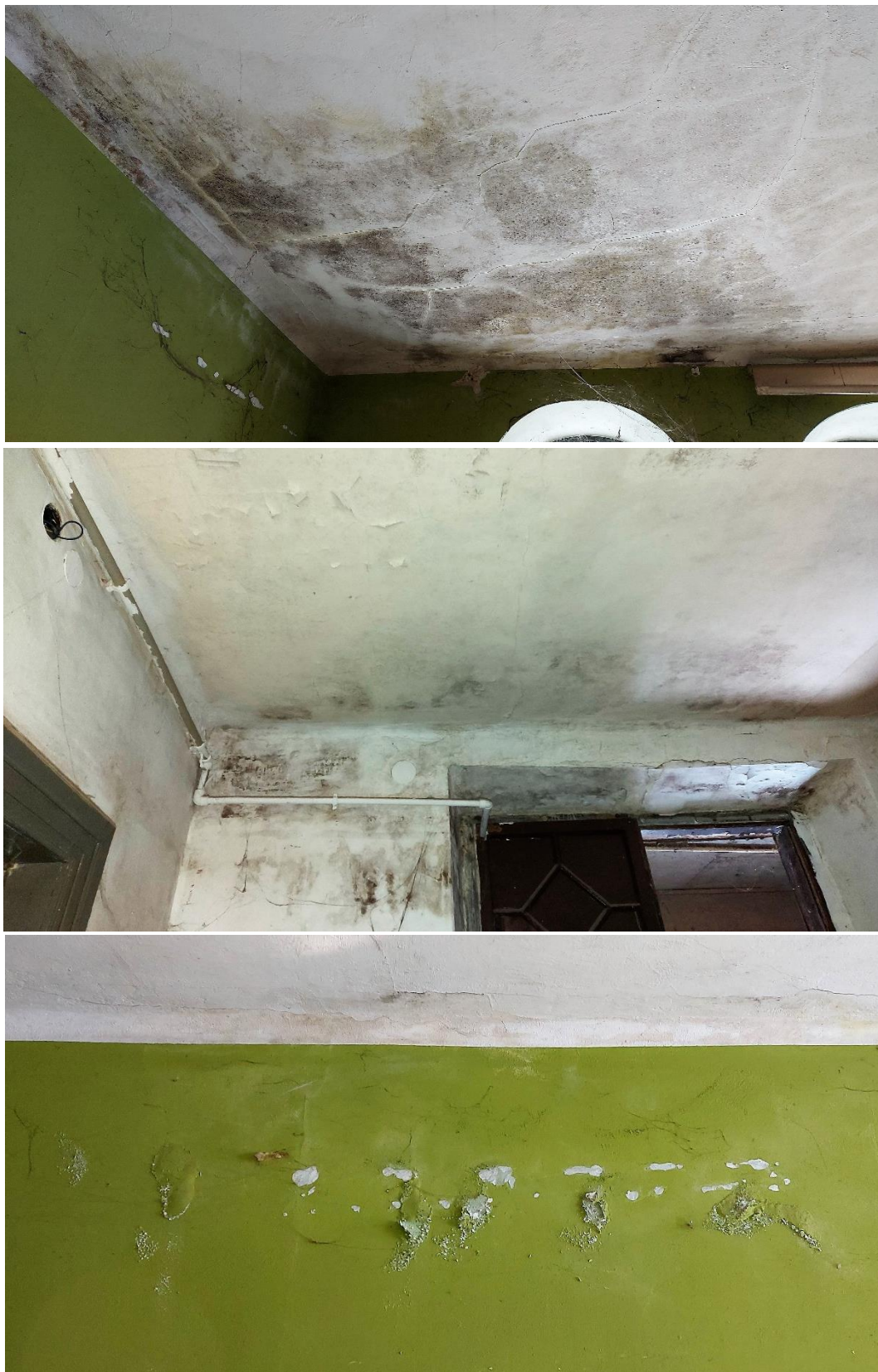


Fot. 16 *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków*. Widoczne zdemontowane stopnie z piaskowca w bardzo złym stanie. Fot. D. Narowska Avonza

TYNKI WEWNĘTRZNE

Wewnątrz budynku część tynków została usunięta podczas ostatnich prac remontowych¹⁷. Zdecydowana większość tynków jest w bardzo złym stanie. Najbardziej widocznym typem zniszczeń jest zaawansowane zagrzybienie i zawilgocenie tynków. Występują także wysolenia w miejscach niegdyś zalanych oraz w partiach dolnych parteru. Spękania tynków powtarzają się w miejscach osłabionych i spękanych murów oraz w okolicach otworów drzwiowych i okiennych. Tynki są osłabione, osypujące się, miejscowo doraźnie naprawiane na potrzeby lokali mieszkalnych – szpachlówkami gipsowymi, akrylowymi, pianką montażową. Powierzchnie tynków pokrywają liczne nawarstwienia malarskie, łuszczące się lub odspajające się płatami.

¹⁷ Dokładny opis i zakres prac znajduje się w: KB – PROJEKTY KONSTRUKCYJNE SP. Z o.o., „Ekspertyza konstrukcyjna stanu technicznego, ze szczególnym uwzględnieniem oceny dotychczas wykonanych robót budowlanych budynku „Kossakówka” położonego w Krakowie przy Pl. Kossaka 4”, Kraków marzec 2020



Fot. 17,18,19. Widok tynków wewnętrznych w pomieszczeniach kolejno od góry: 2.2, W0.2 i 2.2. Bardzo zły stan, widoczne spękania, bardzo zaawansowany rozwój mikroorganizmów, złuszczenia. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r.

STOLARKA OKIENNA

Stan stolarki okiennej jest zróżnicowany. Część okien została wymieniona w trakcie użytkowania, z zachowaniem wymiarów ale bez zachowania historycznych detali. W części północno – wschodniej budynku, w wyniku przekształceń budowlanych w latach 80. wstawiono okna współczesne, o wymiarach niedopasowanych do historycznej elewacji. Na elewacji południowej podczas ostatnich prac remontowych wymieniono dwa okna półkoliście zwieńczone, niestety okna nawet w przybliżeniu nie spełniają kryteriów historycznej rekonstrukcji, nie posiadają promienistych podziałów nadświetla, widocznych na zdjęciach archiwalnych, są astylowe, ze współczesnymi okuciami.

Pozostałe okna są w bardzo złym stanie spowodowanym przede wszystkim wieloletnim użytkowaniem, ale także zaniedbaniem budynku w ostatnim dziesięcioleciu, brakiem ogrzewania i brakiem zabezpieczenia stolarki w trakcie prac remontowych. Typowe zniszczenia powstały w wyniku odświeżania okien poprzez dodawanie warstw farb, bez usuwania starych powłok malarskich. Pogrubiająca się, znacznie twardsza od drewna warstwa farb olejnych po czasie zaczyna pękać lub łuszczyć się i w konsekwencji odpadać. Przez szczeliny i ubytki w drewno wnika wilgoć i zabrudzenia, co sprzyja rozwojowi mikroorganizmów i innym typom zniszczenia drewna. Wystarczy jednorazowe zbytne zawilgocenie drewna aby umożliwić uruchomienie procesów destrukcyjnych. Już przy zawartości powyżej 25% wilgoci w drewnie będą mogły rozwijać się w jego strukturze grzyby. Co więcej, grzyby w procesie enzymatycznego rozkładu celulozy produkują bardzo duże ilości tzw. wody metabolicznej, która nasycza drewno i pomaga w rozwoju kolejnych kolonii. Ściany komórkowe tracą grubość, a drewno – właściwości wytrzymałościowe – drewno zaatakowane przez grzyby rozpada się pod wpływem bardzo niewielkich oddziaływań mechanicznych. Ponadto nawet drewno niezainfekowane, a bezpośrednio narażone na naprzemienne zamakanie i wysychanie, gwałtownie zmienia rozmiary, co powoduje powstanie pęknięć i bardzo je osłabia. W przypadku okien może wpłynąć na geometrię skrzydeł/ramiaków i sprawić, że okna zupełnie stracą szczelność. Z pewnością grube warstwy przemalowań wpłynęły także na funkcje elementów zamykających: klamek, zasuwnic, zawiasów – w większości przypadków utrudniając ich poprawne użytkowanie, a z pewnością negatywnie wpływając na odbiór estetyczny. Elementy stalowe (głównie zawiasy, blaszki kątowe) wykazują ślady korozji.



Fot. 20. Okucia okna oznaczonego I 04. Pokryte warstwami farb: zawias, odbojnik i część mosiężnej klamki. Brak górnego czopu w zawiasie, widoczna w tym miejscu rdza. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021.



Fot. 21. Okucia okna oznaczonego I 04. Pokryte warstwami farb: odbojniki i część mosiężnej klamki. Brak klamki. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 22. Element okucia okna oznaczonego I 08. Pokryta warstwami farb historyczna zakrętka. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 23. Elementy okucia okna oznaczonego I 03. Pokryte warstwami farb: historyczny zawias czopowy, oraz wzmocnienie łączenia ramiaków z blaszki kątovej. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 24. Fragment okna oznaczonego I 03. Fatalny stan zarówno warstw malarskich, jak i drewna i kitów szklarskich. Drewno widoczne w miejscach ubytków warstwy malarskiej jest zawilgocone i zdeintegrowane. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 25. Fragment okna oznaczonego I 03. Widoczne praktycznie całkowite odspojenie się warstwy malarskiej w formie drobnych łusek, w miejscach ubytków widoczne zawilgocone drewno ramiaka. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 26. Widok wewnętrznego skrzydła okna oznaczonego I 08. Bardzo zły stan, braki w oszkleniu, spękany i wykruszony kit szklarski, zły stan powłok malarskich. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 27. Fragment okna oznaczonego I 08. Bardzo zły stan skrzydła okiennego, braki w oszkleniu, spękany i wykruszony kit szklarski, zły stan powłok malarskich. Widoczny historyczny zawias. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021

STOLARKA DRZWIOWA

Stan stolarki drzwiowej także jest zróżnicowany. Nieliczne skrzydła drzwiowe, które nie zostały zdemontowane są w stanie nadającym się do renowacji. Zdecydowana większość skrzydeł oraz ościeżnic została zdemontowana podczas prowadzonych w latach 2015 - 2019. prac remontowych. Wszystkie elementy stolarki drzwiowej posiadają zniszczenia typowe dla elementów użytkowych – nawarstwienia malarskie, uszkodzenia mechaniczne. Niektóre elementy posiadają wtórne przeszklenia i wtórne okucia. Skrzydła i ościeżnice drzwi zewnętrznych są w znacznie gorszym stanie. Narażone na działanie zmiennych czynników niszczących oraz wielokrotnie przemalowywane wymagają podjęcia pilnych działań zabezpieczających i renowacyjnych. Tak, jak w przypadku stolarki okiennej – nawarstwiające się powłoki malarskie zaczęły z czasem łuszczyć się i odspajać, a w powstałe szczeliny wnikała woda. Niezabezpieczone drewno chłonęło wilgoć, przyjmowało zabrudzenia, zimą zamarzało. W strukturze drewna zaczęły rozwijać się mikroorganizmy, które intensywnie przyczyniły się do dodatkowego złuszczenia się warstw farby. Ponadto drzwi i ościeżnice są elementami stolarki intensywnie użytkowymi, narażonymi na zniszczenia mechaniczne (zwłaszcza brudniki i okolice klamek) i naprężenia. W fatalnym stanie znajdują się skrzydła zdemontowanych drzwi w części północno – wschodniej budynku. Najprawdopodobniej większość z nich była przechowywana przez dłuższy czas w wilgotnych warunkach, sprzyjających zagrzybieniu, bez jakiegokolwiek zabezpieczenia. Najprawdopodobniej są to drzwi, które mieszkańcy budynku wymieniali w trakcie przekształceń lokali użytkowych przez lata. Większość z wymienionych skrzydeł nie nadaje się do renowacji, powinny posłużyć jako inspiracja do rozwiązań projektowych.

SCHODY I BALUSTRA.

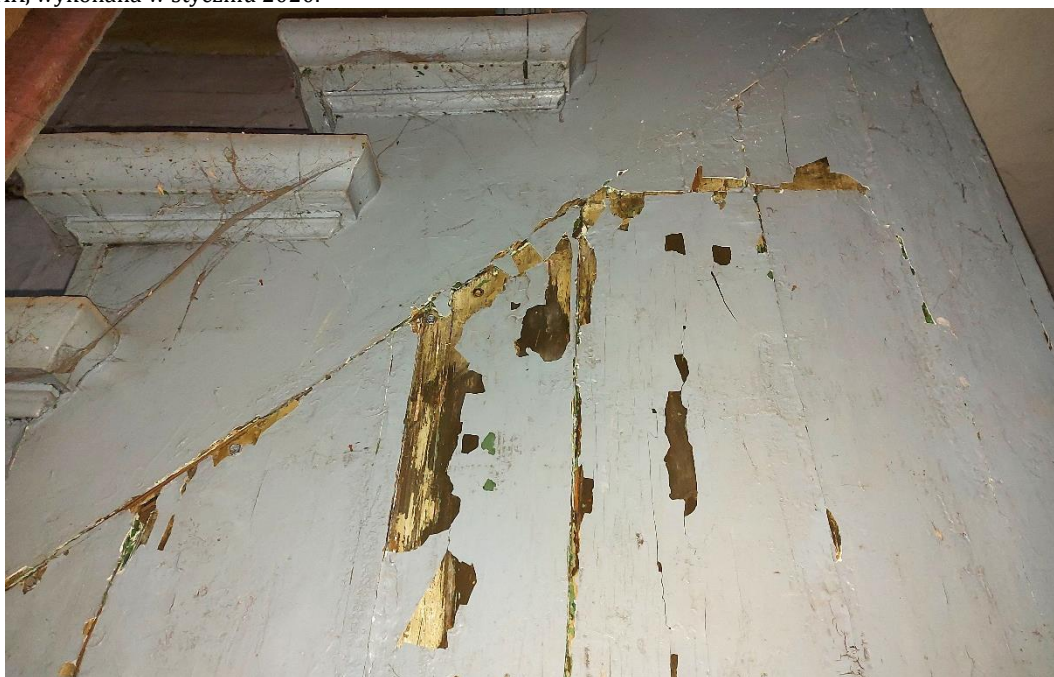
Schody zabiegowe o konstrukcji drewnianej, prowadzące na poddasze, z profilowanymi podniesieniami schodów – zachowane w stanie złym. Balustrada zachowana fragmentarycznie, tylko w części poddasza pozostały na swoim miejscu – cztery jednolalkowe tralki z profilowanym pochwytem oraz zdemontowane – trzy tralki i fragment pochwyty. Wszystkie elementy schodów są wielokrotnie malowane, powłoka malarska jest gruba, częściowo wytarta, a częściowo odspajająca się. Nie ma pewności, co do faktycznego stanu drewna pod powłokami, nie zaobserwowano otworów wylotowych owadów szkodników drewna, świadczących o poważnych ubytkach. Poważne zastrzeżenia budzi stan deskowania pod schodami, tworzącego jednocześnie zejście do piwnic. W zestawieniu zdjęć archiwalnych z fotografiami z lutego bieżącego roku widoczny jest szybko pogarszający się stan tych elementów. Obserwacja dolnych partii deskowania od strony wewnętrznej zejścia do piwnicy daje informację o fatalnym stanie drewna, także w wyniku działania drewnojadów. Obecne zapewne od lat pęknięcia warstwy malarskiej przekształciły się w rozległe ubytki pod wpływem zmiennych warunków panujących w nieogrzewanym, nieużytkowanym obiekcie. Zaobserwowano intensywny rozwój grzybów powodujących w drewnie tzw. zgniliznę brunatną, która powoduje rozpad struktury drewna. Najprawdopodobniej stopnie schodów są także zainfekowane, choć efekty dezintegracji biologicznej nie są jeszcze tak widoczne i materiał drewniany będzie można poddać renowacji. Zachowane fragmenty balustrady są w stanie umiarkowanym. Wydaje się, że drewno tralek i pochwyty jest w dobrym stanie, jednak ocenę utrudnia grubość nawarstwień malarskich. Powłoki malarskie częściowo utraciły przyczepność do podłoża, miejscowo występują ich ubytki i odspojenia.



Fot. 28. Widok drewnianych schodów, powłoka malarska w kilku miejscach spękana, niewielkie ubytki – świadczące o postępującym procesie destrukcji drewna zachodzącej pod warstwami farby. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. z archiwum MOCAK, wykonana w styczniu 2020.



Fot. 29. Widok drewnianych schodów, liczne i rozległe ubytki warstwy malarskiej, odsłonięte drewno w bardzo złym stanie, zaatakowane zgnilizną brunatną.. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021.



Fot. 30. Widok drewnianych schodów, rozległe ubytki warstwy malarskiej, odsłonięte drewno w bardzo złym stanie, zaatakowane zgnilizną brunatną.. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** D. Narowska Avonza, luty 2021.



Fot. 31. Drewniana balustrada z pochwytym i słupkiem, jedyny zachowany fragment. Widoczne nawarstwienia malarskie oraz rozejście się połączenia pochwytu ze słupkiem. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021.



Fot. 32. Drewniany podnoszony trap, łączący spocznik schodów z pomieszczeniem 1.8, stan drewna wydaje się być dość dobry, widoczne zniszczenia mechaniczne powierzchniowe, gruba wielowarstwowa powłoka malarska. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021.



Fot. 33. Zdemontowane i złożone obok zachowanego fragmentu balustrady części pochwytu oraz trzy tralki. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021.

Częścią drewnianych schodów jest także drewniany opuszczany podest komunikacyjny, łączący spocznik schodów na poddaszu z pomieszczeniem 1.8. Element zachowany jest dość dobrze, jednak możliwość utrzymania jego funkcji powinna zostać oceniona

dokładnie w czasie prac renowacyjnych, po usunięciu powłok malarskich i ocenie właściwości mechanicznych drewna.

BOAZERIE.

W obiekcie zachowały się dwa rodzaje boazerii. W hallu, naprzeciw drzwi do piwnic występuje fragment drewnianej boazerii, obramionej profilowanymi listwami oraz o dekoracji lica w postaci pionowych profilowanych pól. Jest to boazeria historyczna analogiczna pod względem stylowym do zachowanej stolarki drzwiowej (I D5). Zachowana jest dość dobrze, pokryta wieloma nawarstwieniami malarskimi, zabrudzeniami. W gorszym stanie jest dolna część boazerii, zwłaszcza z lewej strony, gdzie uszkodzenia mechaniczne przyspieszyły procesy niszczące w drewnie i spowodowały jego miejscową dezintegrację.

W pomieszczeniu LU.1.1. zachowała się boazeria o konstrukcji deskowej, z nabitymi listwami w formie dekoracji ramowo - płycinowej, z płycinami ozdobionymi w narożnikach skrzyżowanymi listwami. Stan boazerii jest dość zły, drewno u dołu jest zaatakowane przez mikroorganizmy w dużym stopniu oraz z niewielkim stopniem – przez drewnojady. Pokrywające powierzchnię boazerii warstwy farby w wielu miejscach odspajają się płatami.



Fot. 34. Drewniana historyczna boazeria, jedyny zachowany fragment w hallu parteru. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 35. Drewniana historyczna boazeria, fragment dolnej części, widoczny zły stan zachowania **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 36, 37. Drewniana boazeria w pomieszczeniu LU.1.1., widoczny dość zły stan zachowania **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków**. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021

KOMINEK W POMIESZCZENIU nr 2.1

Kominek wykonany z tzw. czarnego marmuru z paleniskiem wyłożonym materiałem ceramicznym zachował się w stanie dobrym. Posiada liczne, drobne ubytki na górnej krawędzi belkowania oraz na kilku narożnikach. Powierzchnia jest bardzo zabrudzona i zmatowiona, co jest pierwszym etapem powstawania patyny i spowodowane występowaniem cienkiej warstwy wysoleń. Wysolenia i zmatowienie powstają z powodu występowania związków siarki w otoczeniu i powstawania warstewki gipsu. Wapień zbity krystaliczny, w tym przypadku dębnicki ulega tym samym procesom destrukcji, co inne wapienie, jednakże tempo postępowania zniszczeń i ich zasięg są dużo mniejsze, ze względu na inną strukturę i teksturę, małą porowatość i małą nasiąkliwość wodą. Dokładny stan marmuru będzie można ocenić po jego oczyszczeniu.



Fot. 38. Kominek z czarnego marmuru w pomieszczeniu nr 2.1. Stan dość dobry, widoczne zabrudzenie, zmatowienie oraz niewielkie lecz liczne ubytki górnej krawędzi belkowania oraz krawędzi lizen. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 39. Kominek z czarnego marmuru w pomieszczeniu nr 2.1, fragment. Widoczne pęknięcie ukośne oraz ubytek profilowania. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 40. Kominek z czarnego marmuru w pomieszczeniu nr 2.1, fragment. Widoczne ubytki formy narożnika i górnej krawędzi. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021

PIECE KAFLOWE.

Obecnie praktycznie wszystkie piece kaflowe są zdemontowane, z wyjątkiem jednego, znajdującego się w pomieszczeniu LU.1.2. Właściwym stwierdzeniem, na podstawie stanu z lutego 2021 r jest stwierdzenie braku pieców kaflowych. Piece zostały zinwentaryzowane fotograficznie¹⁸ i naniesione na rzuty budynku z 2014 r.¹⁹ Zachowały się jedynie stosy kafl i żeliwne drzwiczki, złożone w dwóch pomieszczeniach: 2.2. i 2.1. Sposób złożenia kafl jest niepoprawny, kafle nie posiadają żadnego zabezpieczenia przed urazami mechanicznymi i działaniem czynników niszczących, są złożone bez segregacji. Widoczne są kafle, które nie pochodzą z żadnego ze zinwentaryzowanych fotograficznie pieców, więc można przypuszczać, że na złożonych stosach znajdują się także kafle przechowywane na poddaszu, czy w piwnicy budynku. Nie można na dzień dzisiejszy zidentyfikować ilości kafl i ich stanu oraz określić ich przydatność do rekonstrukcji rozebranych pieców. Zadanie to powierzono specjalście, który wyniki swojej pracy opíše w osobnym opracowaniu.

VI. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

A. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Willa Kossakówka Krakowie jest obiektem zabytkowym w myśl ustawy „O ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”, Dz. U. nr 23 VII 2003 r. Nr 162, poz. 1568. Z nowelizacją z dn. 24 II 2006 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie ustawy o samorządzie województwa (Dz. U. z 2006 r. Nr 126, poz. 875) i z tego tytułu jest on objęty opieką prawną, a wszelkie wobec niego planowane działania odbywać się mają za zezwoleniem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Krakowie. Obiekt figuruje w rejestrze zabytków pod nr A- 951 decyzją z dnia 25.05.1960 r. określającym granicę ochrony konserwatorskiej na całość zabudowy.

Niniejsze opracowanie jest częścią wielobranżowego projektu związanego z planami adaptacji budynku do nowych funkcji. Powstało na jednym z pierwszych etapów sporządzania projektu, poprzedzonego sporządzeniem ekspertyz i dokumentacji w dziedzinie m.in. historii budynku, jego konstrukcji oraz zasięgu i poprawności wykonanych przez poprzedniego właściciela prac remontowych. Jest to pierwszy etap fazy koncepcyjnej, na którym określa się „zasadnicze założenia, cel oraz zakres działań konserwatorskich i restauratorskich niezbędnych do podtrzymania i eksponowania

¹⁸ A.Zdyra, K. Gabryś-Cichacz *"Program konserwatorski Willa Kossakówka, Plac Kossaka 4, Kraków"* oraz *"Zestawienie elementów zabytkowych do zachowania"*

¹⁹ *Projekt budowlany tom 1(i) tom 2, przebudowa i remont budynku w zakresie konstrukcji. Budynek zlokalizowany na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przy Pl. J.Kossaka 4 z 09.2014 r. (oprac. mgr inż. Andrzej Wojewoda, PPIRI Opus II Sp. z o.o.)*

wartości zabytku wraz z opracowaniem wytycznych konserwatorskich dla ew. projektów szczegółowych”²⁰.

Przytoczone w punkcie pierwszym, wykonane w poprzednim etapie – przygotowawczym, na zamówienie inwestora dokumentacje miały na celu rozpoznanie historii i funkcji obiektu, przeprowadzenie analizy formalnej i stylistycznej²¹ zbadanie cech struktury i materii obiektu²². W ramach badań dokonano rozpoznania głównych technologii obiektu, badania architektoniczne oparte o analizę budowy poszczególnych części budynku oraz o źródła archiwalne. Rozpoznano rodzaj i zasięg przekształceń architektonicznych.

Ogromnie ważnym etapem podczas tworzenia projektu konserwatorskiego jest zdefiniowanie kontekstu społecznego zabytku oraz oczekiwań, planów czy możliwości właściciela. W każdej zabytkowej budowli jest to kluczowy etap przed opracowaniem propozycji programu funkcjonalno - użytkowego i musi być równoległy lub następować zaraz po określeniu założeń konserwatorskich zawartych w programie prac konserwatorskich. W przypadku budynku Kossakówka niniejszy program posłuży właśnie do sformułowania założeń programu funkcjonalno – użytkowego. Program prac będzie podstawą do opracowania projektów branżowych, ponieważ adaptacje budynków zabytkowych są nieniszczące tylko wtedy, jeśli oparte są o zasady etyki konserwatorskiej.

Podstawowym celem planowanych prac będzie **zabezpieczenie materii zabytkowej** poprzez działania adekwatne do rodzaju i skali problemów zdiagnozowanych na wcześniejszych etapach prac badawczych. Głównym czynnikiem przyczyniającym się do szybko postępującej destrukcji całego obiektu były problemy konstrukcyjne oraz brak całościowego planu działań i właściwej opieki. Część problemów zaczęto usuwać podczas rozpoczętych w 2015 r. prac remontowych. Wykonano prace stabilizujące konstrukcję (w części) oraz wymieniono więźbę dachową i pokrycie dachu. Rezultaty prac zostały opisane w dokumentacji: *Ekspertyza konstrukcyjna stanu technicznego ze szczególnym uwzględnieniem oceny dotychczas wykonanych robót budowlanych budynku „Kossakówka” położonego w Krakowie, Pl. Kossaka 4 z dn. 03.2020 r.* (oprac.: Grupa KB Projekty konstrukcyjne Sp. z o.o.). Niestety na skutek nieprawidłowo wykonanej części prac lista prac ratunkowych dla obiektu wydłużyła się o poprawki już wykonanych zabiegów.

Stan obiektu wciąż jest bardzo zły. Absolutnie priorytetowe powinny być prace budowlane mające na celu **wyeliminowanie przyczyn zniszczeń** – m.in. wykonanie izolacji poziomej, sprawdzenie stanu izolacji pionowej, prawidłowe połączenia murów przybudówki, wyeliminowanie pęknięć konstrukcyjnych, wykonanie drenażu

²⁰ B.J.Rouba, *Projektowanie Konserwatorskie*, „Ochrona Zabytków”, 2008, nr 1, s. 57 – 78.

²¹ Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. *Dokumentacja naukowo-historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych* z 04.2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA)

²² *Ekspertyza konstrukcyjna stanu technicznego ze szczególnym uwzględnieniem oceny dotychczas wykonanych robót budowlanych budynku „Kossakówka” położonego w Krakowie, Pl. Kossaka 4 z dn. 03.2020 r.* (oprac.: Grupa KB Projekty konstrukcyjne Sp. z o.o.);

i dokończenie systemu odprowadzania wody opadowej, osuszenie i odsolenie murów, cykliczna dezynfekcja.

Z pewnością konieczne będzie **poszerzenie diagnostyki** w pewnych dziedzinach, aby najlepiej dopasować konkretne działania do obiektu. Mowa tutaj przykładowo o badaniach rodzaju zasolenia, pomiarach wilgotności czy badaniach stratygraficznych, których rezultatem są propozycje rozwiązań estetycznych. Badania stratygraficzne powinny objąć tynki zewnętrzne, tynki wewnętrzne, stolarkę okienną i drzwiową, schody wraz z balustradą. Analiza układu nawarstwień z całego obiektu powinna posłużyć do przygotowania spójnej koncepcji aranżacji kolorystycznej elewacji i wnętrza.

Następnym celem jest **przywrócenie zabytkowym elementom obiektu ich właściwości technicznych i estetycznych** – wg wynikającej ze stratygrafii koncepcji. Szczegółowy opis stanu zachowania elementów zabytkowych, zawarty w opracowaniu, pozwoli na wytypowania elementów nadających się do renowacji oraz tych, które należy zrekonstruować w oparciu o inwentaryzację rysunkowo-pomiarową.

Nadrzędnym celem będzie zachowanie maksymalnej ilości materii zabytkowej z jednoczesnym uwzględnieniem planowanej funkcji użytkowej danego elementu. Należy pamiętać, że tylko przeprowadzona w niedługim czasie adaptacja obiektu na cele centrum kultury może uchronić budynek od całkowitej dewastacji.

Podczas prac na każdym etapie należy regularnie prowadzić dokładną dokumentację fotograficzną i opisową prac. Na etapie formułowania rozwiązań estetycznych należy bezwzględnie pamiętać o skorzystaniu z możliwie jak najszerzej bazy źródeł materiałów archiwalnych – kolekcji fotografii, pamiętników, publikacji itp.

Poniżej zostaną przedstawione wnioski dla określonych elementów obiektu.

- **Elementy przestrzenno – architektoniczne.**

Proponuje się zachować narys murów zewnętrznych, układ rzutu wyznaczonego ścianami konstrukcyjnymi, układ i lokalizację pierwotnych otworów drzwiowych oraz dyspozycję otworów okiennych na elewacjach. Ściany konstrukcyjne wyznaczają dyspozycję wnętrza, którą wnioskuję się zasadniczo utrzymać. Do rozważenia można pozostawić kwestię przywrócenia lub niewielkiej korekty osi otworów drzwiowych (np. między pomieszczeniem 1.2 a LU.1.1) oraz przywrócenie połączenia pomieszczenia 2.3 z pomieszczeniem 2.9 drugiej kondygnacji uzyskanego przez drewniane schody w zależności od potrzeb projektu funkcjonalno – użytkowego. Konieczne należy przywrócić połączenie ze strychem nad częścią zachodnią budynku – zostało ono usunięte podczas wylewania stropów w ramach prac remontowych 2015 – 2018.

- **Mury i tynki.**

W pierwszej kolejności należy zweryfikować zakres i sposób wykonania izolacji pionowej fundamentów. Powinno się wykonać pomiary wilgotności murów objętych ostatnimi pracami, ewentualnie zaplanować osuszanie i korekty prac. W piwnicach budynku

przeprowadzono w 2020 r. dezynfekcję i wykonano nawiewy wentylacyjne. Jednak podczas prowadzenia kolejnych prac zarodniki znajdujące się wewnątrz zapraw, tynków, w podłożu będą się rozprzestrzeniać i infekować nowo wprowadzone materiały. Dlatego ważna będzie dezynfekcja przeprowadzana regularnie na poszczególnych etapach prac. Wszystkie tynki wewnętrzne przed rozpoczęciem prac należy wstępnie zdezynfekować, aby zmniejszyć zagrożenie dla ludzi i pozostałej substancji zabytkowej. Na tynkach zewnętrznych oraz wewnętrznych należy wykonać odkrywki schodkowe, ewentualnie pasowe i udokumentować układ warstw fotograficznie i opisowo.

Niezbędne będzie zbadanie rodzaju i stopnia zasolenia murów, w celu dobrania odpowiedniej metody odsalania oraz dedykowanych tynków w systemie WTA. Po uzyskaniu dostępu do elewacji z poziomu rusztowań należy dokonać przeglądu tynków, oceny ich przyczepności i wytrzymałości, udokumentować ich stan zachowania przed rozpoczęciem prac. Wnioskuje się usunąć tynki odspojone i zdeintegrowane – osypujące się oraz warstwy lub uzupełnienia cementowe, gipsowe lub wykonane z innych materiałów mogących mieć szkodliwe oddziaływanie na historyczne warstwy. Należy także usunąć wszystkie tynki w pasie zasolenia. Kwalifikacji tynków do usunięcia powinien dokonać kierownik budowy wraz z konserwatorem nadzorującym prace i potwierdzić zakres protokołem. Ocenę ilości i głębokości pęknięć i innych uszkodzeń muru należy przeprowadzić dopiero po usunięciu tynków, ocenę powinna przeprowadzić osoba z uprawnieniami konstrukcyjnymi. Po usunięciu tynków niekwalifikujących się do renowacji należy pamiętać o udokumentowaniu stanu murów w miejscach najstarszych, rodzaju wątku oraz wielkości oryginalnych cegieł. Pozbawione w trakcie prac remontowych fragmenty murów dostarczają nieocenionych informacji na temat historycznych przekształceń budowlanych.

Spoiny murów ceglanych należy usunąć do głębokości ok 2 – 3 cm, ze względu na duże prawdopodobieństwo ich zasolenia. Ponadto częściowo usunięte spoiny i oczyszczone przestrzenie między cegłami umożliwiają zwiększenie przyczepności nowych warstw renowacyjnych.

Powierzchnię murów i tynków, które pozostaną i będą poddane renowacji należy oczyścić z pozostałości metodą strumieniowo – ścierną, a rodzaj ścierniwa i ciśnienie dobierać do stanu i rodzaju czyszczonej powierzchni. Można rozważyć zastosowanie tzw. metody suchego lodu, pamiętając o tym, że metoda ta wprowadza w mury pewne ilości wilgoci zależne od warunków atmosferycznych. Zastosowanie tej metody może być dopuszczone albo na murach niezasolonych, albo przeznaczonych do odsalania.

Po oczyszczeniu mury i tynki należy prewencyjnie zdezynfekować i zaimpregnować. W dolnych partiach murów wnioskuje się o zastosowanie tynków w systemie WTA, układ warstw należy dostosować do stopnia zasolenia. Tynki zgodne z normami WTA są odporne na sole, mogą je magazynować podczas krystalizacji w swojej strukturze oraz umożliwiają szybkie wysychanie podłoża. Wskazane jest aby granicą tynków WTA był istniejący podział architektoniczny. W opisywanym obiekcie granica zasolenia nie jest dobrze widoczna ze względu na ogólny fatalny stan tynków, dlatego też w poprawnym wyznaczeniu tej granicy powinny pomóc badania.

Proponuje się użycie produktów „systemowych” renomowanych firm, które są stosowane w obiektach zabytkowych. Konieczne jest przestrzeganie wymogów technologicznych opisanych w kartach produktów.

- **Elewacje – kompozycja i dekoracja. Stolarka okienna i drzwiowa.**

Należy przywrócić niewątpliwie utracone walory estetyczne elewacji. Obecnie najgorzej wpływające na odbiór elewacji są fatalnie zachowane tynki, ich stan odciąga uwagę od innych elementów wystroju elewacji. O wartości artystycznej budynków stanowią m.in. kompozycja, detal architektoniczny, dekoracje sztukatorskie, stylowa stolarka oraz kolorystyka. Willa Kossakówka posiada reprezentacyjną elewację południową, z profilowanymi obramieniami, dekoracją sztukatorską i zachowaną częścią historycznej stolarki. Konieczne należy zrekonstruować ubytki form w detalach i sztukateriach, zrekonstruować brakującą obecnie środkową rozetę nad arkadowymi oknami ryzalitu. Wnioskuje się o przywrócenie dekoracji sztukatorskiej w formie płycin i tond nad oknami części wschodniej, parterowej. Dekoracja widnieje na zdjęciach archiwalnych, m.in. na zdjęciu z 1936 r. (fot 14), które powinno posłużyć do opracowania propozycji projektu rysunkowo – pomiarowego rekonstrukcji.

W celu powrotu do historycznych wartości elewacji konieczna będzie renowacja stolarki okiennej i drzwiowej – w pewnym zakresie, który dokładnie przedstawiony został w kartach inwentaryzacyjnych stanu zachowania elementów stolarki. Poprawnie wykonane prace renowacyjne i rekonstrukcyjne stolarki, zgodnie z zasadami konserwatorskimi i wynikami badań stratygraficznych, poprawnie zinterpretowanymi będą gwarantowały pozytywny efekt. Wnioskuje się o wymianę astylowych, współczesnych okien w środkowym ryzalicie elewacji południowej (I O11). Projekt rekonstrukcji należy oprzeć na archiwalnych zdjęciach, na których widoczne są promieniste podziały nadświetli. Należy także wykonać projekt do wymiany okna doświetlającego pomieszczenie 2.3 (w elewacji zachodniej) oraz okien współczesnych doświetlających pomieszczenie 1.1 (w elewacji północnej i wschodniej). Stolarka historyczna budynku jest w stanie kwalifikującym ją do częściowej wymiany. Nie odpowiada kryteriom współczesnych norm izolacji akustycznej i termicznej. Mając na uwadze przyszłą muzealną funkcję obiektu konieczne będzie, na etapie projektowania stolarki, zastanowienie się także nad kryteriami bezpieczeństwa i właściwościami oszklenia. Proponuje się kompleksową konserwację wewnętrznych kwater oraz wymianę zewnętrznych części stolarki okiennej na nowe, wykonane wg zasad rekonstrukcji, w oparciu o oryginały i istniejącą dokumentację rysunkowo – pomiarową, z uwzględnieniem współczesnych norm dotyczących oszklenia. Należy zachować i poddać konserwacji szpalety i obramienia w oknach pomieszczenia 2.1 oraz w pomieszczeniu LU.1.2 – zakonserwować szpalety i rozważyć odtworzenie obramienia z płycinami. Warto byłoby zastanowić się nad odtworzeniem szpalet w pomieszczeniu LU.1.1 oraz w pomieszczeniu 2.2 – na etapie przygotowania projektu rekonstrukcji okien. Przy wymianie zewnętrznych skrzydeł okien poddasza od strony wschodniej, doświetlających pomieszczenie 1.8 (I O8), powinno się przywrócić podziały nadświetla szczeblinami, analogicznie do zachowanych skrzydeł wewnętrznych.

W ramach prac konserwatorsko – renowacyjnych stolarki drzwiowej – bez wątpienia pełną konserwacją należy objąć oryginalne drzwi wejściowe, oznaczone I-D1. Podobnie – drzwi I-D2, I-D3, I-D4 oraz I-D5 wnioskuje się poddać konserwacji z rekonstrukcją brakujących elementów. Pozostała stolarka drzwiowa powinna być zachowana w miarę możliwości w jak najszerszym zakresie, dopuszcza się wykonanie repliki – o ile stolarka nie spełnia funkcji użytkowych oraz wykonanie relokacji lub aranżacji opartej na historycznych formach i stylistyce – o ile wymagać będzie tego nowy projekt komunikacji związany z przyszłą funkcją obiektu.

Kolorystyka stolarki zarówno zewnętrznej, jak i wewnętrznej powinna być opracowana całościowo, jako spójna koncepcja po wykonaniu badań stratygraficznych stolarki i tynków. Wnioskuje się o rekonstrukcję blaszanych parapetów, które będą ochraniać świeżo wyremontowane tynki.

Zdemontowane obecnie stopnie z piaskowca proponuje się wymienić na nowe, ze względu na ich zły stan, można zastanowić się nad wykorzystaniem materiału kamiennego powtórnie np. przy aranżacji terenu wokół budynku.

- **Wnętrza – parkiety, schody, boazerie, piece kaflowe, kominek, metalowe drzwi.**

Ze względu na planowane przekształcenie funkcji budynku z obiektu mieszkalnego na obiekt kultury, aranżacja wnętrz będzie zadaniem niezwykle wymagającym. Wydaje się słuszne, że propozycje aranżacji nie powinny opierać się wyłącznie na najstarszych warstwach historycznych. Biorąc pod uwagę fakt, jak niewiele zachowało się historycznych elementów wyposażenia wnętrz, proponuje się zachować jak największą ilość zabytkowej materii, a temat aranżacji kolorystyki wykorzystać do podkreślenia pewnych treści związanych z zamysłem ekspozycyjnym.

Oczywiście należy poddać pełnej konserwacji schody zabiegowe, zachowane elementy balustrady, a dla brakujących partii wykonać rekonstrukcję. Warto niewątpliwie zachować i zakonserwować drewniany opuszczany podest łączący spocznik poddasza z pomieszczeniem 1.8, jako ciekawe historyczne rozwiązanie komunikacyjne. Podobne zalecenia dotyczą zachowanej części boazerii w hallu, z możliwością odtworzenia pozostałych, niezachowanych odcinków boazerii w tym pomieszczeniu. Sprawa boazerii w pomieszczeniu LU.1.1 jest dyskusyjna. Jest to boazeria młodsza, nie posiada historycznych cech staranności warsztatowej, wykonana jest w sposób surowy, posiada jedną lub dwie warstwy malarskie o współczesnych cechach wizualnych. Najprawdopodobniej boazeria została wykonana na potrzeby lokalu użytkowego (księgarnia) dla przyozdobienia i zabezpieczenia ścian. Proponuje się wykonanie dokumentacji fotograficznej i pomiarowej boazerii oraz demontaż fragmentu, w celu zbadania znajdujących się pod nią nawarstwień. Równolegle należałoby dotrzeć do informacji potwierdzających okoliczności powstania boazerii, np. poprzez kontakty z autorami biografii członków rodziny Kossaków, stworzenie bazy zdjęć archiwalnych. Wspomniane działania wskazane byłoby podjąć również przy wszystkich innych pracach związanych z planowaniem aranżacji wnętrz.

Wszystkie parkiety powinno się odtworzyć wg udokumentowanego układu, z wykorzystaniem tych zachowanych klepek, których stan na to pozwala. Należy podjąć staranie o odtworzenie pieca kaflowego w pomieszczeniu 2.2. Możliwość odtworzenia pozostałych pieców należy pozostawić ocenie specjalisty. Marmurowy kominek z pomieszczenia 2.1 powinno się poddać konserwacji i rozważyć jego przyszłą lokalizację. Należy także zachować i zakonserwować metalowe drzwi z zamkiem puszkowym i rozetką, na poddaszu, oznaczone nr III -1. Stiukową rozetę, znajdującą się w pomieszczeniu 2.1 należy przebadać pod kątem stratygrafii, zabezpieczyć i demontować, rozważyć możliwości jej przyszłej ekspozycji.

W przypadku pojawienia się w trakcie prac nowych okoliczności wpływających na sformułowane powyżej założenia konieczne będzie uzgodnienie postępowania z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Krakowie.

B. PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE.

Podczas prac należy wykonywać na bieżąco dokumentację fotograficzną i opisową. Na wszystkich etapach prac zaleca się użycie wysokiej jakości preparatów wiodących na rynku firm, oferujących serie produktów przeznaczonych do obiektów zabytkowych. **Zastosowanie odpowiednich technologii zgodnie z programem prac, z zaleceniami producenta oraz wiedzą konserwatora prowadzącego będzie głównym warunkiem trwałości przeprowadzonych prac.**

Proponowane postępowanie nie jest restrykcyjną instrukcją wykonywania prac. Dopuszcza się zmianę kolejności prac, jeśli nie wpłynie to negatywnie na obiekt, na efekty innych działań lub nie narazi inwestora na dodatkowe koszty. Wszystkie prace muszą być przeprowadzane pod nadzorem konserwatorskim, który będzie odpowiedzialny za ocenę zgodności wykonywanych prac z opisanym w programie postępowaniem.

FUNDAMENTY I MURY:

1. Zweryfikować faktyczny zasięg przeprowadzonych na wcześniejszym etapie prac przy fundamentach.
2. Wykonać drenaż.
3. Na odcinkach fundamentów nie poddanych dotąd pracom renowacyjnym: odsłonić fundamenty do strefy posadowienia i ustalić dokładne postępowanie dotyczące naprawy i izolacji pionowej. Proponuje się skorzystać z systemowych rozwiązań danego producenta oraz opisu wykonania i kart technicznych produktów.

TYNKI ZEWNĘTRZNE:

1. **Oczyszczenie powierzchni.** Skuć tynki w strefie cokołowej do wysokości ok. 80 cm powyżej najwyższej widocznej lub ustalonej badaniami linii zasolenia i/lub zawilgocenia

– wg norm WTA. Zabezpieczyć detal architektoniczny, jeśli znajduje się do podanej wysokości. Podobnie – należy usunąć wszystkie zasolone i zawilgocone tynki, znajdujące się wyżej – w okolicach nieszczelności oróbek blacharskich itp. oraz usunąć wszystkie nawarstwienia gipsowe i cementowe. Dokonać oceny przyczepności tynków. Usunąć luźne elementy – odspojone zaprawy, pozostałości nawarstwień, fragmenty muru. Usunąć tynki w stanie zaawansowanej dezintegracji i zaatakowane mikroorganizmami. Spoiny oczyścić ze starej zaprawy na głębokość około 2 cm. Oczyścić powierzchnię murów i pozostawionych tynków metodą strumieniową, dobierając ścierniwo do stanu czyszczonej powierzchni. Nie używać metody hydrodynamicznej. Dekoracje sztukatorskie i detal architektoniczny – profile, gzymsy – oczyścić ręcznie lub przy użyciu najdelikatniejszego ścierniwa metodą strumieniową, monitorując stan czyszczonej powierzchni.

2. Dezynfekcja i wzmocnienie podłoża.

2.1. Dezynfekcja. Oczyszczone mury należy zdezynfekować prewencyjnie środkiem biobójczym. Proponuje się preparat na bazie związków boru i soli amonowych: *Adolit M Flussig/ Remmers*

2.2. Zszycie spękań murów. Wszystkie pęknięcia murów powinny być ocenione przez osobę z uprawnieniami konstruktora. Mur w okolicach pęknięć należy ponacinać poprzecznie względem pęknięć i zamontować kotwy ze stali nierdzewnej. Ilość, wielkość i rozmieszczenie kotew powinien ustalić konstruktor. Zamontować kotwy na montażowej zaprawie systemowej: *Spiralankermörtel M20/M30/Remmers*

2.3. Wypełnienie rys. W razie potrzeby, w przypadku cennych fragmentów tynków, które wykazują cechy częściowego odspojenia lub spękania, można zastosować dobrze penetrującą zaprawę do wypełniania odspojień i zamykania rys: *Injektionsleim 2K/Remmers*. Potrzeba naprawy takich tynków może zaistnieć na fragmentach, gdzie zachowały się najstarsze warstwy kolorystyczne lub inne tynk posiada inne wartości historyczne dla obiektu.

2.4. Wzmocnienie muru ceglanego i nośnych tynków. Podłoże ceglane lub pozostawione obszary tynków wzmocnić przez naniesienie preparatu krzemianowego opartego na wodnym szkle potasowym: *Remmers Primer Hydro SF*. Preparat działa wzmacniająco, nie hydrofobizując przy tym podłoża, posiada wysoką przepuszczalność pary wodnej.

3. Rekonstrukcja tynków na podłożach niezasolonych.

Rekonstrukcję tynków wykonać poprzez narzucenie na mur warstwy obrzutki szczepnej a następnie tynku z trasem. W razie występowania zawilgocenia na większym obszarze murów i tynków – proponuje się zastosowanie technologii do tynków zasolonych na całej elewacji budynku.

3.1 Nałożenie na mur warstwy szczepnej/obrzutki. Obrzutkę narzucać na mur cienką warstwą, jako warstwę szcpełą, brodawkowato, ok. 50 pokrycia lica muru. Grubość maks. 5 mm. Po 24-48 godzinach można nakładać tynk. *Remmers SP Prep*

3.2 Nałożenie tynku wapienno – cementowego z trasem. Zaprawę nanieść równomiernie na całą tynkowaną powierzchnię i wyrównać łata. Przy jednowarstwowym nakładaniu tynku, ostateczne wyrównywanie poprzez zatarcie pacą z tworzywa sztucznego, metalową lub filcową, wykonać po rozpoczęciu wiązania po ok. 1,5 – 2 h. Przemurowania wykonać odpowiednio dobranym materiałem

ceramicznym – cegła w odpowiednim kolorze, wymiarze, kształcie, niezasoloną, układając ją zgodnie z porządkiem wątku: *Remmers TZM Levell*

4. Renowacja profili ciągnionych - detalu architektonicznego i sztukaterii.

4.1 Oczyszczenie profili ciągnionych. Gzymsy, opaski, profile oraz dekoracje sztukatorskie oczyścić ręcznie z luźnych elementów. Doczyścić metodą strumieniową bardzo delikatnym ścierniwem zamiennie z metodą pary wodnej pod ciśnieniem.

4.2 Wzmocnienie nośnych tynków. Na zachowane i oczyszczone podłoże nanieść preparat *Primer Hydro SF/ Remmers* przez wielokrotne powlekanie pędzlem na uprzednio nasączone wodą podłoże. Po jednym dniu przemyć preparatem *Combi WR* rozcieńczonym wodą 1: 1, aby przyspieszyć wytrącanie żelu krzemionkowego.

4.3 Uzupełnienie rdzenia profilu. Uzupełnienia i rekonstrukcje profili gzymsów wykonać lekką zaprawą rdzeniową przeznaczoną do ciągnięcia rdzeni sztukatorskich. Zaprawę można narzucić ręcznie lub maszynowo, na przygotowanym podłożu. W miejscach głębokich uzupełnień do podłoża należy przytwierdzić na kotwach chemicznych zbrojenie ze stali nierdzewnej. Zaprawę gruboziarnistą nakłada się w kilku warstwach o maksymalnej grubości zalecanej przez producenta. Czas wiązania przed nałożeniem warstwy drobnoziarnistej to 2 tygodnie. Zaprawa mineralna do rdzeni profili ciągnionych: *Remmers Stucco GZ*

4.4 Warstwa wykończeniowa. Powierzchnię zrekonstruowanych profili i detali wykończyć zaprawą drobnoziarnistą *Remmers Stucco FZ*

5. Rekonstrukcja tynków w strefie cokołowej i w strefach wilgotnych/zasolonych. Ze względu na stan budynku, można rozważyć zastosowanie technologii WTA na całej elewacji, zwłaszcza po wykonaniu badań wilgotności murów, które wskażą zawilgocenie nie tylko partii cokołowych. Należy pamiętać, aby tynków renowacyjnych nie stosować miejscowo, a granice tynków powinny zbiegać się z granicami występujących na obiekcie podziałów architektonicznych. Na obszarach przeznaczonych pod zastosowanie tynków odsalających dopuszcza się doczyszczanie elewacji przy użyciu wody – przy założeniu zastosowania preparatów odsalających.

5.1 Odsalanie murów. Po wykonaniu badań rodzaju i stopnia zasolenia należy dobrać preparaty odsalające: preparat do powierzchniowej neutralizacji siarczanów - *Remmers Sulfatex LQ* oraz w przypadku zasolenia azotanami i chlorkami – *Remmers Salt IH*. Preparatami nasączać mur w kilku cyklach roboczych przed tynkowaniem. W przypadku bardzo dużego zasolenia polecane jest zastosowanie tzw. tynków ofiarnych.

5.2 Nałożenie na mur warstwy szepnej/obrzutki. Zaprawę szepną narzucić na mur cienką warstwą, w sposób zapewniający 50 - 70% pokrycia. Na gładkich i szczelnych podłożach narzuca się kryjąco, 100% pokrycia. Grubość maks. 5 mm. Po 24-48 godzinach można nakładać tynk. Zaprawa szepna: *Remmers SP Prep*

5.3 Wyrównanie powierzchni i nałożenie tynku renowacyjnego podkładowego. Zaprawę nałożyć ręcznie lub maszynowo. Najpierw nanosi się tynk, jako warstwę kontaktową, pozostawia na krótki czas, aby zaprawa lekko związała i uzupełnia do przewidzianej grubości tynku. Minimalna grubość warstw 10 mm. Grubość ponad 40 mm, wykonywać dwuwarstwowo. Tynk: *Remmers SP Levell*, renowacyjny, podkładowy, nie hydrofobowy, przepuszczalny dla pary wodnej i przyspieszający wysychanie, gromadzi sole.

5.4 Nałożenie tynku renowacyjnego nawierzchniowego. Zaprawę nałożyć ręcznie lub maszynowo. Postępowanie j.w. Opracowanie powierzchni – dostosowane do powierzchni starych tynków – zatarte na gładko. Zaprawa: *Remmers SP Top White*.
Zaproponowane produkty odsalające posiadają certyfikat WTA.

6. **Opracowanie powierzchni tynków na elewacji.** Na powierzchnię związanych tynków gładkich nakłada się warstwę mineralnej warstwy wyrównującej, którą można barwić w masie. Barwienie w masie gwarantuje trwałe w pełni mineralne wykończenie elewacji zabytkowej, bez konieczności malowania. Zaprawę rozciąga się ręcznie na zwilżonym podłożu, za pomocą łaty ząbkowanej lub pacy stalowej i wygładza lub nakłada się poprzez ręczne nakropienie odpowiednim narzędziem. Przy nakładaniu pacą, grubość pojedynczej warstwy do 5 mm, po 30 60 minutach zaprawa nadaje się do opracowania. Należy zawsze pracować „świeże na świeże”, aby unikać śladów łączenia. Produkt: *Remmers SP Top Q2* Powierzchnię tynku barwionego w masie, po związaniu należy shydrofobizować.
7. **Hydrofobizacja tynków barwionych w masie na elewacji.** Preparat nanieść pędzlem lub poprzez wielokrotny natrysk na powierzchnię tynków na elewacji, aż do momentu, kiedy podłoże przestanie chłonać. Produkt: *Remmers Funcosil WS*, jest to wodorozcieńczalny preparat na bazie silanów/siloksanów do wglębnego gruntowania tynków barwionych w masie.
8. **Scalanie kolorystyczne – uzupełniające.** Jeśli jest taka potrzeba można scalić kolorystycznie elewację farbami półkryjącymi silikonowo-wapiennymi. Produkt: *Remmers Color LA Historic* - farba oparta na naturalnych, mineralnych składnikach, przeznaczona do wykonywania laserunkowych powłok malarskich. Produkt wyróżnia się niewielką siłą krycia przy zachowaniu charakteru rzeczywistej powłoki. Dzięki temu zapobiega się uzyskaniu podłożu o "martwej", monochromatycznej fakturze. Wysoka przepuszczalność pary i hydrofobowość. Otrzymane powłoki barwne mają charakter półprzezroczysty - laserunkowy. Spoiwo, kopolimery uszlachetnione związkami krzemoorganicznymi.

RENOWACJA BALKONU:

Płytę balkonu, wsporniki oraz betonową balustradę z tralkami należy oczyścić z nawarstwień biologicznych luźnych elementów betonu i poddać renowacji i hydroizolacji. Gwarancją powodzenia przeprowadzonych zabiegów jest odpowiednie przygotowanie płyty, staranność wykonania uszczelnień, zwłaszcza w miejscach stykowych. Należy uzupełnić ubytki, zrekonstruować brakujące fragmenty oraz wykonać warstwę spadkową na powierzchni płyty o nachyleniu min 1,5%. Odkryte zbrojenie należy poddać konserwacji i zabezpieczyć antykorozyjnie.

1. **Oczyszczenie.** Usunąć zabrudzenia, mchy, porosty, warstwy antyadhezyjne, odkuć luźne fragmenty betonu, odsłonić i oczyścić z rdzy zbrojenie szczotkami stalowymi lub metodą piaskowania na sucho.
2. **Ochrona antykorozyjna i warstwa szczepna.** Oczyszczoną powierzchnię pokryć warstwą antykorozyjną i warstwą szczepną, nanieść pędzlem 2 warstwy o grubości

przynajmniej 1 mm każda. Kolejne prace wykonywać w trybie „świeże na świeże”. Produkt: *Remmers Betofix KHB*, jednoskładnikowa, mineralna powłoka, ochrona antykorozyjna stali zbrojeniowej i warstwa szepna na podłożach ze spoiwem cementowym. Produkt modyfikowany tworzywami sztucznymi, zawiera pigmenty aktywnie przeciwdziałające korozji, wysoka wytrzymałość na rozciąganie.

3. Naprawa płyty balkonowej Odspojone fragmenty oraz warstwy zmniejszające przyczepność należy usunąć a wypukłości powyżej 2 mm zlikwidować przez szlifowanie, skuwanie, piaskowanie. Naprawy konstrukcji płyty balkonowej wykonywać bezpośrednio po nałożeniu warstwy antykorozyjnej / szepnej lub na wilgotnym podłożu. Nakładać szpachlę do grubości 80 mm jenorazowo. Produkt: *Remmers Betofix R4*, jest to wzmocniona włóknami zaprawa PCC, do naprawy betonu na szorstkich betonowych elementach budowlanych w miejscach istotnych statycznie, na zewnątrz, w strefach wilgotnych w obiektach zabytkowych i nowych. Stosowana, jako ochrona antykorozyjna, warstwa szepna, zaprawa naprawcza i szpachlówka.

4. Naprawa balustrady Elementy balustrady wykonane z betonu po odpowiednim oczyszczeniu podłoża naprawić szybkosprawną zaprawą naprawczą. Żądaną grubość nałożyć w jednej warstwie i wygładzić. Powierzchnię po upływie 15 - 30 min. zafilcować, zatrzeć, wygładzić lub nadać jej strukturę.

Produkt: *Remmers Betofix RM*, szybki system naprawczy, twardnieje bez spękań nawet w warstwach o dużej grubości

5. Hydroizolacja wierzchniej płyty balkonowej

5.1 Gruntowanie. Po naprawie płyty z uformowanym spadkiem na zewnątrz, podłoże należy zagruntować preparatem hydrofobizującym, nałożyć szlam i warstwę właściwej hydroizolacji elastycznej.

Produkt: *Kiesol MB*, preparat hydrofobizujący. Jest płynnym produktem zawierającym hydrofobowe związki kwasu krzemowego. Zapewnia wgłębne uszczelnienie wilgotnego podłoża w wyniku hydrofobizacji i zwężenia kapilar.

5.2 Naniesienie elastycznej masy izolacyjnej na płytę balkonową. Po wyschnięciu podłoża nanieść warstwę elastyczną masy izolacyjnej. Pierwszą warstwę nanosić na grubość wynoszącą maksimum połowę docelowej grubości warstwy mokrej tj. ok. 1 mm. Nakładanie drugiej warstwy można rozpocząć, gdy tylko pierwsza uzyska odporność na uszkodzenia. Łączna grubość uszczelnienia w stanie suchym powinna wynosić min. 2 mm (grubość w stanie mokrym ok. 2,2 mm). W miejscu styku ściany z płytą balkonową w elastyczną polimerową powłokę izolacji grubowarstwowej wkleić taśmę uszczelniającą. Taśmę równomiernie docisnąć, aby wyeliminować pęcherze powietrza pod taśmą, a następnie nałożyć drugą warstwę izolacji.

Produkt: *Remmers MB*, elastyczna polimerowa powłoka grubowarstwowa (FPD). Łączy właściwości elastycznego, mostkującego rysy, mineralnego szlamu uszczelniającego. Nie zawiera bitumu. Do szybkiego uszczelniania elementów budowli od wewnątrz i od zewnątrz - schnięcie i sieciowanie już po 18 godzinach. Do wykonywania izolacji przeciwwodnej. Jako hydroizolacja pozioma w ścianach i pod nimi. Do uszczelniania złączy w konstrukcjach z betonu wodo nieprzepuszczalnego, do uszczelniania cokołów, tarasów, etc.

TYNKI WEWNĘTRZNE:

Ze względu na fatalny stan tynków wewnątrz budynku, proponuje się ich wymianę w dużym stopniu. Należy w pierwszej kolejności sprawdzić tynki wewnętrzne pod kątem obecności warstw malarskich i opracować sprawozdanie z badań stratygraficznych. Tynki zaatakowane przez mikroorganizmy i zasolone należy usunąć.

1. **Dezynfekcja tynków.** Należy przeprowadzić dezynfekcję wstępną przed rozpoczęciem jakichkolwiek prac przy tynkach wewnętrznych aby ograniczyć rozprzestrzenianie się zarodników grzybów podczas prac. Proponuje się preparaty wodne oparte na IV – rzędowych solach amonowych.
2. **Postępowanie** – tynki wewnętrzne. Proponuje się postępowanie jak przy tynkach zewnętrznych.
3. **Kolorystyka** – proponuje się dobór produktów dopasowanych do funkcji wnętrza. Sposób użycia, nakładania warstw malarskich powinien nawiązywać do historycznego charakteru obiektu, należy unikać płaskich, jednowymiarowych warstw malarskich.

STOLARKA OKIENNA I DRZWIOWA.

W pierwszej kolejności należy wykonać inwentaryzację rysunkowo – pomiarową elementów stolarki nieuwjętych w istniejącej dokumentacji. Należy przed demontażem któregośkolwiek elementu nanieść na niego oznaczenie przyjęte w inwentaryzacji. Stolarkę przeznaczoną do konserwacji należy odpowiednio zabezpieczyć – luźne elementy okuć zdemontować i opisać. Zabezpieczyć zabytkowe elementy znajdujące się we wnętrzu (np schody, ościeżnice), te, które mogłyby uszkodzić się mechanicznie podczas przemieszczania się.

W przypadku stolarki okiennej – w celu zweryfikowanie stanu drewna i potwierdzenia założeń wpisanych w tabele stanu zachowania – należy zdemontować z zawiasów kwatery i oczyścić ramiaki na narożnikach. Drewno zbutwiałe nie nadaje się do konserwacji stolarki okiennej, takie kwatery należy zrekonstruować, z zachowaniem historycznych okuć: klamek i zawiasów, natomiast zasuwnice – zastosować współczesne. Przed rozpoczęciem prac lub na wczesnym etapie należy prowadzić badania stratygraficzne, lub jeśli zostały wykonane wcześniej – weryfikować ich wyniki. Proponowaną kolorystykę należy zatwierdzić w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków.

1. Renowacja metalowych okuć: oczyścić z nawarstwień metodą mechaniczną i/lub chemiczną. Z elementów stalowych: zawiasów, blaszek wzmacniających, okapników – usunąć rdzę i zabezpieczyć antykorozyjnie (zawiasów nie malować, zabezpieczyć towotem). Elementy mosiężne: odbojniki i klamki - oczyścić z nawarstwień i zabezpieczyć roztworem Paraloidu B44.
2. Elementy przeznaczone do renowacji oczyścić z warstw malarskich metodą chemiczną i mechaniczną, ewentualnie termiczną – w przypadku bardzo grubych nawarstwień, uważając jednocześnie aby nie nadpalić powierzchni.
3. Wykonać pasowanie kwater do ościeżnic, wykonać korekty pozycji zawiasów, regulację mechanizmów – na tym etapie korekty wymagają obróbki stolarskiej.
4. Po wykonaniu prac stolarskich i stosownych zabiegów przy mechanizmach zamykających należy oszkląć kwatery.
5. Zabezpieczyć drewno, wykonać uzupełnienia pęknięć, malowanie. Przeprowadzić impregnację oraz dezynfekcję drewna przez powierzchniowe powlekanie. Oba zabiegi dotyczą zarówno drewna oczyszczonego z nawarstwień, jak i nowych rekonstrukcji.

W pierwszej kolejności wykonuje się dezynfekcję drewna, przy użyciu gotowych preparatów biobójczych np. Boramon firmy Altax (środek grzybobójczy i środek do zwalczania porostów). Następnie po całkowitym odparowaniu wilgoci wprowadzonej podczas dezynfekcji, należy nanieść impregnat metodą kilkukrotnego powlekania, stosując się do zasady zwiększania stężenia impregnatu przy każdej kolejnej warstwie. Na drewnie nowym, w zależności od wyboru rodzaju preparatów możliwe jest połączenie obu zabiegów, przez zastosowanie środków producentów oferujących gotowe preparaty o właściwościach zabezpieczających przed mikroorganizmami, owadami i jednocześnie impregnujących. Zaleca się łączenie produktów jednego producenta. Przykładowe proponowane technologie to: technologia firmy Altax – *Środek Grzybobójczy i Impregnat Gruntujący Penetrin*; technologia firmy Caparol linii Histolith przeznaczona do drewna zabytkowego – impregnat gruntujący zewnętrzne drewno iglaste *Capalac Holz-Imprägniergrund*, farba *Histolith LeinölFarbe*, wykazująca się wysoką elastycznością i odpornością na czynniki atmosferyczne; technologia firmy Tikkurila – głęboko penetrujący rozpuszczalnikowy impregnat na bazie żywicy alkilowej, zabezpieczający przed korozją mikrobiologiczną, owadami szkodnikami, wilgocią *Tikkurila Valtti Super Guard*, następnie *Tikkurila Valtti Complete* Stworzona na bazie trzech wysokiej jakości żywic o różnej funkcjonalności, gwarantujących zwiększoną odporność, zabezpieczenie pomalowanej powłoki oraz podwójny system ochrony przed promieniowaniem UV, ponadto preparat posiada podwyższoną odporność na zarysowania i ścieralność dzięki zawartości mikronizowanego wosku, końcowo – farba półmatowa na bazie żywic akrylowych i alkilowych, bardzo elastyczna i paroprzepuszczalna, wyjątkowo trwała, regulująca poziom wilgotności, dzięki czemu nie pęka i nie łuszczy się – *Tikkurila Valtti Opaque*.

6. Przed nanoszeniem powłok na drewno należy niewielkie ubytki i spękania zaszpachlować i wyszlifować powierzchnię oraz zabezpieczyć elementy metalowe przed zamalowaniem. Jeśli zajdzie taka potrzeba – w stolarce poddanej konserwacji – większe ubytki wypełnić flekami.
7. Stolarkę drzwiową traktować w analogiczny sposób.

DREWNIANE SCHODY, BALUSTRADA, BOAZERIA.

Zarówno drewniane schody, balustradę, jak i boazerię w hallu (I BO) poddać pełnej konserwacji wraz z rekonstrukcją brakujących fragmentów. Rekonstrukcję wykonać w oparciu o dokumentację pomiarowo – rysunkową, przy użyciu materiału drewnianego odpowiadającego pierwowzorom.

1. W pierwszej kolejności wykonać badania stratygraficzne i po ich interpretacji ustalić przyszłą kolorystykę elementów.
2. Oczyszczyć elementy z nawarstwień malarskich.
3. Ocenić stan drewna schodów pod kątem parametrów wytrzymałościowych. Wymienić elementy, które nie spełniają parametrów dla schodów użytkowych.
4. Odtłuścić powierzchnię schodów i pochwytu.
5. Wykonać rekonstrukcję tralek i części pochwytu.
6. Wykonać impregnację biobójczą nowych i starych elementów przez powlekanie. Metody i środki – j.w.
7. Drobne ubytki i pęknięcia uzupełnić szpachlówkami do drewna – w wybranym systemie danego producenta.

8. Wyszlifowane powierzchnie odpylić, odtłuścić i pokryć dwukrotnie warstwą podkładową a następnie warstwą wykończeniową. Technologię farb dobrać do funkcji elementu – trwalsze powłoki na schody i pochwyt. Kolorystykę zatwierdzić w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków.

ELEMENTY METALOWE – KRATY:

Kraty w otworach okiennych elewacji proponuje się zdemontować.

Kraty w drzwiach wejściowych (I D1) należy oczyścić z nawarstwień i produktów korozji metodą mechaniczną i/lub termiczną. Doczyścić ręcznie za pomocą szczotek drucianych. Ewentualne ubytki uzupełnić szpachlówką do metalu. Powierzchnię należy zabezpieczyć przed korozją przez dwukrotne malowanie czarną matową farbą antykorozyjną.

ELEMENTY METALOWE – DRZWI (III – 1):

Metalowe drzwi należy zdemontować – zdjąć z zawiasów. Wykonać badanie stratygraficzne nawarstwień malarskich i udokumentować jego wynik. Następnie rozpocząć oczyszczanie z powłok malarskich i produktów korozji metalu. Dopuszcza się metodę mechaniczną i chemiczną, najlepsze rezultaty uzyska się stosując obie metody. Po usunięciu produktów korozji należy ocenić stan powierzchni metalu – ilość ubytków i do tego stanu dobrać metodę zabezpieczenia antykorozyjnego. W przypadku dobrego stanu, niewystępowania ubytków można zastosować malowanie elektrostatyczne. Jeśli powierzchnia jest mocno uszkodzona, występują wżery lub inne ubytki – należy najpierw je uzupełnić, np. stosując fabryczną szpachlówkę do metalu na bazie żywic epoksydowych z cząsteczkami żelaza (tzw. multimetale). Przed szpachlowaniem powierzchnię odpylić i odtłuścić. Najlepsze rezultaty daje odtłuszczenie alkaliczne w roztworach wodnych zawierających czynnik myjący, np. mydło lub syntetyczny związek powierzchniowo czynny z substancją syntetyczną alkaliczną, np. zasadowy fosforan lub krzemian. Po opracowaniu powierzchni należy zastosować fabryczne zestawy antykorozyjne (np. z tlenkami metalu) – w dwóch warstwach, składających się z farby podkładowej i farby wierzchniej.

KOMINEK z wapienia zbitego (tzw. marmur dębnicki)

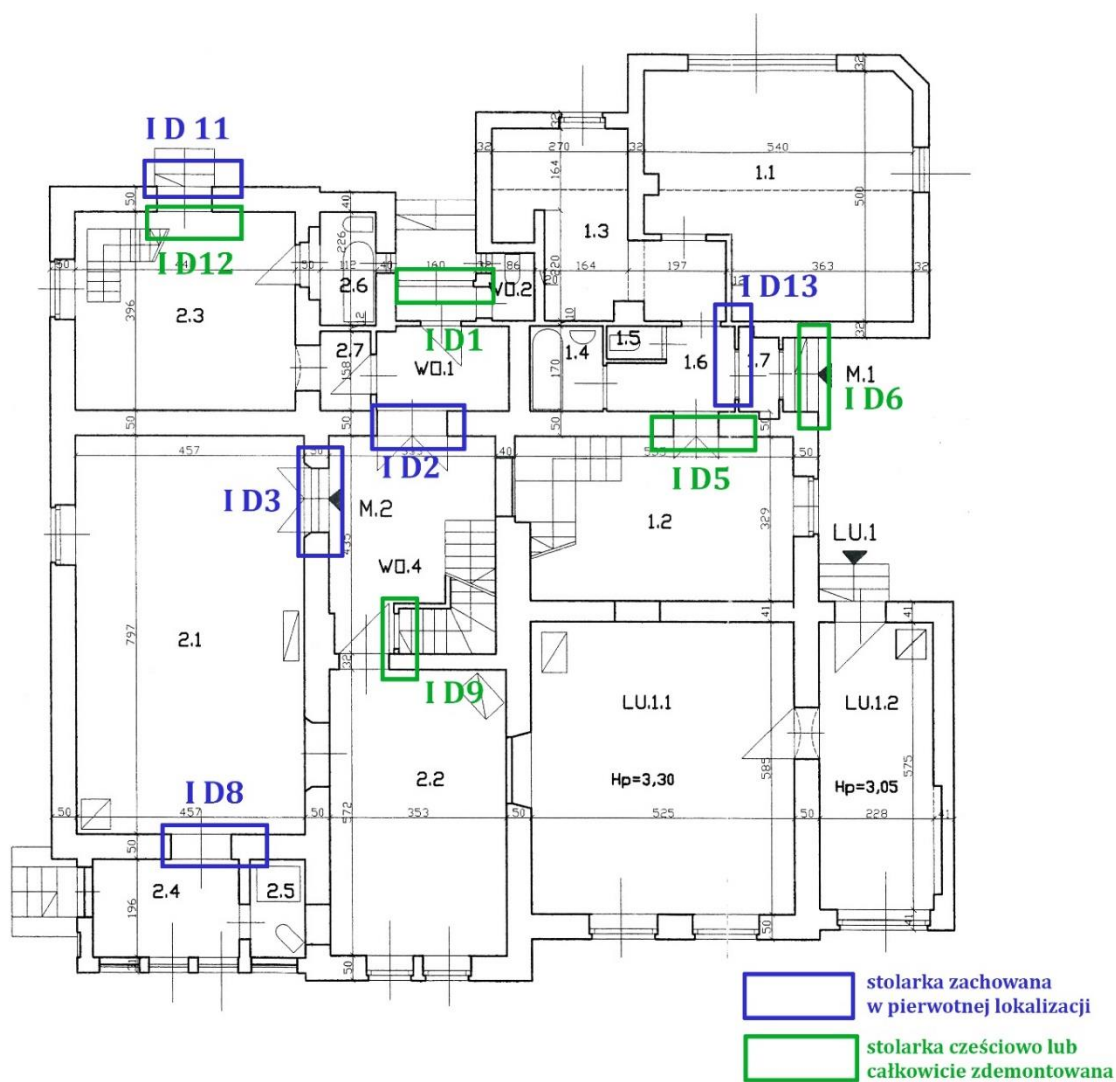
Obiekt oczyścić z brudu powierzchniowego oraz z nawarstwień malarskich na bocznych partiach stykających ze ścianą. Do właściwego oczyszczania proponuje się zastosowania metody ścierniej – wodne papiery ściernie o drobnej, zmniejszającej się w miarę postępu prac, gradacji. Krawędzie ubytków oczyścić i odtłuścić. Uzupełnienia i rekonstrukcje form wykonać na bazie kitu z barwionej żywicy epoksydowej i mączki marmurowej. Po opracowaniu powierzchni kitów obiekt wypolerować pastami polerskimi (np. cynasz), a następnie zabezpieczyć gotowym produktem Akemi („pogłębiacz koloru”)

DREWNIANA WERANDA

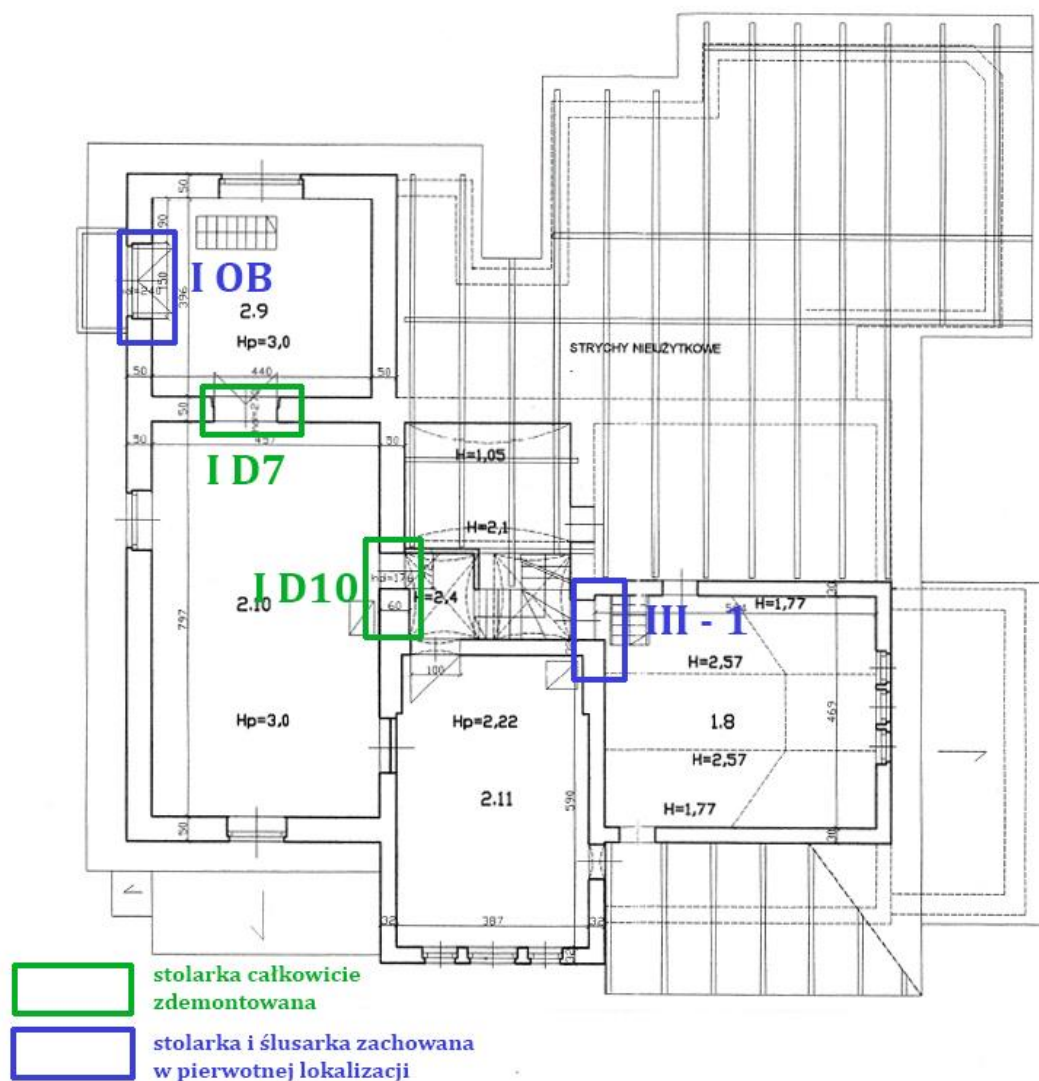
Należy zabezpieczyć pęknięcia i ubytek przed wnikaniem wody opadowej poprzez uzupełnienie gotowymi masami szpachlowymi do drewna. Wycieki żywicy delikatnie usunąć mechanicznie. Działania estetyczne związane ze wspomnianymi zniszczeniami pozostawić na ostatni etap prac remontowych przy elewacji budynku.

VII. ZAŁĄCZNIKI.

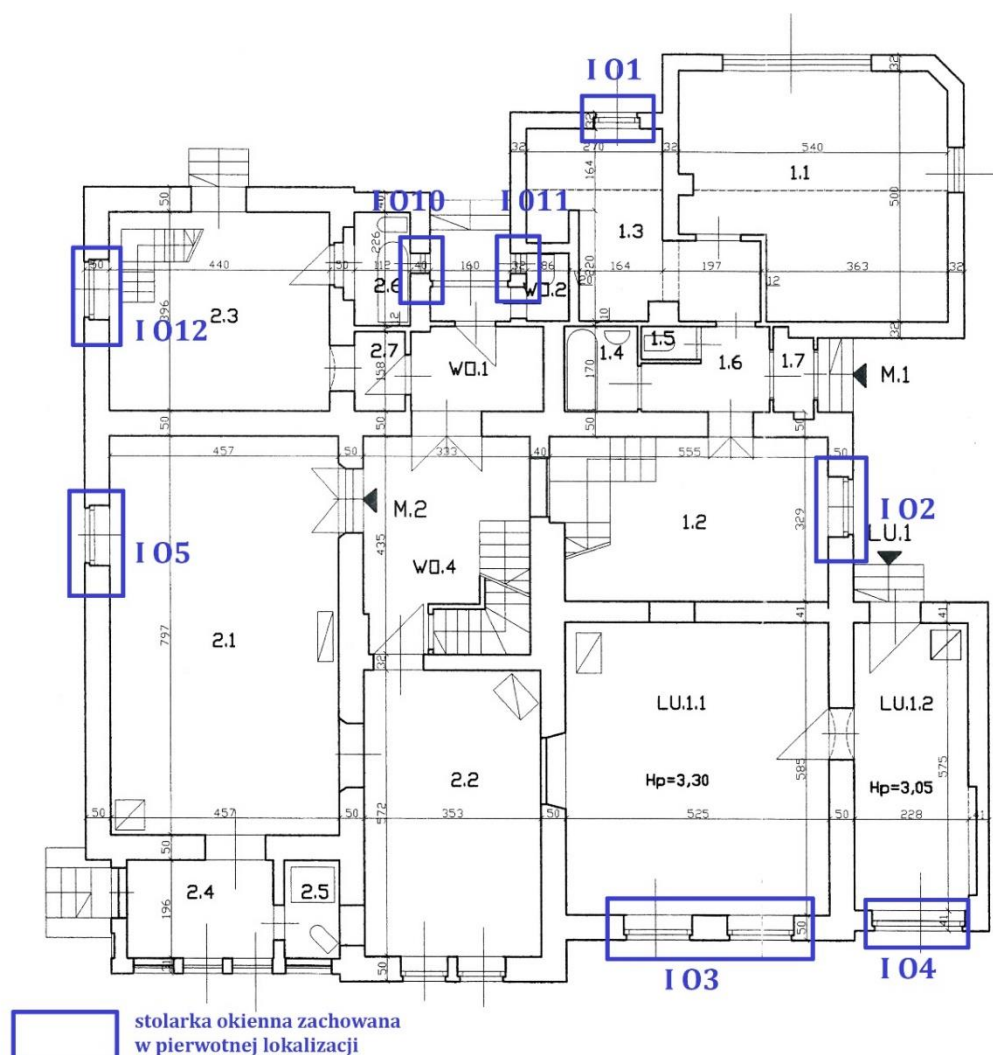
A. RYSUNKI PRZEDSTAWIAJĄCE LOKALIZACJĘ ELEMENTÓW ZABYTKOWYCH



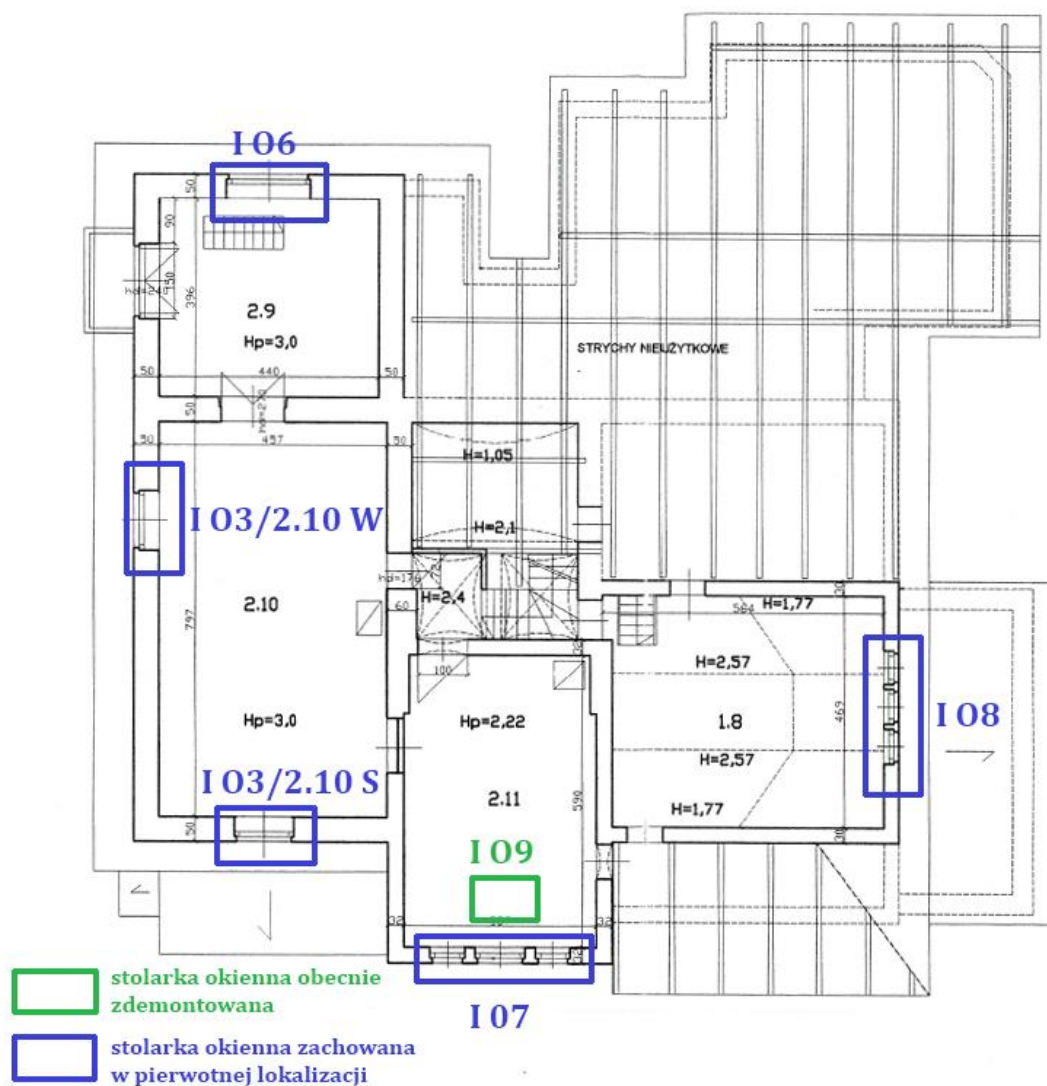
Rys. 1. Rzut parteru budynku Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Zestawienie lokalizacji i oznaczenie stolarki drzwiowej. Wg rys. 2, *Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo-historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych* z 04.2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA).



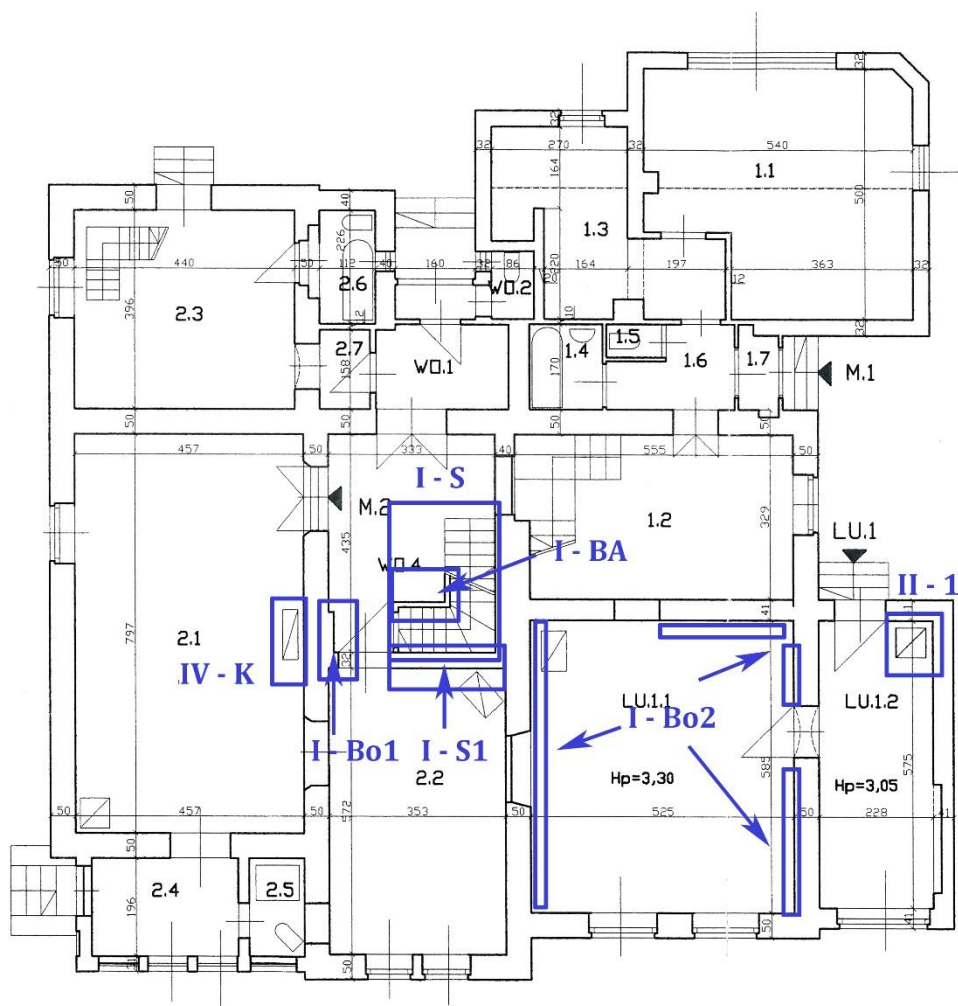
Rys. 2. Rzut poddasza budynku Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Zestawienie lokalizacji i oznaczenie stolarki drzwiowej. Wg rys. 3, *Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo-historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych* z 04.2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA).



Rys. 3. Rzut parteru budynku Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Zestawienie lokalizacji i oznaczenie stolarki okiennej. Wg rys. 2, *Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo-historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych z 04.2020 r.* (oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA).



Rys. 4. Rzut poddasza budynku Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Zestawienie lokalizacji i oznaczenie stolarki okiennej. Wg rys. 3, *Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo-historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych* z 04.2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA).



Rys. 5. Rzut parteru budynku Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Zestawienie lokalizacji i oznaczenie pozostałych elementów zabytkowych. Wg rys. 2, *Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo-historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych z 04.2020 r.* (oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA).

B. STOLARKA OKIENNA I STOLARKA DRZWIOWA:

Ze względu na odniesienia do dokumentacji rysunkowo – pomiarowej, będącej częścią dokumentacji: *Projekt budowlany tom 1(i) tom 2, przebudowa i remont budynku w zakresie konstrukcji. Budynek zlokalizowany na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przy Pl. J.Kossaka 4 z 09.2014 r.* (oprac. mgr inż. Andrzej Wojewoda, PPIRI Opus II Sp. z o.o.), w kartach dla stolarki i innych elementów zabytkowych w nawiasach podano numerację pochodzącą ze wspomnianej dokumentacji. Brak drugiego oznaczenia w nawiasie oznacza, że dany element nie posiada inwentaryzacji rysunkowo – pomiarowej i należy taką wykonać.



Oznaczenie	I 01 (okno nr 5)
Funkcja	
Opis	Okno trójpoziomowe, dwuskrzydłowe, sześciopoleowe, o podziałach uzyskanych za pomocą szczeblin, dodatkowo z wietrznikiem w dolnej kwaterze zewnętrznego lewego skrzydła i wewnętrznego prawego skrzydła. Okno półskrzynkowe.
Parapet, okapniki	Brak okapników i parapetów
Okucia	Zawiasy czopowe z czopem półkoliście zakończonym, historyczne zakrętki i gałeczki w skrzydłach wewnętrznych
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiaki i ościeżnice w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym. Od wewnątrz – ramiaki i ościeżnice pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane historyczne zakrętki. Stalowe elementy okuć skorodowane i zamalowane.



Wnioski: Ze względu na zniszczenia wnioskuję się o rekonstrukcję okna w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. nr 11, okno nr 5), historyczne okucia odrestaurować i uzupełnić.



Oznaczenie	I 02 (okno nr 6)
Funkcja	Okno na elewacji wschodniej, doświetlające pomieszczenie 1.2.
Opis	Okno dwupoziomowe, czteroskrzydłowe, sześciopodziałowe, dzielone ślemieniem w 2/3 wysokości, podziały dolnych skrzydeł poziomymi szczelinami. Okno krosnowe zdwojone.
Parapet, okapniki	Brak okapników i parapetów
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe w skrzydłach wewnętrznych i zewnętrznych, w skrzydłach wewnętrznych współczesne klamki
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiaki i krosna w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym, niezachowana geometria ramiaków, skrzydła niedomykające się. Od wewnątrz – ramiaki i krosna pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane historyczne zawiasy, niezachowana geometria i system zamykający.

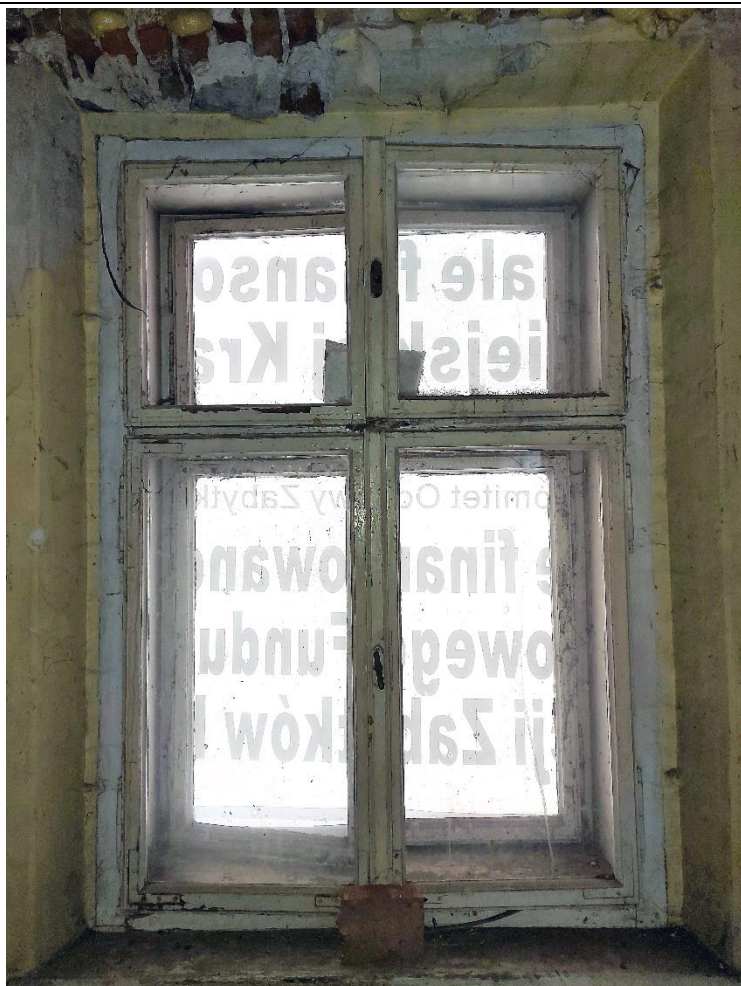


Wnioski: Ze względu na zniszczenia wnioskuje się o rekonstrukcję okna w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. nr 12, okno nr 6), historyczne okucia odrestaurować i uzupełnić.



Oznaczenie	I 03 (okno nr 2)
Funkcja	Okna parterowej części elewacji południowej, doświetlające pomieszczenie LU.1.1
Opis	Okna dwupoziomowe, czteropolowe, czteroskrzydłowe, półskrzynkowe, skrzydła zewnętrzne rozwierane na zewnątrz.
Parapet, okapniki	Brak okapników, parapety blaszane, malowane.
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe i mosiężne klameczki.
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiaki i ościeżnice w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym. Od wewnątrz – dolne skrzydła zdemontowane, w stanie niekompletnym, ramiaki i ościeżnice pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane historyczne zawiasy, zachowane mosiężne klamki – niekompletnie. W ościeżach okna wnęki wykonane w tynku dla niezachowanych obecnie szpalet dolnych skrzydeł.

Wnioski: Ze względu na zniszczenia wnioskuje się o rekonstrukcję okna w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. nr 5, rys. nr 6, okno nr 2), okucia odrestaurować i uzupełnić. Rozważyć rekonstrukcję brakujących szpalet w oparciu o projekt.



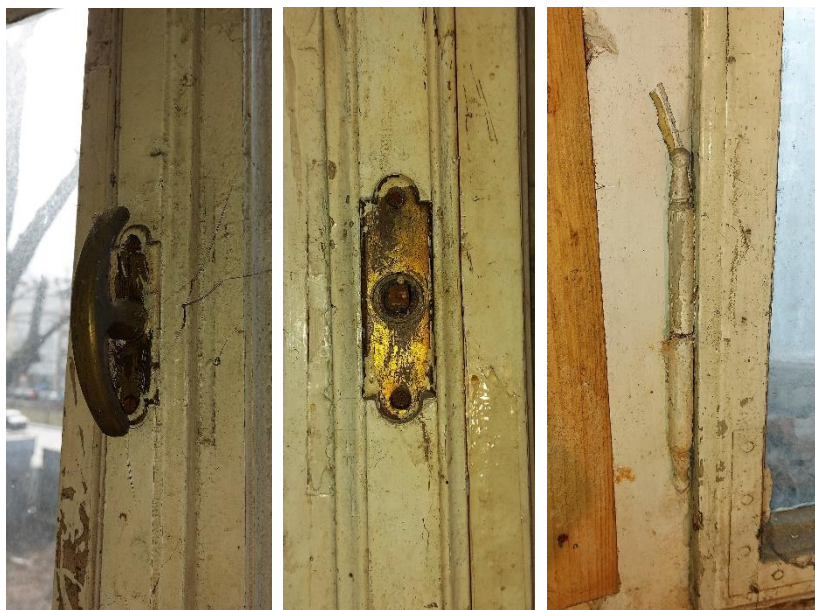
Oznaczenie	I 03/ 2.10 S (okno nr 9)
Funkcja	Okno na elewacji południowej, doświetlające pomieszczenie 2.10.
Opis	Okno dwupoziomowe, czteropolowe, czteroskrzydłowe, ze ślimieniem w 2/3 wysokości, skrzynkowe, skrzydła zewnętrzne rozwierane na zewnątrz.
Parapet, okapniki	Brak okapników i parapetów
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe, mosiężne szyldy i klamki
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiaki i ościeżnice w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie łuszczące się. Od wewnątrz – ramiaki i ościeżnice pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane i skorodowane okucia.



Wnioski: Ze względu na zniszczenia wnioskuje się o rekonstrukcję zewnętrznych elementów okna w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. nr 17, rys. 18, okno nr 9), historyczne okucia odrestaurować , braki uzupełnić replikami.



Oznaczenie	I 03/ 2.10 W (okno nr 10)
Funkcja	Okno na elewacji zachodniej, doświetlające pomieszczenie 2.10.
Opis	Okno dwupoziomowe, czteropolowe, czteroskrzydłowe, ze ślemieniem w 2/3 wysokości, skrzynkowe, skrzydła zewnętrzne rozwierane na zewnątrz.
Parapet, okapniki	Brak okapników i parapetów
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe, mosiężne szyldy i klamki
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiaki i ościeżnice w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie łuszczące się. Geometria niezachowana. Od wewnątrz – ramiaki i ościeżnice pokryte grubą warstwą powłok malarskich, widoczne spękania drewna, skrzydła nie domykają się, zamalowane i skorodowane okucia.



Wnioski: Ze względu na zniszczenia wnioskuje się o rekonstrukcję okna w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. nr 17, rys. 18, okno nr 10), historyczne okucia odrestaurować , braki uzupełnić replikami.



Oznaczenie	I 04 (okno nr 1)
Funkcja	Okno w parterowej części elewacji południowej, doświetlające pomieszczenie LU.1.2.
Opis	Okno trójpoziomowe, sześciokrzydłowe, dziewięciokwaterowe, ze ślaniem na wysokości 2/3, z dolnymi skrzydłami dzielonymi dwupolowo szczeblinami. Od wewnątrz z trójpółowymi składanymi szpaletami. Okno półskrzynkowe.
Parapet, okapniki	Brak okapników, parapet blaszany
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe, okucia łączące, zakrętki i gałeczki, mosiężne klamki,
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiaki i ościeżnice w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym, okucia skorodowane. Od wewnątrz – ramiaki i ościeżnice pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane historyczne zakrętki. Stalowe elementy okuć skorodowane i zamalowane.



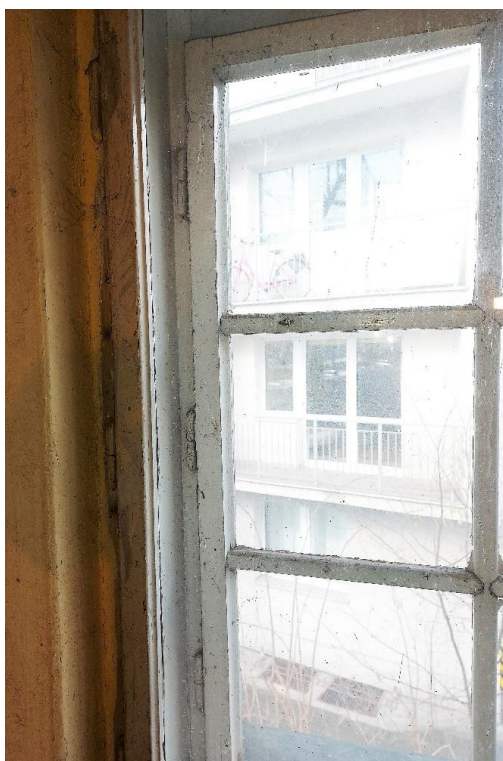
Wnioski: Ze względu na zniszczenia wnioskuje się o rekonstrukcję zewnętrznych skrzydeł okna w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. nr 3, rys. nr 4, okno nr 1), zachować i odrestaurować ościeżnicę, skrzydła wewnętrzne oraz szpalety, historyczne okucia odrestaurować, dla brakujących wykonać repliki.



Oznaczenie	I 05 (okno nr 3)
Funkcja	Okno w elewacji zachodniej, doświetlające pomieszczenie 2.1
Opis	Okno skrzynkowe, jednokrosnowe, dwupoziomowe, czteropolowe, czteroskrzydłowe, ze ślaniem na wysokości 2/3. Od wewnątrz z trójpłowymi składanymi szpaletami i profilowanym obramieniem sięgającym poziomu parkietu oraz profilowanym, płycinowym ,dwupłowym wypełnieniem partii podparapetowej.
Parapet, okapniki	Brak parapetu, okapniki metalowe
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe, historyczne mosiężne klamki
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiaki i ościeżnice w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym. Od wewnątrz – ramiaki i ościeżnice pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane historyczne okucia.



Wnioski: Stolarka przewidziana do częściowej wymiany – ze względu na stan zachowania wnioskuje się wykonać rekonstrukcję części zewnętrznych w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. nr 7, 8, okno nr 3), oraz wykonać parapet zewnętrzny. Historyczne okucia odrestaurować. Skrzydła wewnętrzne, szpalety i ościeżnice, część podparapetową – poddać pełnej konserwacji.



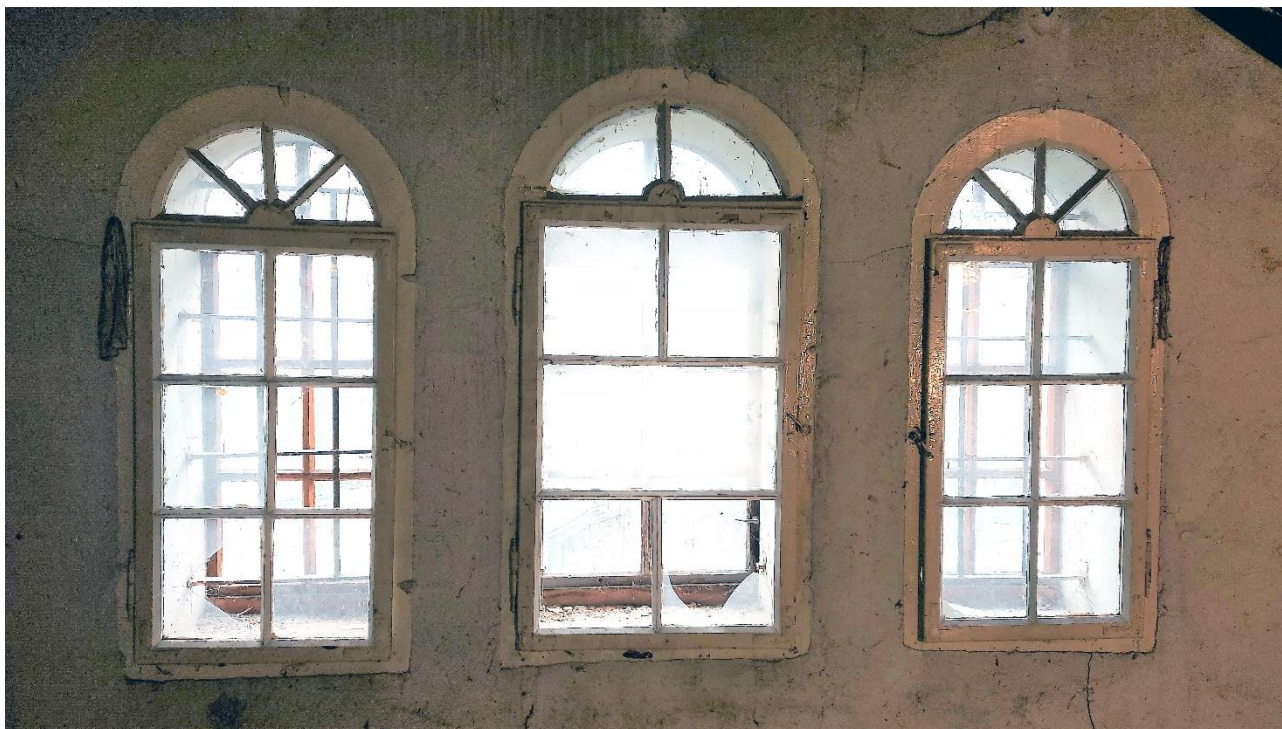
Oznaczenie		I 06 (okno nr 11)
Funkcja	Okno na elewacji północnej, doświetlające pomieszczenie 2.3.	
Opis	Okno o konstrukcji skrzynkowej, jednokrosnowej, od strony wewnętrznej - dwupoziomowe, czteroskrzydłowe, czteropolowe, ze ślaniem na wysokości 3/5, Od strony zewnętrznej - z nadślaniem zamkniętym półkoliście, dzielonym koncentrycznie 10-ciopolowo, o dolnych skrzydłach sześciopolowych dzielonych szczelinami	
Parapet, okapniki	niewidoczne	
Okucia	zawiasy czopowe z czopek półkoliście zakończonym, mosiężne szyldy i klamki, niekompletne	
Stan zachowania	Od zewnątrz - ramiaki i ościeżnice w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie łuszczące się. Od wewnątrz - ramiaki i ościeżnice pokryte grubą warstwą powłok malarskich, widoczne pęknięcia drewna, zamalowane i skorodowane okucia.	

Wnioski: Ze względu na zniszczenia wnioskuję się o rekonstrukcję zewnętrznych elementów okna w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo - pomiarową (rys. nr 19, rys. 20, okno nr 11), wewnętrzne skrzydła do ewentualnej renowacji, historyczne okucia odrestaurować , braki uzupełnić replikami.



Oznaczenie	I 07 (okno nr 8)
Funkcja	Okna poddasza na elewacji południowej, doświetlające pomieszczenie 2.11.
Opis	Układ trzech jednoskrzydłowych okien, skrajne kwatery dwupoziomowe, czteropolowe, skrzydło środkowe trójpociomowe, sześciocdzielne. Skrzydła wewnętrzne – skrajne dwupoziomowe dwupolowe, środkowe – trójpociomowe, trójpociomowe. Okna krosnowe zdwojone
Parapet, okapniki	Brak okapników i parapetów
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe i zakrętki w skrzydłach wewnętrznych, w skrzydłach zewnętrznych współczesne klamki
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiaki i krosna w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym. Od wewnątrz – ramiaki i krosna pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane historyczne zakrętki.

Wnioski: Ze względu na zniszczenia wnioskuję się o rekonstrukcję okna w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. nr 15, rys. nr 16, okno nr 8), historyczne okucia odrestaurować .



Funkcja	Okna w elewacji północnej, doświetlające pomieszczenie 1.8
Opis	Układ trzech zestawów stolarki, jednoskrzydłowych, z półkolistymi nieuchylnymi nadświetlami. Skrzydła zewnętrzne wtórne z podziałami dolnych kwater sześciopółowymi, z nadświetlami półkolistymi dzielonymi dwupółowo. Skrzydła wewnętrzne historyczne – skrajne dzielone sześciopółowo szczelinami, z nadświetlami nieuchylnymi, dzielonymi koncentrycznie czteropółowo, stolarka środkowa – skrzydło trójpoziomowe, górny i dolny poziom dzielony pionowo na dwie części szczelinami, część środkowa bez podziału, nadświetle nieuchylnie dwupółowe, dzielone pionową szczeliną.
Parapet, okapniki	Nie występują
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe, okucia łączące, zakrętki, występujące w części wewnętrznej
Stan zachowania	Od zewnątrz – elementy wtórne w złym stanie, od wewnątrz – ramiaki i ościeżnice pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane skorodowane okucia, kity szklarskie w fatalnym stanie
Wnioski: skrzydła wewnętrzne przewidziane do pełnej konserwacji z zachowaniem i konserwacją okuć. Elementy zewnętrzne wnioskuję się wymienić na nowe, zrekonstruowane na podstawie istniejących elementów wewnętrznych i inwentaryzacji rysunkowo – pomiarowej (rys. nr 13, rys. nr 14, okno nr 7).	



Oznaczenie	I 010 (okno nr 4)
Funkcja	Okno we wnęce wejściowej na elewacji północnej, doświetlające pomieszczenie 2.6.
Opis	Okno jednopoziomowe, jednodelne, krosnowe.
Parapet, okapniki	Brak parapetu i okapników
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe i zawrotnice
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiak w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym. Od wewnątrz – ramiak i krosno pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane skorodowane okucia.

Wnioski: Ze względu na zniszczenia wnioskuję się o rekonstrukcję okna w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. nr 9, rys. nr 10, okno nr 4), okucia odrestaurować.



Oznaczenie	I 011 (-)
Funkcja	Okno we wnęce wejściowej na elewacji północnej.
Opis	Okno jednodzielne, trójpoziomowe, krosnowe.
Parapet, okapniki	Brak parapetu i okapników
Okucia	niewidoczne
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiak w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym.

Wnioski: Ze względu na zniszczenia wnioskuje się o wykonanie inwentaryzacji rysunkowo – pomiarowej i rekonstrukcję okna w oparciu o oryginał. Okno nie zostało wcześniej zinwentaryzowane.



Oznaczenie	I 09 (-)
Funkcja	Okulus na elewacji południowej, doświetlający pomieszczenie 2.11
Opis	Stolarka zdemontowana, półkolistie zamknięte górne partie stolarki.
Parapet, okapniki	Brak parapetu i okapników
Okucia	Historyczne okucia zamykające - zakrętki
Stan zachowania	Wizualnie stan bardzo zły – grube, łuszczące się powłoki malarskie, skorodowane okucia. Stan drewna wydaje się być dość dobry, jednak należy go ocenić po oczyszczeniu fragmentu stolarki.

Wnioski: Proponuje się wykonanie nowej stolarki okulusa w oparciu o projekt zainspirowany zachowanymi elementami stolarki.



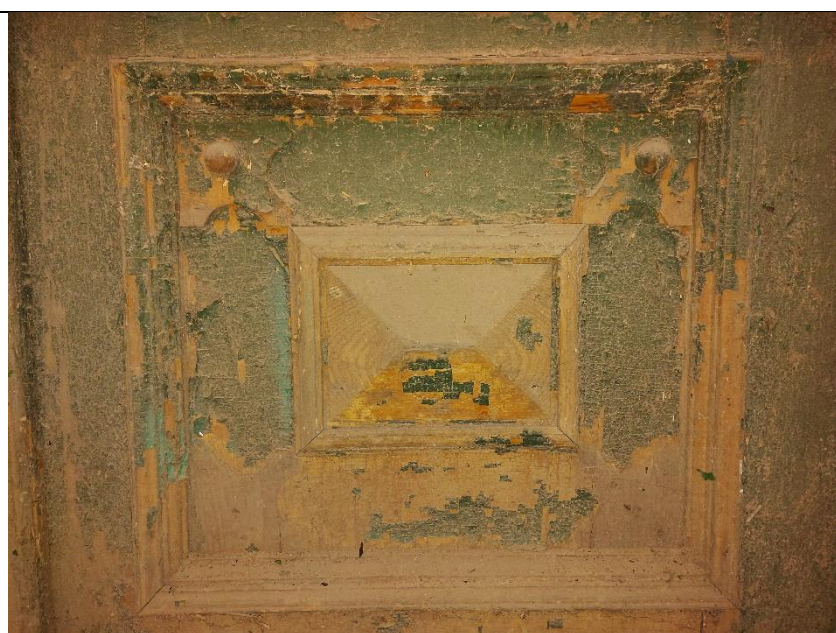
Oznaczenie	I 012 (-)
Funkcja	Okno w elewacji zachodniej, doświetlające pomieszczenie 2.3.
Opis	Okno dwudzielne, dwupoziomowe, czteropodziałowe, dzielone w 2/3 wysokości szczeblinami.
Parapet, okapniki	Brak parapetu, okapniki występują
Okucia	Zawiasy czopowe, okucia łączące, klamka współczesna na skrzydłach wewnętrznych
Stan zachowania	Od zewnątrz – ościeżnice i ramiaki w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym. Od wewnątrz – ramiaki pokryte grubą warstwą powłok malarskich, podobnie jak drewniany parapet, zamalowane skorodowane okucia, współczesna klamka.

Wnioski: Ze względu na zniszczenia wnioskuje się o rekonstrukcję okna w oparciu o projekt nawiązujący do cech stylowych okien najstarszych. Okno nie ujęte w istniejącej inwentaryzacji rysunkowo – pomiarowej.

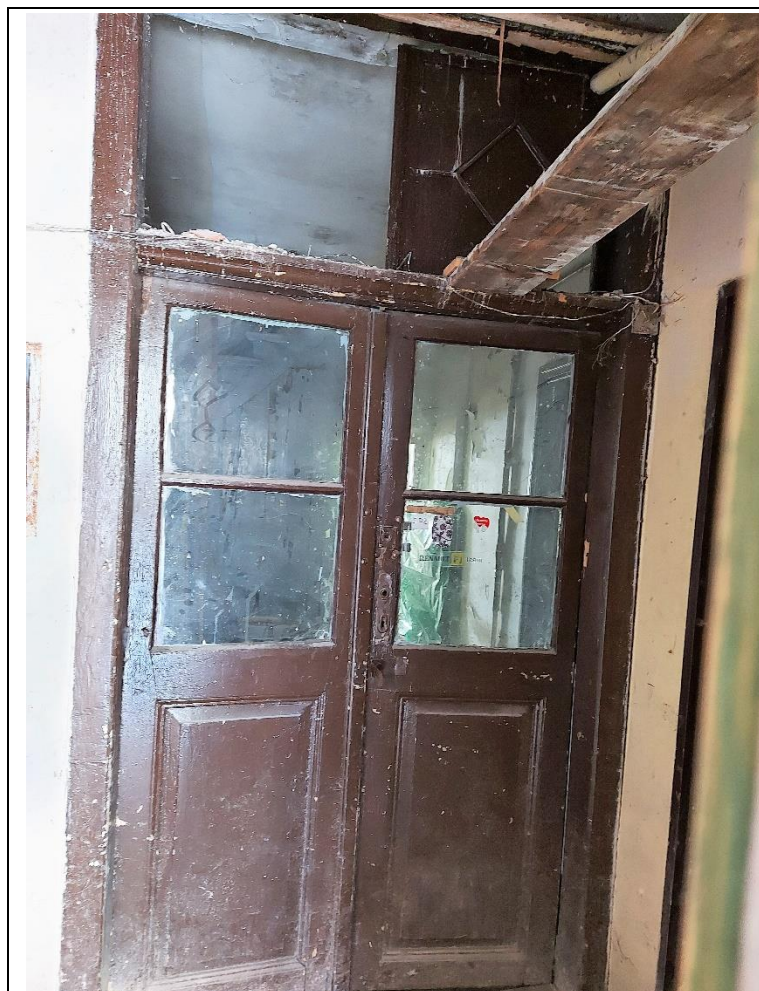


Oznaczenie	ID1 (drzwi nr 16)
Funkcja	Drzwi – wrota wejściowe z elewacji północnej, zdemontowane bez ościeżnicy
Opis	Stolarka dwuskrzydłowych drzwi wejściowych w konstrukcji płycinowej, sześciopolowej, o górnych polach przeszklonych, otwieranych, zwieńczonych profilowanym tympanonem oraz z kratą wykonaną z profili fabrycznych o symetrycznej dekoracji geometrycznej, stylizowaną na wici roślinne, o dolnych polach skrzydeł wypełnionych pseudoboniami diamentowymi o obrysie kwadratu (niżej) i prostokąta (wyżej). Stolarka pierwotnie osadzona w ościeżnicy z zachowanymi zawiasami czopowymi. Listwa przymykowa zdobiona w górnej części motywem głowicy kolumny kompozytowej.
Okucia	Historyczne zawiasy i okucia zamykające, niezachowana klamka mosiężna z szyldem
Stan zachowania	Ogólny stan jest bardzo zły. Strona zewnętrzna – z wieloma łuszczącymi się i odchodzącymi płatami nawarstwieniami malarskimi, dolne partie w stanie gorszym, warstwy malarskie niezachowane, drewno spękane, zainfekowane mikroorganizmami, w dolnych płycinach brakujące partie dekoracji snycerskiej. Strone wewnętrzną pokryta bardzo grubą warstwą różnyk powłok malarskich, zniekształcenie form i krawędzi, spękania drewna i warstw malarskich.

Wnioski: Wnioskuje się wykonać pełną konserwację elementów drewnianych i metalowych, wraz z rekonstrukcją brakujących form dekoracji i okuć w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. 29, 30, 31, drzwi nr 16)



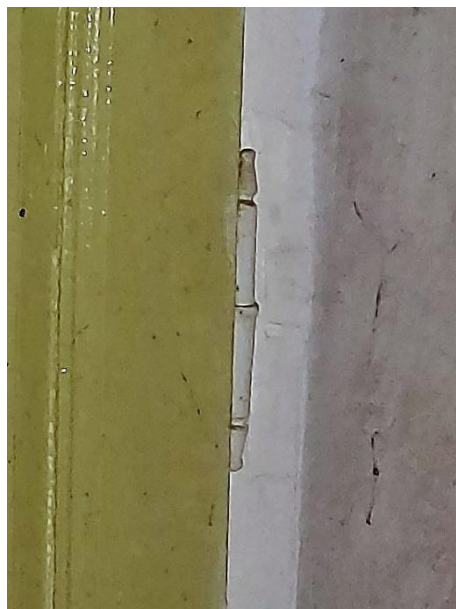
I D1 (drzwi nr 16) stan zachowania



Oznaczenie	I D2 (drzwi nr 15)
Funkcja	Drzwi łączące pomieszczenie W0.1 z W0.4
Opis	Stolarka drzwi płycinowych, dwuskrzydłowych, górne pola przeszklone, dzielone na dwie części szczelinami poziomymi. Nadświetle przeszklone, dwuskrzydłowe, z podziałem szczelinami w sposób zbliżony z podziałami werandy.
Okucia	Historyczne zawiasy, ozdobny szyld klamki
Stan zachowania	Z obu stron stolarka pokryta grubą warstwą przemalowań, zamalowane wtórnie przeszklone jednego skrzydła nadświetla, drugie skrzydło niezachowane, niezachowana klamka, ościeżnica w złym stanie.



Wnioski: Wnioskuję się wykonać pełną konserwację elementów drewnianych i metalowych, wraz z rekonstrukcją brakującego skrzydła w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. 27, 28, drzwi nr 15). W zależności od rozwiązania projektowego dopuszcza się możliwość relokacji w tej samej osi.





Oznaczenie	I D3 (drzwi nr 14)
Funkcja	Drzwi łączące pomieszczenie 2.1 z hallem (W04)
Opis	Stolarka dwuskrzydłowych drzwi ramowo – płycinowych, trójpłycinowych, o zróżnicowanej wielkości płycin, z listwą przemykową.
Okucia	Historyczne zawiasy i okucia zamykające, mosiężne szyldy, brak klamki od strony wewnętrznej.
Stan zachowania	Ogólny stan jest dość dobry, stolarka pokryta grubą warstwą powłok malarskich, a od strony zewnętrznej – hallu – wtórnie obita warstwą wyciszającą i ociepleniem.

Wnioski: Wnioskuje się wykonać pełną konserwację elementów drewnianych i metalowych, usunięcie wtórnej warstwy obicia, rekonstrukcję okuć w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. 25,26, drzwi nr 14)



Oznaczenie	ID4 (-)
Funkcja	Drzwi łączące pomieszczenie 2.1 z hallem (W04)
Opis	Stolarka drzwi jednoskrzydłowych, czteropłycinowych, z profilowanym obramieniem ościeżnicy
Okucia	Historyczne zawiasy i szyldy klamek, historyczna moseźna klamka (zabezpieczona)
Stan zachowania	Ogólny stan jest dość dobry, stolarka oczyszczona a powłok malarskich i pokryta warstwą lakieru bezbarwnego, podobnie ościeżnica, widoczne drobne uszkodzenia mechaniczne drewna nie wpływające na jego wytrzymałość.

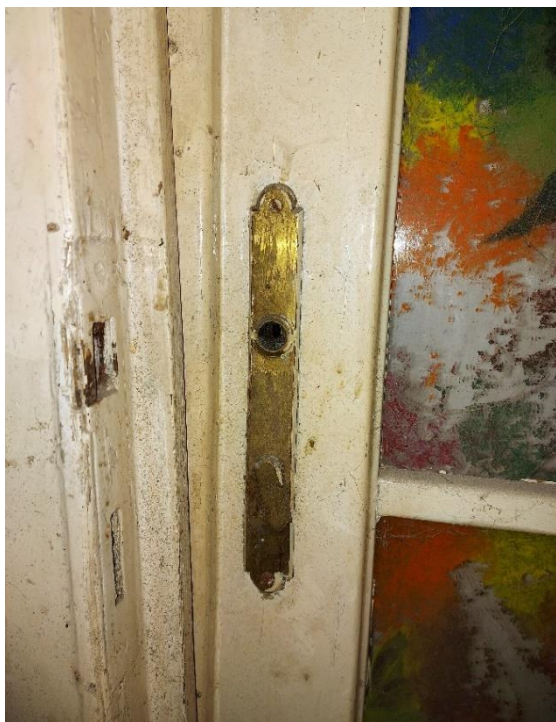
Wnioski: Ze względu na fakt, że skrzydła drzwi są od nieokreślonego czasu zdemontowane, a wizualnie stan określa się jako dość dobry, należy wykonać próbę pasowania skrzydeł i podjąć decyzję o ich konserwacji lub wymianie. Ościeżnicę poddać pełnej konserwacji. Należy wykonać dokumentację pomiarowo – rysunkową. Ewentualną rekonstrukcję skrzydeł wykonać w oparciu o oryginał i wykonaną dokumentację rysunkowo – pomiarową. Wykonać rekonstrukcję brakującej klamki.

 	Oznaczenie	I D5 (drzwi nr 17)
	Funkcja	Drzwi oznaczone na rzucie parteru między pomieszczeniem 1.6 a 1.2 (wg dokumentacji z 2014 r), obecnie zdemontowane wraz z ościeżnicą.
	Opis	Stolarka dwuskrzydłowych drzwi o konstrukcji płycinowej, trójpłowej wraz z trójpłową płycinową ościeżnicą z profilowanym obramieniem (o podziale pól nawiązującym do układu profili podziałów drewnianej boazerii).
	Okucia	Historyczne zawiasy, niezachowana klamka mosiężna z szyldem
	Stan zachowania	Ościeżnica w stanie umiarkowanie złym, choć nie widać większych uszkodzeń drewna, podobnie skrzydła – przemalowane, warstwy farby w wielu miejscach spękane, występują zniszczenia mechaniczne. Brak szyldu i mosiężnej klamki.
Wnioski: Wnioskuje się wykonać pełną konserwację elementów drewnianych i metalowych, wraz z rekonstrukcją brakujących okuć w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. 32, 33, drzwi nr 17). Możliwe osadzenie stolarki w obrębie parteru – w zależności od rozwiązań projektowych.		



Oznaczenie	ID6 (-)
Funkcja	Drzwi – wrota wejściowe na elewacji wschodniej, zdemonstrowane wraz z ościeżnicą
Opis	Stolarka drzwi o konstrukcji płycinowej, dwuskrzydłowej, czteropolowej, o górnych polach przeszklonych. Nadświetle przeszklone, czteropolowe, dzielone pionowymi szczeblinami.
Okucia	Zawiasy czopowe z czopami zakończonymi półkoliście, mosiężne szyldy i klamki
Stan zachowania	Od zewnątrz w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie łuszczące się, pęknięcia drewna, ubytki mechaniczne. Od wewnątrz –skrzydła pokryte grubą warstwą powłok malarskich, widoczną spękania drewna, zamalowane i skorodowane okucia. W nadświetlu źle zachowane kity szklarskie. Ościeżnica w złym stanie technicznym.

Wnioski: Stolarka przewidziana do zinventaryzowania rysunkowo – pomiarowego i zachowania jako inspiracja dla rozwiązania projektowego.



Oznaczenie	I D7 (drzwi nr 19)
Funkcja	Drzwi wraz z ościeżnicą w przejściu między pomieszczeniem 2.9 a 2.10, obecnie zdemontowane wraz z ościeżnicą.
Opis	Stolarka dwuskrzydłowych przeszklonych drzwi o konstrukcji płycinowej, 20-polowych, pola wydzielone szczelinami. Nadświetle przeszklone, ośmiopolowe, pola wydzielone szczelinami.
Okucia	Zawiasy czopowe z czopami zakończonymi półkoliście, mosiężne szyldy klamek
Stan zachowania	Ościeżnica w stanie umiarkowanie złym, drewno zniszczone mechanicznie, gruba warstwa powłok malarskich, podobnie skrzydła drzwiowe – przemalowane wieloma warstwami farb, zamalowane okucia, zamalowane wtórnie oszklenie. Brak klamek.

Wnioski: Wnioskuję się wykonać rekonstrukcję ościeżnicy, zakłada się konserwację skrzydeł i okuć, z dopuszczeniem ich wymiany na nowe, wykonane w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. 36, 37, drzwi nr 19). Stolarka powinna być osadzona pomiędzy pomieszczeniem 2.9 a pomieszczeniem 2.10.



Oznaczenie	I D8 (drzwi nr 12)
Funkcja	Drzwi wraz z ościeżnicą w pomieszczeniu 2.1, wejście na werandę.
Opis	Stolarka dwuskrzydłowych przeszklonych drzwi o konstrukcji płycinowej, ośmiopolowe, pola wydzielone szczeblinami, dolne płyciny wąskie, prostokątne. Nadświetle przeszklone, obecnie zasłonięte.
Okucia	Na ościeżnicy od strony pomieszczenia 2.1 zachowały się zawiasy, świadczące o tym, że były to drzwi podwójne dwuskrzydłowe. Zawiasy czopowe mosiężny sztyld klamki.
Stan zachowania	Ościeżnica w stanie umiarkowanie złym, drewno zniszczone mechanicznie, gruba warstwa powłok malarskich, podobnie skrzydła drzwiowe – przemalowane wieloma warstwami farb, zamalowane okucia.

Wnioski: Wnioskuję się wykonać konserwację ościeżnicy, skrzydła wymienić na nowe wykonane w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. 21,22, drzwi nr 12).



Oznaczenie	ID9 (-)
Funkcja	Drzwi do schodów prowadzących do piwnicy
Opis	Stolarka drzwi pojedynczych, jednoskrzydłowych, deskowo - listwowych z historycznymi okuciami.
Okucia	Historyczne zawiasy pasowe.
Stan zachowania	Ogólny stan jest dość zły. Stolarka z jednej strony pokryta warstwą powłok malarskich, z drugiej strony - niezabezpieczona, widoczne otwory wylotowe po drewnojadach - głównie w poziomych listwach. Główne deski zabrudzone, ze względu na lokalizację i kontakt z zarodnikami grzybów - zapewne zainfekowane, ale bez widocznych oznak zawilgocenia. Ozdobne, historyczne zawiasy pasowe mocno skorodowane.

Wnioski: Wnioskuje się o zachowanie stolarki i wykonanie dokumentacji pomiarowo - rysunkowej. Ze względów projektowych - dopuszcza się wykonanie rekonstrukcji w oparciu o oryginał i wykonaną dokumentację rysunkowo - pomiarową, z zachowaniem i odrestaurowaniem okuć.



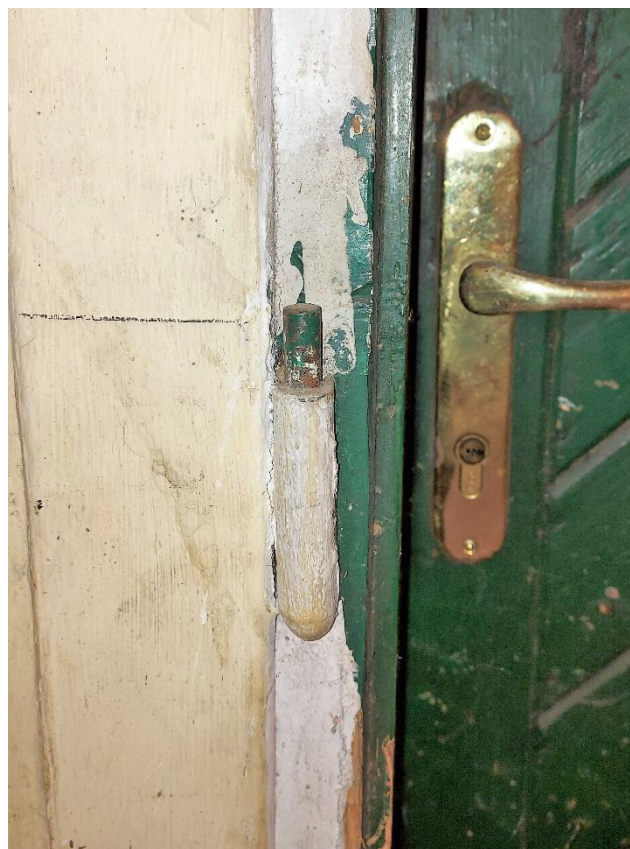
Oznaczenie	I D10 (-)
Funkcja	Drzwi zdemontowane, wymiarami odpowiadające przejściu pomiędzy spocznikiem poddasza a pomieszczeniem 2.10.
Opis	Stolarka drzwi jednoskrzydłowych, czteropłycinowych, z profilowanym obramieniem ościeżnicy (części ościeżnicy zdemontowane, niekompletne)
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe i szyld klamki
Stan zachowania	Ogólny stan jest umiarkowanie zły, widoczny jest przede wszystkim zły stan powłok malarskich, niewielkie pęnięcia drewna, ślad po wcześniejszym okuciu zamykającym, zawiasy zamalowany grubą warstwą farby.



Wnioski: Wnioskuje się o wykonanie dokumentacji rysunkowo - pomiarowej oraz o zachowanie i poddanie konserwacji skrzydła i okuć, zrekonstruowanie ościeżnicy, stolarkę proponuje się wykorzystać zgodnie z projektem funkcjonalno - użytkowym.



Oznaczenie	I D11 (drzwi nr 13)
Funkcja	Drzwi zdemontowane, wymiarami odpowiadające przejściu pomiędzy spocznikiem poddasza a pomieszczeniem 2.10.
Opis	Stolarka drzwi jednoskrzydłowych, podwójnych (obecnie brakuje skrzydła wewnętrznego), o konstrukcji ramowo – płycinowej, z dekoracyjnym ukośnym układem deskowania
Okucia	Zawiasy czopowe o półkolistym zakończeniu
Stan zachowania	Ogólny stan jest zły, zwłaszcza od zewnątrz, widoczny jest przede wszystkim zły stan powłok malarskich, w miejscach ubytków warstw malarskich idoczne mikrobiologiczne uszkodzenie drewna, zniszczenia mechaniczne. Od wewnątrz zachowana ościeżnica z zawiasami, brak skrzydła – prawdopodobnie jest to skrzydło zdemontowane i magazynowane w pomieszczeniu 2.1, oznaczone nr I D12.



Wnioski: Proponuje się wykonanie nowej stolarki w oparciu o projekt zainspirowany zachowanymi elementami stolarki i dokumentacją rysunkowo – pomiarową (rys. 23, 24, drzwi nr 13). Nowe rozwiązanie powinno odpowiadać współczesnym normom (jako drzwi wejściowe) i założeniom programu funkcjonalno – użytkowego.



Oznaczenie	I D12 (-)
Funkcja	Drzwi zdemontowane, wymiarami odpowiadające ościeżnicy drzwi podwójnych I D 11.
Opis	Stolarka drzwi ramowo - płycinowych, jednoskrzydłowych, czteropłycinowych.
Okucia	Zawiasy czopowe o półkolistym zakończeniu, brak szyldów i klamek
Stan zachowania	Ogólny stan jest umiarkowanie zły, widoczny jest przede wszystkim zły stan powłok malarskich, niewielkie pęnięcia drewna,

Wnioski: Wnioskuje się o wykonanie dokumentacji rysunkowo - pomiarowej oraz o zachowanie i poddanie konserwacji skrzydła, okuć, ościeżnicy. Proponuje się wykorzystać stolarkę zgodnie z projektem funkcjonalno - użytkowym.



Oznaczenie	ID13 (-)
Funkcja	Drzwi wraz z ościeżnicą pomiędzy pomieszczeniem 1.6 a 1.7, obecnie służące jako drzwi wejściowe do budynku od strony wschodniej
Opis	Stolarka drzwi ramowo - płycinowych, jednoskrzydłowych, czteropłycinowych.
Okucia	Zawiasy czopowe mieszane - z czopem profilowanym i o półkolistym zakończeniu, klamki współczesne
Stan zachowania	Ogólny stan jest umiarkowanie zły, widoczny jest przede wszystkim zły stan powłok malarskich, zniszczenia mechaniczne w dolnych partiach.



Wnioski: Wnioskuje się o wykonanie dokumentacji rysunkowo - pomiarowej oraz o zachowanie i poddanie konserwacji skrzydła, okuć, ościeżnicy. Proponuje się wykorzystać stolarkę zgodnie z projektem funkcjonalno - użytkowym.



Oznaczenie	I OB (drzwi nr 18)
Funkcja	Drzwi na balkon elewacji zachodniej, doświetlające pomieszczenie 2.9.
Opis	Drzwi dwuskrzydłowe, wewnętrzne z przeszkleniem czteropolowym, podzielonym szczeblinami, od zewnątrz – skrzydła sześciopoziomowe, 12 – stopolowe, dzielone szczeblinami. Dolne sekcje części zewnętrznych i wewnętrznych w postaci brudników.
Okucia	Zawiasy czopowe zakończone półkolistymi czopami, historyczne mosiężne szyldy i współczesnaklamka w skrzydle zewnętrznym.klamki
Stan zachowania	Od zewnątrz w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie łuszczące się. Geometria niezachowana. Od wewnątrz –skrzydła pokryte grubą warstwą powłok malarskich, widoczną spękania drewna, zamalowane i skorodowane okucia. Na skrzydłach wewnętrznych na profilach ram widoczne ślady – w regularnych odstępach, zamalowane niewielkie wgłębienia – które mogłyby świadczyć o pierwotnym podziale przeszklenia analogicznym do skrzydeł zewnętrznych.

Wnioski: Stolarka przewidziana do wymiany na nową, wykonaną w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. nr 34, rys. 35, drzwi nr 18), z ewentualnym odrestaurowaniem części wewnętrznej. Historyczne okucia odrestaurować , braki uzupełnić replikami. Podczas prac sprawdzić czy widoczne ślady na ramach skrzydeł wewnętrznych to ślady po dawnych szczeblinach.



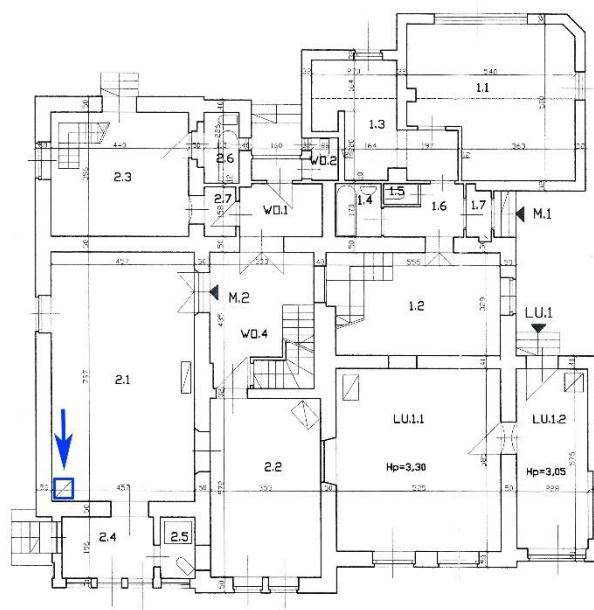
Oznaczenie	III 1 (-)
Funkcja	Drzwi metalowe na poddaszu w pomieszczeniu 1.8
Opis	Ślusarka drzwi z zachowanym zamkiem puszkowym i rozetką w formie nawiązującej do dekoracji roślinnej, osadzonej na skrzyżowaniu płaskowników blachy.
Okucia	Historyczne zawiasy pasowe, zamek puszkowy
Stan zachowania	Ogólny stan jest umiarkowanie zły, widoczne są odkształcenia blachy, produkty korozji, drzwi są jednostronnie przemalowane, po drugiej stronie widoczne są zachłapania z farby.

Wnioski: Wnioskuje się o zachowanie ślusarki i wykonanie dokumentacji pomiarowo – rysunkowej. Proponuje się pełną konserwację z możliwością transferu.

VII. C. PIECE KAFLOWE:

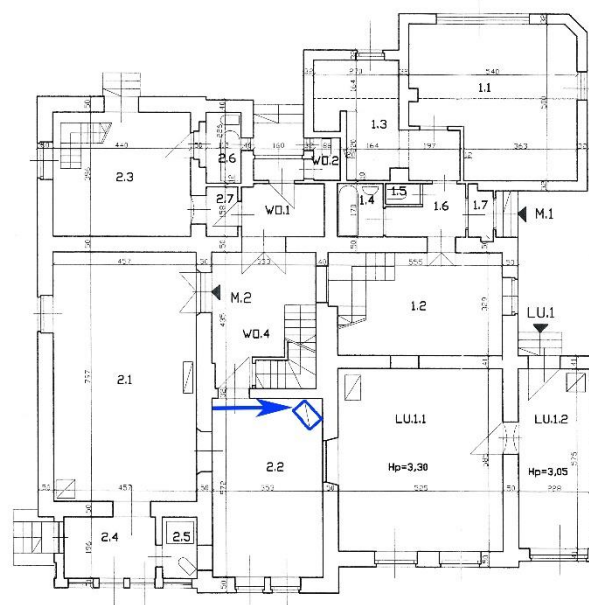


Fot.1/VII.C. Piec kaflowy, wg dokumentacji z 2014 r., znajdujący się w pomieszczeniu **2.1**, obecnie piec nie istnieje, materiał z rozbiórki w stanie nieuporządkowanym. Wymagana pilna ocena stanu i kompletności elementów pieca. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków**. Fotografia pochodząca z opracowania: A.Zdyra, K. Gabryś-Cichacz "Program konserwatorski Willa Kossakówka, Plac Kossaka 4, Kraków" oraz "Zestawienie elementów zabytkowych do zachowania", Kraków 2014 r., znajdującego się w archiwum WUOZ w Krakowie.



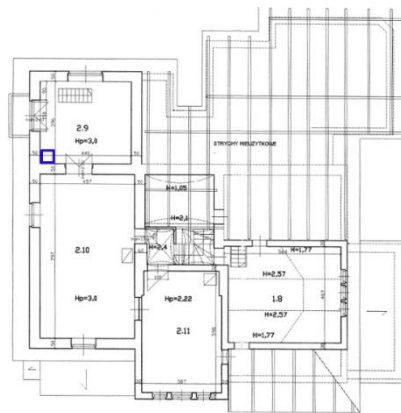


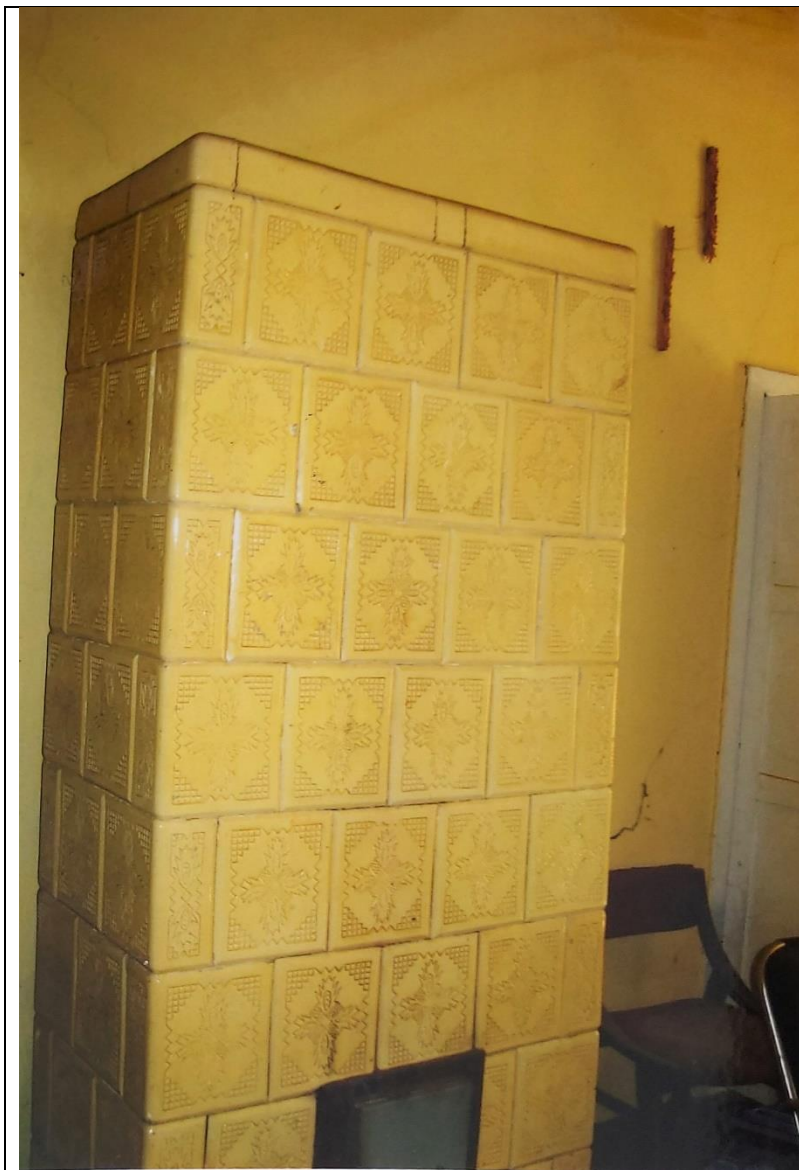
Fot. 2/VII. C. Piec kaflowy, wg dokumentacji z 2014 r., znajdujący się w pomieszczeniu **2.2**, obecnie piec nie istnieje, materiał z rozbiórki w stanie nieuporządkowanym. Wymagana pilna ocena stanu i kompletności elementów pieca. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków**. Fotografia pochodząca z opracowania: A.Zdyra, K. Gabryś-Cichacz "Program konserwatorski Willa Kossakówka, Plac Kossaka 4, Kraków" oraz "Zestawienie elementów zabytkowych do zachowania", Kraków 2014 r., znajdującego się w archiwum WUOZ w Krakowie.



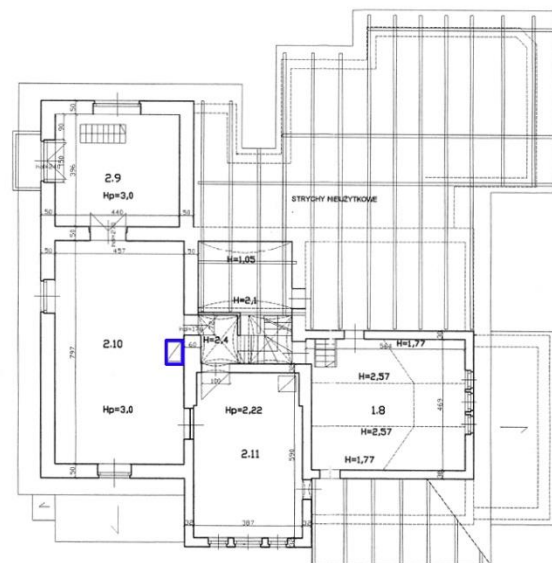


Fot. 3/VII.C. Piec kaflowy, wg dokumentacji z 2014 r., znajdujący się w pomieszczeniu 2.9, obecnie piec nie istnieje, materiał z rozbiórki w stanie nieuporządkowanym. Wymagana pilna ocena stanu i kompletności elementów pieca. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków**. Fotografia po lewej pochodząca z opracowania: A.Zdyra, K. Gabryś-Cichacz "Program konserwatorski Willa Kossakówka, Plac Kossaka 4, Kraków" oraz "Zestawienie elementów zabytkowych do zachowania", Kraków 2014 r., znajdującego się w archiwum WUOZ w Krakowie. Fot. poniżej: D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



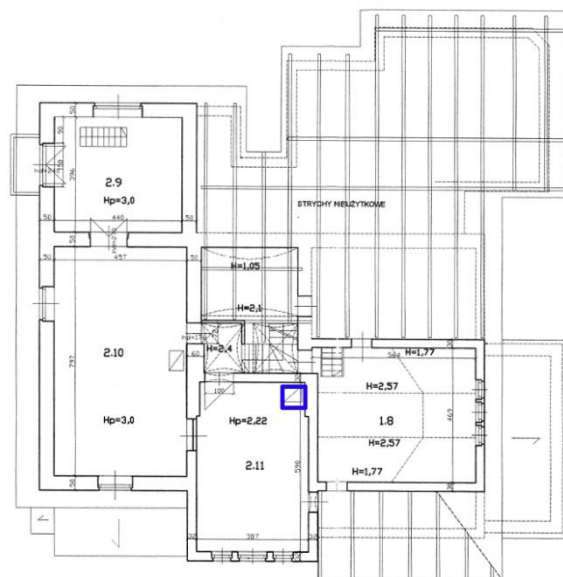


Fot.4/VII.C. Piec kaflowy, wg dokumentacji z 2014 r., znajdujący się w pomieszczeniu **2.10**, obecnie piec nie istnieje, materiał z rozbiórki w stanie nieuporządkowanym.. Wymagana pilna ocena stanu i kompletności elementów pieca. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków**. Fotografia po lewej pochodząca z opracowania: A.Zdyra, K. Gabryś-Cichacz "Program konserwatorski Willa Kossakówka, Plac Kossaka 4, Kraków" oraz "Zestawienie elementów zabytkowych do zachowania", Kraków 2014 r., znajdującego się w archiwum WUOZ w Krakowie. Fot. poniżej: D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



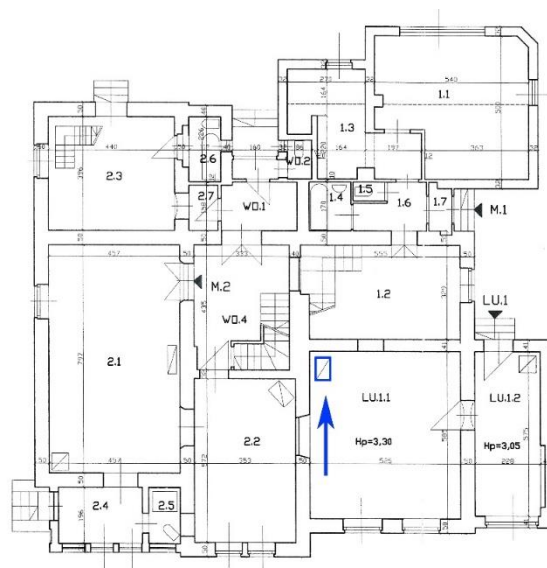


Fot. 5/VII.C. Piec kaflowy, wg dokumentacji z 2014 r., znajdujący się w pomieszczeniu **2.11**, obecnie piec nie istnieje, materiał z rozbiórki w stanie nieuporządkowanym. Wymagana pilna ocena stanu i kompletności elementów pieca. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków**. Fotografia po lewej pochodząca z opracowania: A.Zdyra, K. Gabryś-Cichacz "Program konserwatorski Willa Kossakówka, Plac Kossaka 4, Kraków" oraz "Zestawienie elementów zabytkowych do zachowania", Kraków 2014 r., znajdującego się w archiwum WUOZ w Krakowie. Fot. poniżej: D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



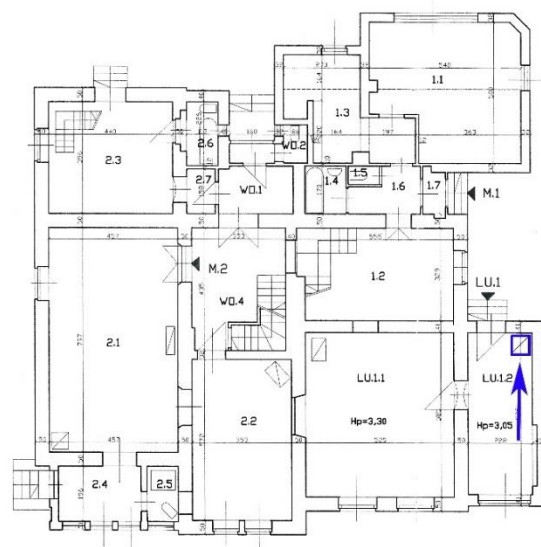


Fot. 6/VII.C. Piec kaflowy, wg dokumentacji z 2014 r., znajdujący się w pomieszczeniu LU.1.1, obecnie piec nie istnieje, materiał z rozbiórki w stanie nieuporządkowanym. Wymagana pilna ocena stanu i kompletności elementów pieca. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków**. Fotografia po lewej pochodząca z opracowania: A.Zdyra, K. Gabryś-Cichacz "Program konserwatorski Willa Kossakówka, Plac Kossaka 4, Kraków" oraz "Zestawienie elementów zabytkowych do zachowania", Kraków 2014 r., znajdującego się w archiwum WUOZ w Krakowie. Fot. poniżej: D. Narowska Avonza, luty 2021 r.

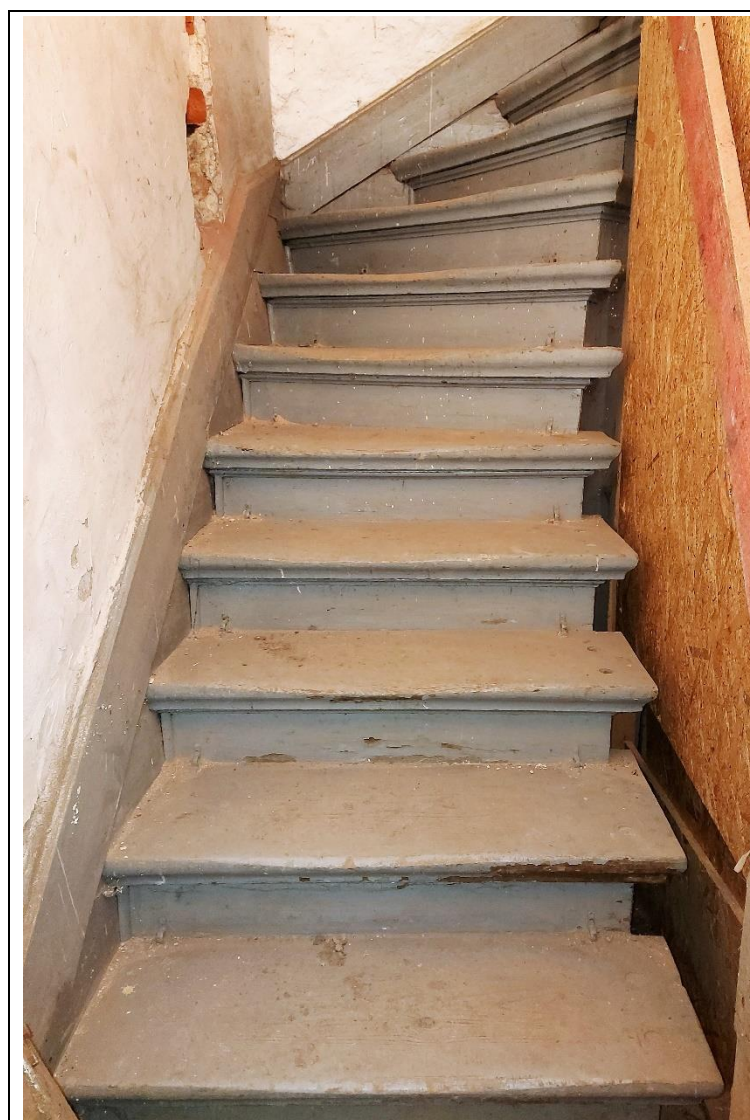




Fot. 7/VII.C. Piec kaflowy, wg dokumentacji z 2014 r., znajdujący się w pomieszczeniu **LU.1.2**, obecnie piec nie istnieje, materiał z rozbiórki w stanie nieuporządkowanym. Wymagana pilna ocena stanu i kompletności elementów pieca. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków**. Fotografia po lewej pochodząca z opracowania: A.Zdyra, K. Gabryś-Cichacz "Program konserwatorski Willa Kossakówka, Plac Kossaka 4, Kraków" oraz "Zestawienie elementów zabytkowych do zachowania", Kraków 2014 r., znajdującego się w archiwum WUOZ w Krakowie. Fot. poniżej: D. Narowska Avonza, luty 2021 r.




D. POZOSTAŁE ELEMENTY ZABYTKOWE:



I - S	
Oznaczenie	
Funkcja	Schody prowadzące na I piętro
Opis	zabiegowe schody o konstrukcji drewnianej z profilowanymi podniesieniami stopni
Stan zachowania	Zły stan deskowania pod schodami, stopnie zdeformowane poprzez wieloletnie użytkowanie, grube nawarstwienia malarskie, miejscami odspojone lub przetarte. Stan drewna stopni do oceny pod kątem wytrzymałości mechanicznej – po usunięciu powłok malarskich



Wnioski: Schody przeznaczone do konserwacji z możliwością wymiany najbardziej zniszczonych fragmentów, drewno do oceny pod kątem wytrzymałości po oczyszczeniu z powłok malarskich. Wykonać inwentaryzację rysunkowo – pomiarową.

	Oznaczenie I – S1	
	Funkcja	Drewniany podest, trap, stanowiący przejście pomiędzy spocznikiem I piętra a pomieszczeniem 1.8.
	Opis	Rodzaj podestu opuszczanego na zawiasach, zbudowanego z podłużnie ułożonych desek i wzmocnionych metalowymi okuciami.
	Stan zachowania	Zły stan powłok malarskich, zniszczenia mechaniczne, okucia skorodowane i zamalowane farbą, drewno wydaje się być w stanie umiarkowanym, do oceny po usunięciu powłok malarskich.
Wnioski: Element przeznaczony do konserwacji, bez zachowania funkcji użytkowej.		



Oznaczenie I – BA (nr 22)	
Funkcja	Balustrada z pochwytym
Opis	Zachowane fragmenty balustrady z siedmioma jednolalkowymi tralkami (cztery w zachowanej konstrukcji, trzy zdemontowane) i częściami pochwytu
Stan zachowania	Stan drewna dość dobry, grube warstwy powłok malarskich, miejscami odspojone lub zniszczone mechanicznie

Wnioski: Istniejące elementy balustrady przewidziane do pełnej konserwacji, pozostała część do rekonstrukcji wg zachowanych oryginalnych elementów i dokumentacji rysunkowo – pomiarowej (rys. 42, nr elementu 22)



Oznaczenie I – Bo1 (nr 21)	
Funkcja	Boazeria
Opis	Zachowany fragment boazerii drewnianej, obramionej profilowanymi listwami oraz o dekoracji lica w postaci pionowych pól analogicznych do podziałów profilowań płycin ościeżnicy zdemontowanej stolarki I D5.
Stan zachowania	Stan drewna dość dobry, z wyjątkiem dolnych partii, gdzie drewno jest zdeintegrowane i uszkodzone mechanicznie. Gruba warstwa powłok malarskich.

Wnioski: Boazeria przeznaczona do pełnej konserwacji, z możliwością transferu lub/i rekonstrukcji pozostałych fragmentów wg dokumentacji rysunkowo – pomiarowej (rys. 40, 41, nr elementu 21)



Funkcja	Boazeria w pomieszczeniu LU.1.1.
Opis	Boazeria drewniana o konstrukcji deskowej, z nabitymi listwami w formie dekoracji ramowo - płycinowej
Stan zachowania	Stan zły, warstwa malarska odspajająca się płatami, drewno zainfekowane mikroorganizmami w części dolnej, braki pojedynczych listewek.
Wnioski: Boazerię należy udokumentować rysunkowo i pomiarowo, zabezpieczyć i zdemontować na czas prac remontowo – konserwatorskich przy ścianach. Należy potwierdzić historię boazerii i wstępne rozpoznanie wskazujące na element współczesny.	



Funkcja	Kominek w pomieszczeniu 2.1
Opis	Kominek wykonany z czarnego wapienia zbitego zw. marmurem dębnickim, z paleniskiem w kształcie konchy, flankowany parą lizen, zwieńczony belkowaniem
Stan zachowania	Stan umiarkowanie dobry, drobne ubytki górnej krawędzi zwieńczenia i narożników form, ubytek w środkowej części łuku, zmatowienie powierzchni, zabrudzenie.

Wnioski: Kominek przeznaczony do pełnej konserwacji.

VIII. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA



Fot. 1/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok elewacji południowej.
Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



Fot. 2/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok elewacji zachodniej.
Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



Fot. 3/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok fragmentu elewacji południowej.
Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



Fot. 4/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok fragmentu elewacji południowej.
Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



Fot. 5/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok elewacji zachodniej.
Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



Fot. 6/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok fragmentu elewacji zachodniej.
Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



Fot. 7/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok elewacji wschodniej.
Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r.



Fot. 8/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok elewacji wschodniej.
Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r.



Fot. 9/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok elewacji wschodniej, fragment.
Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r.



Fot. 10/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok elewacji zachodniej, fragment.
Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r.



Fot. 11/VIII. Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Widok fragmentu elewacji południowej. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



Fot. 12/VIII. Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Widok fragmentu elewacji zachodniej. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021 r.



Fot. 13/VIII. Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Widok fragmentu elewacji południowej. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 14/VIII. Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Widok fragmentu elewacji zachodniej. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 15/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok elewacji wschodniej, fragment.
Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r



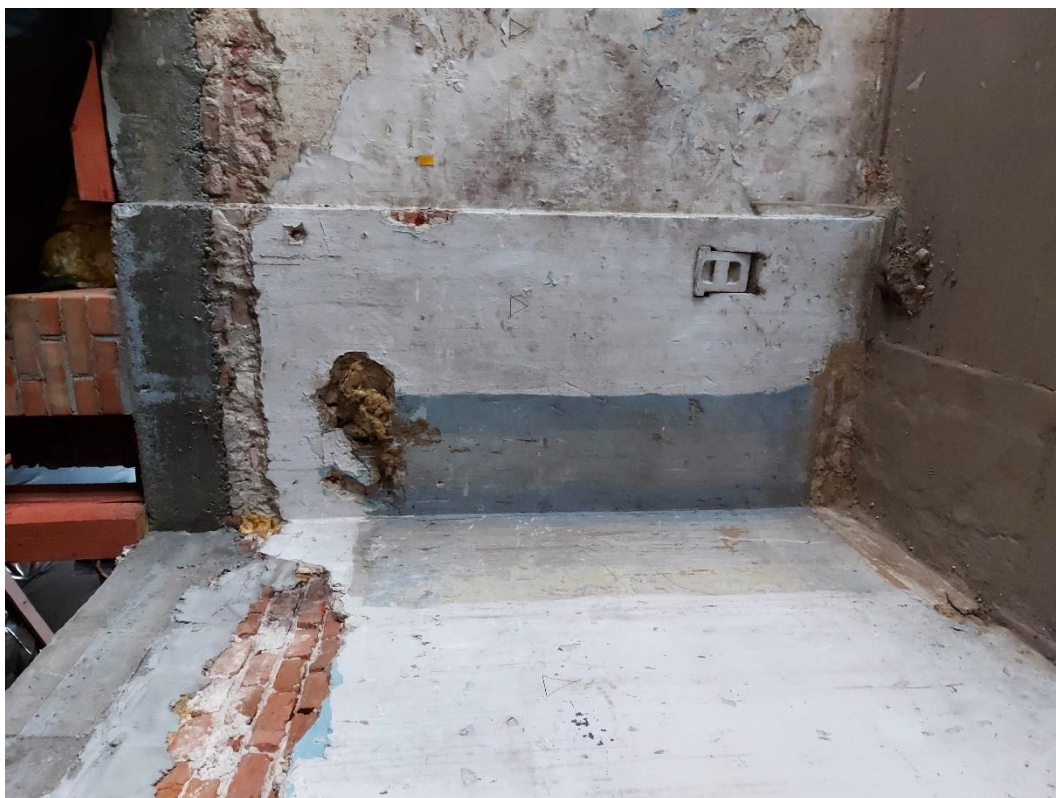
Fot. 16/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok elewacji wschodniej, fragment.
Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r.



Fot. 17/VIII. Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Widok pomieszczenia nr 2.2.. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 18/VIII. Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Widok pomieszczenia nr 2.3. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 19/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok pomieszczenia nr 2.11. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 20/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok pomieszczenia nr 2.11. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



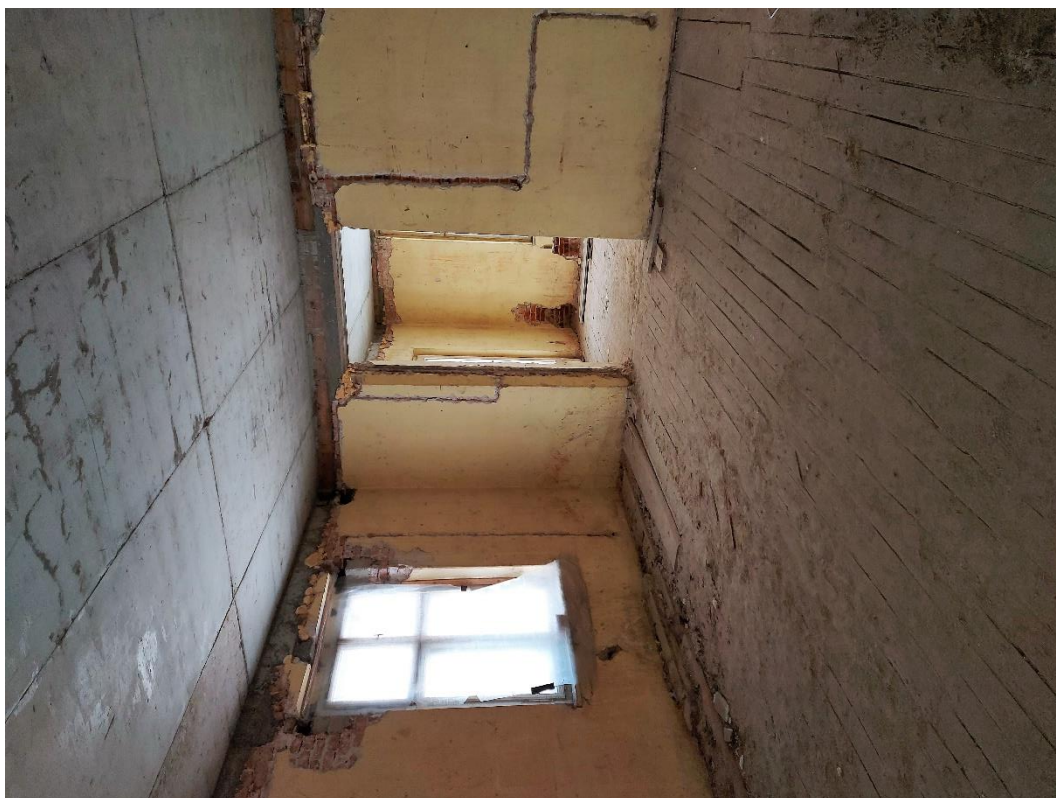
Fot. 21/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok pomieszczenia nr 2.11, fragment.
Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r.



Fot. 22/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok pomieszczenia nr 2.9, fragment.
Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r.



Fot. 23/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok schodów ze spocznika na piętrze. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 24/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok pomieszczenia nr 2.10, fragment. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021



Fot. 25/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok materiału ceramicznego złożonego w pomieszczeniu nr 2.2. Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r.



Fot. 26/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok fragmentu zniszczonego pieca. Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r.



Fot. 27/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok fragmentów kafli w trakcie prac inwentaryzacyjnych. Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r.



Fot. 28/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok zdemontowanych kłerek z parkietów, złożonych w pomieszczeniu nr 2.1. Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r.



Fot. 29/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok zdemontowanych klepek z parkietów, złożonych w pomieszczeniu nr 2.1. Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r.



Fot. 30/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok pomieszczenia nr 2.1., w trakcie prac inwentaryzacyjnych przy kaflach. Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r.



Fot. 31/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok pomieszczenia piwnicznego o nr 0.1. Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r.



Fot. 32/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok zdemontowanych fragmentów schodów do pomieszczenia piwnicznego o nr 0.1. Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r



Fot. 33/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok przejścia pomiędzy pomieszczeniem 1.2 a pomieszczeniem LU.1.1. Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r.



Fot. 34/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok pomieszczenia o nr LU.1.1. Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r.



Fot. 35/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok pomieszczenia o nr LU.1.1.
Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r



Fot. 36/VIII. **Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.** Widok fragmentu wnętrza werandy (nr 2.4). Fot. D. Narowska Avonza, marzec 2021 r